UNODC
United Nations Office on Drugs and Crime

UNODC Research

۳ عرضه مواد مخدر

گزارش جهانی مواد در سال ۲۰۲۰

© سازمان ملل متحد ، ژوئن ۲۰۲۰. کلیه حقوق در سراسر جهان محفوظ است.

شابک: ۹۷۸-۹۲-۱-۱۴۸۳۴۵-۱-۱

eISBN: 978-92-1-005047-0

نشریه سازمان ملل ، شماره فروش **E.20.XI.6**

این نشریه ممکن است به طور کامل یا جزئی و به هر شکلی، برای اهداف آموزشی یا غیر انتفاعی تکثیر شود. در این صورت منعی برای تکثیر و ترجمه آن وجود ندارد. دفتر مبارزه با مواد مخدر و جرایم ملل متحد (**UNODC**) از هر گروه یا سازمانی که از یافته‌های این مجموعه به عنوان منبع استفاده می‌کند درخواست می‌کند یک نسخه از متن نهایی برای این دفتر ارسال شود.

نام اصلی برای درج به عنوان منبع:

World Drug Report 2020(United Nations publication, Sales No. E.20.XI.6.)

توجه:

محتوای این نشریه لزوماً منعکس کننده نظرات یا سیاست های **UNODC** یا سازمان های مشارکت کننده در آن نیست و هرگز به معنای تأیید کردن اقداماتی که در این مجموعه عنوان می شود نخواهد بود.

همچنین از اینکه نظرات خود را برای ما به آدرس های زیر بفرستید استقبال می کنیم:

بخش تجزیه و تحلیل سیاست و امور عمومی

دفتر مبارزه با مواد مخدر و جرم سازمان ملل

صندوق پستی ۵۰۰- ۱۴۰۰ وین، اتریش

تلفن: (+۴۳) ۱ ۲۶۰۶۰ ۰

نمابر: (+۴۳) ۱ ۲۶۰۶۰ ۵۸۲۷

پست الکترونیکی: **wdr@un.org**

وب سایت: **www.unodc.org/wdr2020**

این مجموعه در ۶ جلد توسط موسسه هم‌اندیشی جهانی راه برتر (کادراس) و با حمایت ستاد مبارزه با مواد مخدر جمهوری اسلامی ایران به فارسی ترجمه شده است.

اسفند ۱۳۹۹

پیش‌گفتار

همان‌گونه که «آنتونیو گوترش»، دبیرکل سازمان ملل متحد گفته است اکنون زمانه علم و همبستگی است، این سخن اهمیت اعتماد به علم و همکاری برای پاسخ‌گویی به همه‌گیری جهانی کووید-۱۹ را برجسته می‌کند.

همین نکته در مورد پاسخ‌های ما به مشکل جهانی مواد مخدر نیز صادق است. راهکارهای متعادل مسئله تقاضا و عرضه مواد مخدر برای مؤثر و کارآمد بودن باید ریشه در شواهد واقعی و مسئولیت‌پذیری مشترک داشته باشند. این مسئله اکنون از هر زمان دیگری مهم‌تر است زیرا پیچیدگی چالش‌های مواد مخدر غیرقانونی به طور چشمگیری رو به افزایش است و تهدیدات ناشی از بحران کووید-۱۹ و رکود اقتصادی شدیدترین اثرات خود را بیش از همه بر فقرا، حاشیه‌نشینان و آسیب‌پذیران برجا خواهد گذاشت. در سراسر جهان نزدیک به ۳۵٫۶ میلیون نفر از اختلالات سوء مصرف مواد مخدر رنج می‌برند. در حالی که در کشورهای توسعه‌یافته نسبت به کشورهای در حال توسعه تعداد بیشتری از افراد مواد مخدر مصرف می‌کنند و مصرف مواد شیوع بالاتری در قشرهای ثروتمندتر جامعه دارد، احتمال بروز اختلالات مصرف مواد مخدر در افرادی که از نظر اجتماعی و اقتصادی آسیب‌پذیرند، بیشتر است.

فقط یک نفر از هر هشت نفری که به درمان مرتبط با مواد مخدر نیاز دارند از چنین درمانی برخوردار می‌شود. در حالی که یک سوم مصرف‌کنندگان مواد مخدر را زنان تشکیل می‌دهند تنها یک پنجم افراد در حال درمان برای مصرف مواد زن هستند. افرادی که در زندان و محیط‌های مشابه به سر می‌برند، اقلیت‌ها، مهاجران و آوارگان نیز به دلیل تبعیض و انگ با موانع درمان رو به رو هستند. نیمی از ۱۱ میلیون نفری که مواد مخدر تزریق می‌کنند به هپاتیت سی و ۱٫۴ میلیون نفر از آنها به اچ.آی.وی مبتلا شده اند.

در سال ۲۰۱۸ حدود ۲۶۹ میلیون نفر مواد مخدر مصرف کردند که تا ۳۰ درصد بیشتر از سال ۲۰۰۹ است، و نوجوانان و جوانان بزرگ‌ترین بخش این مصرف‌کنندگان را تشکیل می‌دهند. امروز اما افراد بیشتری مواد مخدر مصرف می‌کنند و تعداد و تنوع این مواد از همیشه بیشتر شده است.

میزان کشف و ضبط آمفتامین‌ها بین سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸ چهار برابر شد. حتی با وجود بهبود و پیشرفت کنترل پیش‌ماده این مواد در سطح جهانی، اکنون قاچاقچیان و تولیدکنندگان به منظور ساخت آمفتامین، مت‌آمفتامین و اکستازی از مواد شیمیایی طراحی شده[۱] استفاده می‌کنند که برای دور زدن کنترل‌های بین‌المللی طراحی شده‌اند. در حال حاضر تولید هروئین و کوکائین در بالاترین سطح ثبت شده برای سراسر دوران مدرن قرار دارد.

رشد عرضه و تقاضای جهانی مواد مخدر چالش‌هایی را برای اجرای قانون ایجاد می‌کند، خطرات آنها را برای سلامت افزایش می‌دهد و موجب پیچیدگی تلاش برای پیشگیری و درمان اختلالات مصرف مواد مخدر می‌شود.

هم‌زمان، بیش از ۸۰ درصد جمعیت جهان که عمدتاً در کشورهای کم‌درآمد و دارای درآمد متوسط زندگی می‌کنند از دسترسی به مواد مخدر کنترل‌شده برای تسکین درد و سایر مصارف پزشکی ضروری محروم‌اند.

دولت‌ها به طور مکرر تعهد داده‌اند که برای حل چالش‌های فراوان ناشی از مشکل جهانی مواد مخدر با هم همکاری کنند و این التزام را به عنوان بخشی از تعهدات خود برای دستیابی به اهداف توسعه پایدار و اخیراً در بیانیه وزارتی ۲۰۱۹ مصوب کمیسیون مواد مخدر (CND) ارائه کرده‌اند. اما داده‌ها نشان می‌دهد که با گذشت زمان میزان کمک توسعه‌ای برای نیل به کنترل مواد مخدر افت کرده است.

---

[۱]. desgner chemi cas

پاسخ‌های متوازن، جامع و مؤثر به مواد مخدر وابسته به آن است که دولت‌ها به وعده‌های خود عمل کنند و پشتیبانی لازم را فراهم کنند تا هیچ فردی محروم نماند. رویکردهای سلامت‌محور، مبتنی بر حقوق و پاسخگویی جنسیت محور نسبت به مصرف مواد مخدر و بیماری‌های مرتبط با آن نتایج بهتری را برای سلامت و بهداشت عمومی به ارمغان می‌آورند. ما باید بیش از این بکوشیم تا این آموزه را به ویژه در کشورهای در حال توسعه به اشتراک بگذاریم و از پیاده‌سازی آن حمایت کنیم؛ تقویت همکاری با جامعه مدنی و سازمان‌های جوانان از جمله روش‌های انجام این کار است.

جامعه بین‌الملل چارچوبی قانونی مورد توافق و تعهداتی دارد که در بیانیه CND سال ۲۰۱۹ مطرح شده‌اند. دفتر مقابله با جرائم و مواد مخدر سازمان ملل متحد (UNODC) پشتیبانی کامل خود را برای ایجاد ظرفیت‌های ملی و تقویت همکاری بین‌المللی به منظور تبدیل تعهدات به اقدام مؤثر عملی در این حوزه فراهم می‌کند.

امسال موضوع روز جهانی مبارزه با سوء مصرف مواد مخدر و قاچاق غیرقانونی، «دانش بهتر برای مراقبت بهتر» است که بر اهمیت شواهد علمی برای تقویت پاسخ و واکنش به مشکل جهانی مواد مخدر و حمایت از افرادی که به ما نیاز دارند، تاکید می‌کند. این موضوع همچنین از هدف نهایی کنترل مواد مخدر، یعنی سلامت و بهزیستی نوع انسان سخن می‌گوید. ما از طریق یادگیری و درک، به شفقت و دلسوزی دست می‌یابیم و به جستجوی راهکارهایی برای همبستگی برمی‌آییم.

من با چنین نگرشی گزارش مواد مخدر جهانی UNODC را برای سال ۲۰۲۰ ارائه می‌کنم و از دولت‌ها و همه دست‌اندرکاران می‌خواهم به بهترین شکل از این منبع بهره گیرند.

غاده والی

مدیر اجرایی

دفتر مقابله با جرائم و مواد مخدر سازمان ملل متحد

فهرست

کتابچه ۱: خلاصه اجرایی، تأثیرات کوید – ۱۹ سیاست گذاری ها

کتابچه ۲: مصرف مواد مخدر و پیامدهای آن برای سلامت انسان

کتابچه ۳: عرضه مواد مخدر

پیش‌گفتار ۳

نکات توضیحی ۶

دامنه کتابچه ۷

اوپی‌یت‌ها ۸

کشت خشخاش و تولید اوپی‌یت‌ها ۸

با وجود نوسان تولید تریاک میزان کشف جهانی آن طی دو دهه گذشته به طور پیوسته افزایش یافته است ۱۰

قاچاق اوپی‌یت‌ها ۱۵

کوکائین ۲۱

کشت بوته کوکا و تولید اوپی‌یت ۲۱

مقدار کوکائین کشف شده علائم اولیه تثبیت را در سطح بالا نشان می‌دهد ۲۷

قاچاق کوکائین ۳۰

محرک های آمفتامینی ۳۹

تداوم غلبه مت‌آمفتامین بر تولید محرک های آمفتامینی ۳۹

طی دو دهه گذشته مقدار کشف محرک های آمفتامینی در سطح جهانی افزایش یافته است ۳۹

عرضه مت‌آمفتامین ۴۲

عرضه آمفتامین ۶۰

عرضه «اکستازی» ۶۸

کانابیس ۷۷

کشت کانابیس ۷۷

قاچاق کانابیس ۸۱

پیوست ۸۷

واژه‌نامه ۸۸

گروه‌بندی‌های منطقه‌ای ۹۰

کتابچه ۴ مسائل متقاطع: گرایش‌های نوظهور و چالش‌های نوین

کتابچه ۵ شاخص‌های اجتماعی-اقتصادی و اختلالات مصرف مواد مخدر

کتابچه ۶ دیگر مسائل مرتبط با سیاست‌گذاری در حیطه مواد مخدر

نکات توضیحی

عنوان‌های به کار رفته و ارائه مطالب در *گزارش جهانی مواد مخدر* به معنای ابراز نظر و عقیده از طرف دبیرخانه سازمان ملل یا مقامات آن در رابطه با وضعیت حقوقی یک کشور، سرزمین، شهر یا منطقه، یا در مورد تعیین حدود یا مرزهای آن نیست. در این گزارش کشورها و مناطق به نام‌هایی خوانده می‌شوند که در زمان جمع‌آوری داده‌های مربوطه به طور رسمی مورد استفاده قرار می‌گرفته‌اند. از آنجا که درباره تمایز بین «مصرف مواد مخدر»، «مصرف نادرست مواد مخدر» و «سوء مصرف مواد مخدر» ابهام‌های علمی و قانونی وجود دارد، در *گزارش جهانی مواد مخدر* از یک اصطلاح خنثی یعنی «مصرف مواد مخدر» استفاده می‌شود. اصطلاح «مصرف نادرست» فقط برای نشان دادن مصرف غیر پزشکی مواد مخدر تجویز شده به کار می‌رود. تمام کاربردهای کلمات «مواد مخدر» و عبارت «مصرف مواد مخدر» در گزارش جهانی مواد مخدر به موادی اشاره دارد که تحت کنوانسیون‌های بین‌المللی کنترل مواد مخدر کنترل می‌شوند و مصرف غیر پزشکی از آنها را نیز پوشش می‌دهد. مبنای کل تحلیل‌های گنجانده شده در این گزارش داده‌های رسمی‌ای است که کشورهای عضو دفتر مقابله با جرائم و مواد مخدر سازمان ملل از طریق پرسشنامه گزارش سالانه ارائه کرده‌اند، مگر اینکه خلاف آن ذکر شود. داده‌های مربوط به جمعیت که در گزارش جهانی مواد مخدر مورد استفاده قرار گرفته‌اند از *چشم‌اندازهای جمعیت جهان: بازبینی سال ۲۰۱۹ (سازمان ملل، بخش امور اقتصادی و اجتماعی، قسمت جمعیت)* به دست آمده‌اند. هر جا به دلار ($) اشاره شده است منظور دلار ایالات متحده است، مگر اینکه خلاف آن ذکر شده باشد. منظور از ارجاعات به تن (هزار کیلوگرم) واحد تن در سیستم متریک است، مگر اینکه خلاف آن ذکر شده باشد.

در این کتابچه از اختصارات زیر استفاده شده است:

- AIDS: ایدز سندرم نقص ایمنی اکتسابی
- ATS: محرک های آمفتامینی
- APAAN: آلفا-فنیل استو استونیتریل
- ASEAN: آسه آن اتحادیه کشورهای جنوب شرقی آسیا
- COVI D-۱۹: کووید-۱۹بیماری ویروس کرونا
- Europol: همکاری در اجرای قانون آژانس اتحادیه اروپا
- DEA: اداره مبارزه با مواد مخدر
- EMCDDA: مرکز نظارت بر مواد مخدر و اعتیاد به مواد مخدر اروپا
- FARC: نیروهای مسلح انقلابی کلمبیا
- ha: هکتار
- INCB: هیئت بین المللی کنترل مواد مخدر
- MDMA: ۳،۴-متیلن دی‌اکسی مت‌آمفتامین
- 3,4-MDP-2-P: -متیلن دی‌اکسی فنیل-۲-پروپانون
- MDPV: متیلن دی‌اکسی پیرووالرون
- P-2-P: ۱-فنیل-۲-پروپانون
- PMK: پیپرونیل متیل کتون
- UNODC: دفتر مقابله با جرائم و مواد مخدر سازمان ملل

دامنه کتابچه

این سند یعنی سومین کتابچه *گزارش جهانی مواد مخدر سال ۲۰۲۰* به ارائه شواهدی کمک می‌کند که برای حمایت از جامعه بین‌الملل در اجرای توصیه‌های عملیاتی در زمینه کاهش عرضه مواد مخدر و اقدامات مرتبط، اجرای مؤثر و پاسخ به جرائم مرتبط با مواد مخدر از جمله توصیه‌ها و پیشنهادات مندرج در سند نتیجه جلسه ویژه مجمع عمومی در مورد مشکل جهانی مواد مخدر (برگزار شده در سال ۲۰۱۶) به کار خواهد رفت.

در این کتابچه میزان کشت غیرقانونی محصولات و روندهای موجود در قاچاق مواد مخدر در سطح جهانی و منطقه‌ای مرور می‌شود. تحلیل بر اساس نوع مواد مخدر ارائه می‌شود و در کتابچه با استفاده از آخرین تخمین‌ها به وضعیت و روندهای عمومی عرضه اوپی‌یت‌ها، کوکائین، مواد محرک از نوع آمفتامین و کانابیس می‌پردازیم. علاوه بر این، برخی مسائل جدید و نوظهور این بازارها مانند تأثیر تغییرات بر کشت و تولید غیرقانونی محصولات در طول زنجیره تأمین مواد مخدر به بازارهای اصلی مصرف، و بازارهای نوظهور در مسیرهای قاچاق مواد مخدر و فراتر از آن در سایر مناطق نیز مورد بحث قرار می‌گیرد.

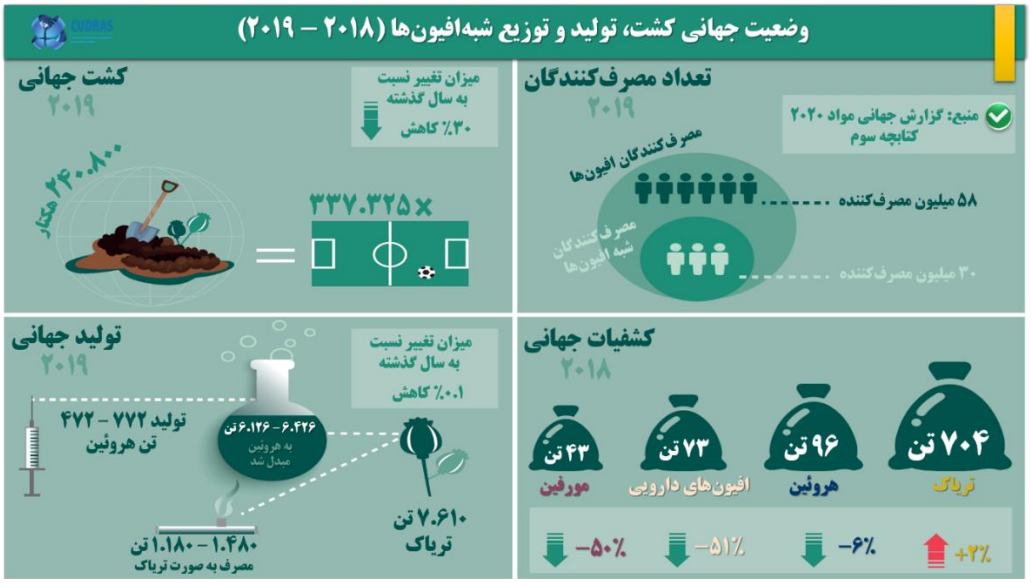

اوپی‌یت ها

کشت خشخاش و تولید اوپی‌یت‌ها

تریاک در نزدیک به ۵۰ کشور جهان به صورت غیرقانونی تولید می‌شود، با این حال سه کشوری که بیشترین میزان تریاک را تولید می‌کنند طی ۵ سال گذشته مسئول حدود ۹۷ درصد تولید جهانی این ماده بوده‌اند.

افغانستان، کشوری که بیشترین میزان تریاک در آن تولید می‌شود و تقریباً ۸۴ درصد تولید جهانی تریاک را در پنج سال گذشته به خود اختصاص داده است، بازارهای کشورهای همسایه، اروپا، خاور نزدیک و خاورمیانه، آسیای جنوبی و آفریقا را تأمین می‌کند و تا حد کمی نیز به بازار آمریکای شمالی (به ویژه کانادا) و اقیانوسیه محصول می‌رساند. کشورهای جنوب شرقی آسیا عمدتاً میانمار (حدود ۷ درصد تولید جهانی تریاک) و تا اندازه کمتر جمهوری دموکراتیک خلق لائو (حدود ۱ درصد تولید جهانی تریاک) بازارهای شرق و جنوب شرقی آسیا و اقیانوسیه را تأمین می‌کنند. کشورهای آمریکای لاتین عمدتاً مکزیک (۶ درصد تولید جهانی تریاک) و تا اندازه بسیار کمتر کلمبیا و گواتمالا (کمتر از ۱ درصد کل تولید جهانی) مسئول بیشترین میزان عرضه هروئین به ایالات متحده هستند و مواد بازارهای نسبتاً کوچک هروئین آمریکای جنوبی را تأمین می‌کنند.

کاهش سطح جهانی زیر کشت خشخاش برای دومین سال متوالی در سال ۲۰۱۹

با وجود روند صعودی بلند مدت، سطح جهانی زیر کشت خشخاش در سال ۲۰۱۸ ۱۷ درصد کاهش داشت و در سال ۲۰۱۹ نیز ۳۰ درصد افت کرد و به میزان برآورد شده ۲۴۰۸۰۰ هکتار رسید. در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ کاهش سطح زیر کشت در افغانستان و میانمار نیز گزارش شد. با وجود کاهش اخیر، سطح جهانی زیر کشت خشخاش همچنان بسیار بیشتر از یک دهه قبل است و در جایگاهی مشابه سطح جهانی زیر کشت کوکائین قرار دارد.

شکل ۱)

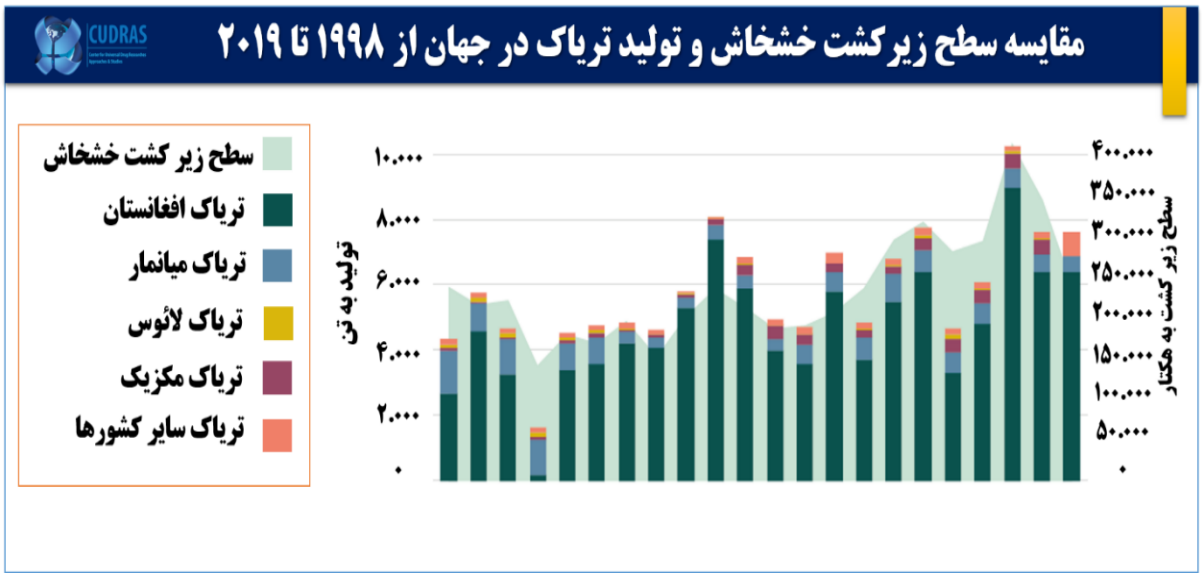

تولید جهانی تریاک در سال ۲۰۱۹ تا حد زیادی ثابت مانده است

تولید غیرقانونی جهانی تریاک نیز روند صعودی طولانی‌مدتی را نشان داده است، اگرچه در سال ۲۰۱۹ در مقایسه با سال قبل (۷،۶۲۰ تن در سال ۲۰۱۸) در سطح ۷،۶۱۰ تن ثابت ماند و ۲۶ درصد پایین‌تر از میزان اوج گزارش شده در سال ۲۰۱۷ (۱۰،۲۷۰ تن) بود.

شکل ۲)

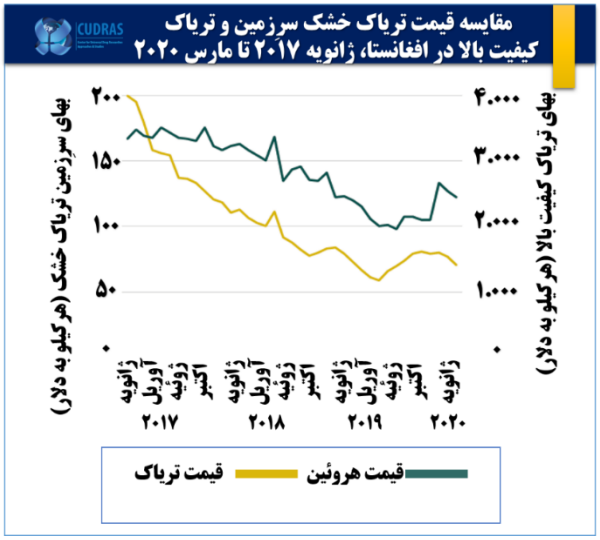

با وجود کاهش سطح زیر کشت خشخاش در سال ۲۰۱۹، تولید تریاک در این سال ثابت ماند، در حالی که در مناطق اصلی تولید تریاک برای سال ۲۰۱۹ عملکرد بیشتری گزارش شد زیرا نه بیماری و نه خشکسالی که در سال‌های پیش از ۲۰۱۹ نیز رخ داده بود تولید تریاک را کاهش نداد.

با در نظر گرفتن مصرف تریاک، برآورد تولید جهانی تریاک در سال ۲۰۱۹ برای تولید ۴۷۲ تا ۷۲۲ تن هروئین (بر حسب خلوص صادرات) کافی بوده است؛ به عبارت دیگر، مقادیر آن مشابه سال قبل بوده‌اند.

با وجود اینکه تولید جهانی تریاک در سال ۲۰۱۸ کمتر از سال ۲۰۱۷ بوده است تا امروز هیچ نشانه‌ای از کمبود عرضه هروئین به بازارهای مصرف‌کننده مربوطه وجود نداشته است. در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹، قیمت تریاک و هروئین در مناطق اصلی تولید تریاک در افغانستان کاهش یافت، به طوری که قیمت تریاک در مزرعه در سال ۲۰۱۸ به طور میانگین ۳۷ درصد (نسبت به یک سال قبل) و در سال ۲۰۱۹، ۲۴ درصد کاهش یافت؛ در همین زمان قیمت هروئین با کیفیت بالا در افغانستان در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ به طور میانگین ۱۱ و ۲۷ درصد کاهش یافت.[۲] به دلیل اوج‌گیری برداشت تریاک در سال ۲۰۱۷، قیمت تریاک در مرحله اولیه (با شروع از ۲۰۱۷) کاهش قابل توجهی را نسبت به هروئین نشان داد (با محاسبه از سال ۲۰۱۸)؛ این اختلاف بیانگر این است که ممکن است سازگار شدن تولید مخفیانه هروئین با قابلیت دسترس‌پذیری بیشتر تریاک مدتی طول کشیده باشد و گسترش تولید آن پس از این مدت روی داده باشد؛ این مسئله بعدها در کاهش قیمت هروئین بازتاب یافت. هم‌زمان، داده‌ها نشان می‌دهند که پس از دو سال کاهش تولید تریاک در مقایسه با سال ۲۰۱۷، روند نزولی قیمت مواد مخدر در مورد تریاک در ژوئن ۲۰۱۹ متوقف شد و چند ماه بعد در آگوست ۲۰۱۹ در مورد هروئین نیز چنین اتفاقی روی داد. با این حال، قبل از برداشت

[۲] Afghanistan, Ministry of Counter-Narcotics and UNDOC, Afghanistan drug price monitoring monthly report (April 2020), and previous years.

تریاک در آوریل/ می ۲۰۲۰، قیمت آن در ماه مارس ۲۰۲۰ دوباره در افغانستان شروع به کاهش کرد و افزایش موقتی قیمت هروئین در ابتدای سال ۲۰۲۰ نیز هم برای هروئین با کیفیت بالا و هم برای ماده با کیفیت متوسط متوقف شد.

با وجود نوسان تولید تریاک میزان کشف و ضبط جهانی آن طی دو دهه گذشته به طور پیوسته افزایش یافته است

تولید تریاک و کشف اوپی‌یت‌ها طی دو دهه گذشته روند افزایشی نشان داده‌اند اگرچه این افزایش در مقدار اوپی‌یت‌های ضبط شده مشخص‌تر از مقدار تخمینی تریاک تولیدشده است. این نکته نشان می‌دهد که ممکن است مقامات انتظامی در رهگیری اوپی‌یت‌های قاچاق شده در سراسر جهان کارآمدتر شده باشند. توضیح دیگری که می‌توان ارائه داد این است که کاهش قابل توجه خلوص هروئین طی دو دهه گذشته منجر به کشف و ضبط هروئینی با خلوص کمتر شده است. اما داده‌های موجود در مورد افزایش خلوص هروئین در طول زمان از این توضیح پشتیبانی نمی‌کنند.

هم‌زمان تولید سالانه تریاک بیش از مقدار اوپی‌یت‌های ضبط شده و حتی بیشتر از مقدار سالانه هروئین کشف شده، نوسان داشته است که وجود انبارهای ذخیره این مواد را نشان می‌دهد. برای جبران نوسانات تولید تریاک، ممکن است این ماده به طور موقت در طول زنجیره تأمین ذخیره/انبار شود تا دست‌اندرکاران از عرضه یکنواخت هروئین به بازارهای مصرف‌کننده اصلی اطمینان یابند.

با وجود کاهش مقدار اوپی‌یت‌های کشف و ضبط شده در سال ۲۰۱۸، این مؤلفه در سطح جهانی در حد بالایی باقی مانده است

با وجود آن که مقدار اوپی‌یت‌های کشف شده در سطح جهانی از سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸ کاهشی ۱۹ درصدی داشت و به ۲۱۰ تن رسید (محاسبه بر اساس تبدیل این موارد کشف به حجم هروئین معادل)، ولی این مولفه همچنان جایگاه سوم بیشترین میزان کشف گزارش‌شده را دارد و از مقدار اوپی‌یت‌های دارویی کشف‌شده بیشتر است.[۳] کاهش کلی مقدار اوپی‌یت‌های کشف شده در سال ۲۰۱۸ عمدتاً به دلیل کاهش پنجاه درصدی مقدار مرفین کشف‌شده بود. در مقابل، مقدار تریاک و هروئین کشف‌شده در سال ۲۰۱۸ نسبتاً ثابت ماند (افزایش ۲ درصدی برای تریاک و کاهش ۶ درصدی هروئین نسبت به سال قبل).

[۳] تنوع قدرت مواد مختلف مقایسه مستقیم بین موارد کشف اوپی‌یت‌ها و اوپیوئیدهای دارویی را دشوار می‌کند. بیشترین میزان اوپیوئیدهای دارویی کشف شده یعنی ترامادول و کدئین که بیش از ۹۵ درصد از کل کشف این مواد در سال ۲۰۱۸ را تشکیل می‌دهد، به وضوح از قدرت کمتری نسبت به هروئین برخوردارند، در حالی که فنتانیل که ۴ درصد از مقدار کل اوپیوئیدهای دارویی کشف شده را تشکیل می‌دهد در اصل ۵۰ تا ۱۰۰ برابر قوی‌تر از هروئین است. با این حال ممکن است بخش عمده‌ای از فنتانیل کشف‌شده تا حد زیادی تقلبی باشد. مثلاً مواد فنتانیل کشف شده به طور میانگین حاوی ۵ درصد فنتانیل در کشف و ضبط‌های تحلیل‌شده در ایالات متحده است (وزارت دادگستری، DEA، ارزیابی ملی تهدیدات دارویی ۲۰۱۹ (دسامبر ۲۰۱۹)) و این کشور بیشترین میزان فنتانیل کشف شده در سطح جهانی را به خود اختصاص می‌دهد.

شکل ۳)

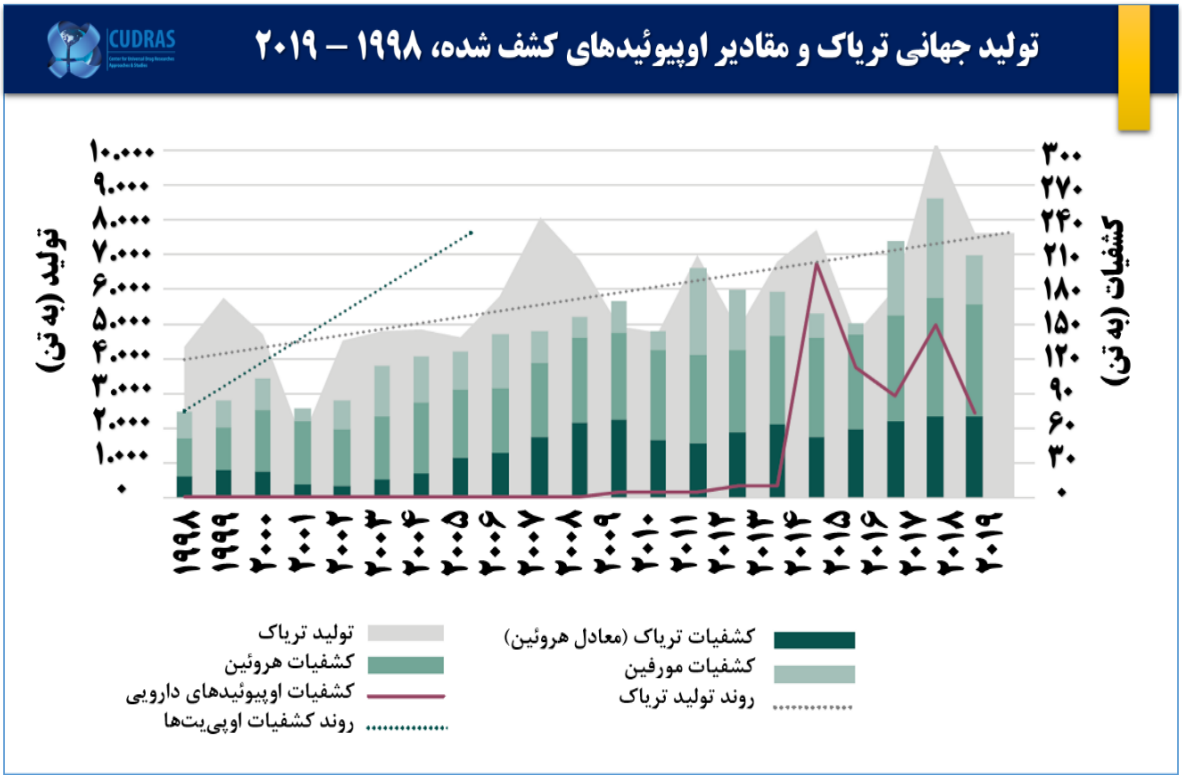
CUDRAS
تولید جهانی تریاک و مقادیر اوپیوئیدهای کشف شده، ۱۹۹۸ – ۲۰۱۹
تولید (به تن)
کشفیات (به تن)
۱۰.۰۰۰
۹.۰۰۰
۸.۰۰۰
۷.۰۰۰
۶.۰۰۰
۵.۰۰۰
۴.۰۰۰
۳.۰۰۰
۲.۰۰۰
۱.۰۰۰
۰
۳۰۰
۲۷۰
۲۴۰
۲۱۰
۱۸۰
۱۵۰
۱۲۰
۹۰
۶۰
۳۰
۰
۱۹۹۸
۱۹۹۹
۲۰۰۰
۲۰۰۱
۲۰۰۲
۲۰۰۳
۲۰۰۴
۲۰۰۵
۲۰۰۶
۲۰۰۷
۲۰۰۸
۲۰۰۹
۲۰۱۰
۲۰۱۱
۲۰۱۲
۲۰۱۳
۲۰۱۴
۲۰۱۵
۲۰۱۶
۲۰۱۷
۲۰۱۸
۲۰۱۹
تولید تریاک
کشفیات هروئین
کشفیات اوپیوئیدهای دارویی
روند کشفیات اوپی‌یت‌ها
کشفیات تریاک (معادل هروئین)
کشفیات مورفین
روند تولید تریاک

شکل ۴)

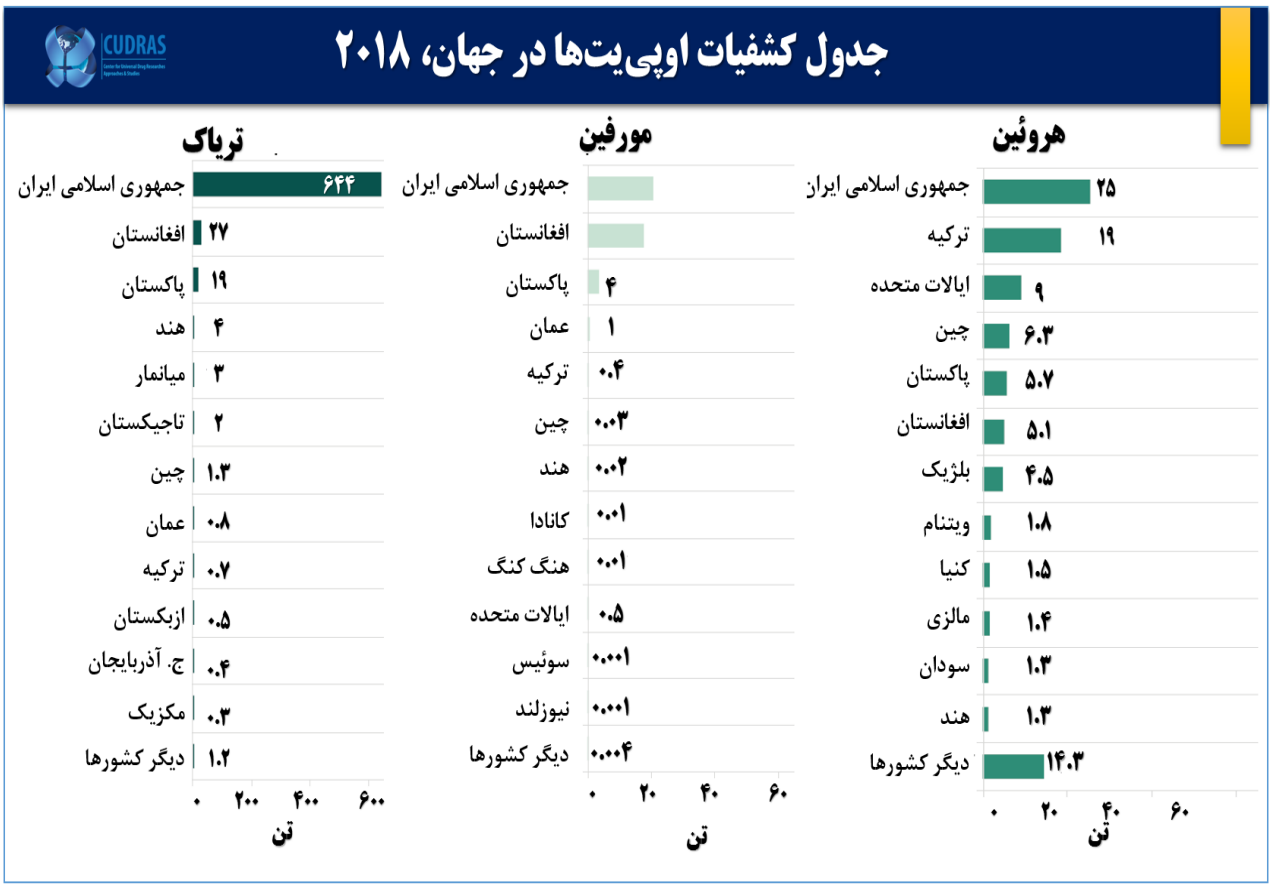
CUDRAS
جدول کشفیات اوپی‌یت‌ها در جهان، ۲۰۱۸
هروئین
جمهوری اسلامی ایران ۲۵
ترکیه ۱۹
ایالات متحده ۹
چین ۶.۳
پاکستان ۵.۷
افغانستان ۵.۱
بلژیک ۴.۵
ویتنام ۱.۸
کنیا ۱.۵
مالزی ۱.۴
سودان ۱.۳
هند ۱.۳
دیگر کشورها ۱۴.۳
۰ ۲۰ ۴۰ ۶۰
تن
مورفین
جمهوری اسلامی ایران
افغانستان
پاکستان ۴
عمان ۱
ترکیه ۰.۴
چین ۰.۰۳
هند ۰.۰۲
کانادا ۰.۰۱
هنگ کنگ ۰.۰۱
ایالات متحده ۰.۵
سوئیس ۰.۰۰۱
نیوزلند ۰.۰۰۱
دیگر کشورها ۰.۰۰۴
۰ ۲۰ ۴۰ ۶۰
تن
تریاک
جمهوری اسلامی ایران ۶۴۴
افغانستان ۲۷
پاکستان ۱۹
هند ۴
میانمار ۳
تاجیکستان ۲
چین ۱.۳
عمان ۰.۸
ترکیه ۰.۷
ازبکستان ۰.۵
ج. آذربایجان ۰.۴
مکزیک ۰.۳
دیگر کشورها ۱.۲
۰ ۲۰۰ ۴۰۰ ۶۰۰
تن

در سال ۲۰۱۸ تریاک همچنان بیشترین میزان اوپی‌یت کشف شده را به خود اختصاص می‌داد (۷۰۴ تن) و پس از آن هروئین (۹۷ تن) و مرفین (۴۳ تن) قرار داشتند. با این حال در هنگام بیان بر حسب معادل هروئین، همچنان مقادیر بیشتری از هروئین نسبت به تریاک یا مرفین کشف و ضبط می‌شد. در سال ۲۰۱۸ ۴۷ کشور در سطح جهان از کشف و ضبط تریاک، ۳۰ کشور از کشف مرفین و ۱۰۳ کشور از ضبط هروئین خبر دادند که نشان می‌دهد قاچاق هروئین همچنان از نظر جغرافیایی گسترده‌تر از قاچاق تریاک یا مرفین است.

مقادیر تریاک و مرفین کشف‌شده در سال ۲۰۱۸ همچنان در چند کشور متمرکز است، و از این میان سه کشور ۹۸ درصد از مقدار تریاک کشف شده جهانی و ۹۷ درصد از میزان مرفین کشف‌شده جهانی را به خود اختصاص داده‌اند. در مقابل، موارد کشف هروئین همچنان گسترده‌تر است، به طوری که ۵۴ درصد از مقدار کشف شده جهانی این ماده در سال ۲۰۱۸ توسط سه کشور با بیشترین میزان کشف و ضبط بوده است.

تداوم تمرکز مقدار اوپی‌یت‌های کشف و ضبط شده در آسیا به ویژه جنوب غربی قاره

بیشتر اوپی‌یت‌های کشف و ضبط شده در مناطق اصلی تولید تریاک یا نزدیک به این مناطق گزارش می‌شود. بنابراین آسیا که جایگاه بیش از ۹۰ درصد تولید غیرقانونی تریاک در جهان و بزرگ‌ترین بازار مصرف تریاک در جهان است، تقریباً ۸۰ درصد کل اوپی‌یت‌های کشف و ضبط شده در سراسر جهان را در سال ۲۰۱۸ به خود اختصاص می‌دهد که بر حسب معادل هروئین بیان می‌شود.

در سال ۲۰۱۸ بیشترین مقدار اوپی‌یت‌ها در جنوب غربی آسیا کشف و ضبط شد که ۹۸ درصد مقدار جهانی تریاک کشف شده، ۹۷ درصد مقدار جهانی مرفین کشف شده و ۳۸ درصد مقدار جهانی هروئین را در آن سال تشکیل می‌داد (یعنی معادل ۷۰ درصد کل اوپی‌یت‌های کشف شده در سطح جهانی با معادل هروئین). در کل در سال ۲۰۱۸ ۶۹۰ تن تریاک، ۴۲ تن مرفین و ۷۳ تن هروئین در جنوب غربی آسیا کشف و ضبط شد.

بر حسب معادل‌های معمول هروئین، کشوری که بیشترین میزان اوپی‌یت‌ها را در سال ۲۰۱۸ کشف و ضبط کرد بار دیگر جمهوری اسلامی ایران بود؛ این میزان بیش از نیمی (۵۳ درصد) از کل مقدار کشف‌شده جهان را تشکیل می‌داد و کشورهای افغانستان (۱۲ درصد)، ترکیه (۹ درصد)، پاکستان (۵ درصد)، ایالات متحده (۴ درصد) و چین (۳ درصد) در جایگاه‌های بعدی قرار داشتند.

بیشترین مقدار تریاک و مرفین کشف‌شده توسط جمهوری اسلامی ایران و پس از آن افغانستان و پاکستان گزارش شد، در حالی که موارد کشف و ضبط گزارش شده توسط کشورهای دیگر نسبتاً کم باقی ماند. بیشترین مقدار کل هروئین کشف شده توسط یک کشور در سال ۲۰۱۸ (برای اولین بار بعد از سال ۲۰۱۴) متعلق به جمهوری اسلامی ایران بود و پس از آن ترکیه، ایالات متحده، چین، پاکستان، افغانستان و بلژیک قرار می‌گرفتند.

هروئین و مرفین دو اوپی‌یت اصلی هستند که به صورت بین المللی قاچاق می‌شوند؛ تقریباً ۷۰ درصد مقادیر جهانی کشف و ضبط شده این دو ماده در سال ۲۰۱۸ در آسیا و عمدتاً در جنوب غربی آسیا به دست آمد. دو ناحیه پیرامون افغانستان، جنوب غربی آسیا و آسیای میانه در کنار هم بیش از ۵۶ درصد مقدار جهانی هروئین و مرفین کشف شده جهان را به خود اختصاص می‌دهند.

کاهش مقدار هروئین و مرفین کشف شده در جنوب غربی آسیا

به موازات کاهش تولید تریاک، مقادیر هروئین و مرفین کشف شده در جنوب غربی آسیا در سال ۲۰۱۸ ۴۲ درصد کاهش یافت و از بالاترین رکورد گزارش شده آن در سال ۲۰۱۷ به ۷۹ تن رسید. با وجود کاهش در سال ۲۰۱۸، روند کلی کشف و ضبط هروئین و مرفین در آن ناحیه طی دوره ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ همچنان به صورت صعودی ادامه یافت. جنوب غربی آسیا همچنان بیشترین مقادیر کشف شده هروئین و مرفین جهان را در سال ۲۰۱۸ به خود اختصاص داد (نزدیک به ۵۶ درصد)؛ بیشترین مقدار کشف شده توسط جمهوری اسلامی ایران گزارش شد و پس از آن افغانستان و پاکستان قرار داشتند.

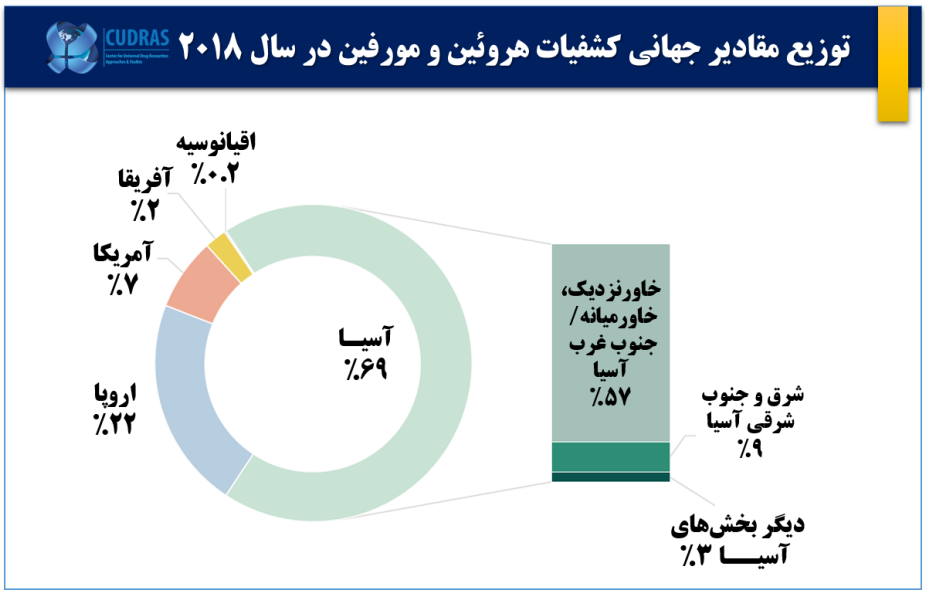

مقادیر هروئین و مرفین کشف‌شده در شرق و جنوب شرقی آسیا در سال ۲۰۱۸ اندکی کاهش یافت و ۹ درصد از میزان کل جهانی آن سال را به خود اختصاص داد. بیشترین مقادیر کشف‌شده هروئین و مرفین در آن ناحیه در سال ۲۰۱۸ مجدداً توسط چین گزارش شد که بیش از نیمی (۵۳ درصد) از موارد کشف را انجام داده بود و ویتنام، مالزی، میانمار، تایلند و جمهوری دموکراتیک خلق لائو در رده‌های بعدی قرار داشتند.

به نظر می‌رسد مقدار هروئین و مرفین کشف‌شده در دیگر نواحی آسیا در سال ۲۰۱۸ کاملاً ثابت مانده است. با این حال این سطح پایدار کلی، صعود جزئی کشف هروئین و مرفین را که پس از سال‌ها کاهش مداوم در آسیای میانه و ماورای قفقاز گزارش شده است پنهان می‌کند و کاهش کشف این مواد در سال ۲۰۱۸ در جنوب آسیا را که به دنبال یک سری افزایش شدید تا سال ۲۰۱۷ روی داد مبهم می‌سازد.

رکوردزنی مقدار هروئین و مرفین کشف شده در اروپا

بیشترین مقدار کل هروئین و مرفین کشف شده در منطقه‌ای خارج از آسیا برای اروپا گزارش شده است (۲۲ درصد از کل مقدار جهانی سال ۲۰۱۸)؛ اروپا بازار مهمی برای مصرف هروئین به حساب می‌آید. هروئین و مرفین کشف شده در شرق و جنوب شرقی اروپا همچنان بخش عمده (۶۶ درصد) از کل این مقادیر کشف شده در این قاره در سال ۲۰۱۸ را تشکیل می‌دهند؛ بیشترین مقدار هروئین و مرفین کشف شده در منطقه در این سال همچنان توسط ترکیه گزارش شد (۶۲ درصد) و پس از آن کشورهای غرب و مرکز اروپا (۳۱ درصد) و اروپای شرقی (۳ درصد) قرار دارند.

در سال ۲۰۱۷ مقادیر هروئین و مرفین کشف‌شده در اروپا افزایشی بیش از دو برابری داشت و در سال ۲۰۱۸ با ۲۴ درصد افزایش دیگر به رکورد ۳۰ تن رسید، در نتیجه از رکورد ۲۹ تن قبلی در سال ۲۰۰۸ فراتر رفت. در حالی که در سال ۲۰۱۷ افزایش مقادیر هروئین و مرفین کشف شده در شرق و جنوب شرقی اروپا گزارش شد (در همان سال اوج

برداشت تریاک در افغانستان گزارش شد)، بیشترین افزایش در سال ۲۰۱۸ در غرب و مرکز این قاره گزارش شد (۸۹ درصد). این مسئله نشان می‌دهد که ممکن است از زمان برداشت تریاک در افغانستان تا تولید هروئین از آن که سرانجام به خیابان‌های کشورهای غرب و مرکز اروپا می‌رسد یک سال طول بکشد. در اروپا در سال ۲۰۱۸ میزان کشف هروئین و مرفین در کشورهای واقع در مسیر بالکان افزایش یافت، اگرچه بخش عمده این افزایش به دلیل افزایش مقادیر هروئین و مرفین کشف‌شده در بلژیک و به میزان کمتری در فرانسه و ایتالیا بود.

بر خلاف غرب و مرکز اروپا که عمده هروئین آن به طور کلی همچنان از قاچاق زمینی در مسیر بالکان تأمین می‌شود، قاچاق به بلژیک در سال ۲۰۱۸ تا حدود زیادی (۹۸ درصد) به صورت حمل و نقل دریایی درآمد که مبدأ آن جمهوری اسلامی ایران یا ترکیه بود. به طور مشابه، مشخصه بارز قاچاق به ایتالیا در آن سال حمل و نقل دریایی بود (۶۱ درصد از کل مقدار کشف و ضبط‌شده توسط مقامات گمرکی)؛ در عمده این موارد کشف، مبدأ کانتینرها جمهوری اسلامی ایران بود و پس از آن حمل و نقل هوایی (۳۷ درصد) اغلب از مبدأ خاورمیانه (قطر) یا آفریقا (آفریقای جنوبی) قرار می‌گرفت؛ این در حالی بود که در سال ۲۰۱۸ محموله‌های هروئین به مقصد فرانسه معمولاً از هلند و بلژیک ترانزیت می‌شد.[۴] بیشترین مقدار کل هروئین و مرفین کشف‌شده در غرب و مرکز اروپا در سال ۲۰۱۸ توسط بلژیک گزارش شد، و فرانسه، ایتالیا، انگلستان و هلند در رده‌های بعدی قرار داشتند.

کشف هروئین و مرفین در شرق و جنوب شرقی اروپا در سال ۲۰۱۷ سه برابر شد و در سال ۲۰۱۸ باز هم ۶ درصد افزایش یافت. ترکیه همچنان سهم عمده کشف هروئین و مرفین در آن منطقه را در اختیار داشت (۹۵ درصد). مقدار هروئین و مرفین کشف شده در اروپای شرقی در سال ۲۰۱۸ افزایشی ۶۰ درصدی داشت که تا حدی روند نزولی طولانی‌مدت در این نوع موارد کشف را معکوس می‌کند. بیشتر این موارد کشف توسط کشورهای اتحادیه روسیه گزارش شده است.

افزایش مقادیر هروئین و مرفین کشف شده در قاره آمریکا

مقدار هروئین و مرفین کشف‌شده در قاره آمریکا در سال ۲۰۱۷ با ۹ درصد افزایش و در سال ۲۰۱۸ با ۸ درصد افزایش دیگر به ۱۰ تن رسید.

قاچاق هروئین در قاره آمریکا همچنان در آمریکای شمالی متمرکز است. این ناحیه ۹۴ درصد از کل مقادیر هروئین و مرفین کشف شده در قاره آمریکا در سال ۲۰۱۸ را به خود اختصاص می‌دهد، در حالی که میزان موارد کشف‌شده گزارش شده در آمریکای شمالی تقریباً چهار برابر یک دهه قبل بود. موار کشف انجام شده در ایالات متحده ۸۷ درصد کل هروئین و مرفین کشف شده در قاره آمریکا در سال ۲۰۱۸ را تشکیل می‌داد و پس از آن مکزیک (کشوری که بیشترین تریاک منطقه را تولید می‌کند)، کلمبیا، اکوادور، برزیل، کانادا و گواتمالا قرار داشتند.

افزایش موارد کشف هروئین و مرفین در آفریقا

در سال ۲۰۱۷ میزان گزارش‌شده کشف هروئین و مرفین در آفریقا که تقریباً ۲ درصد از کل مقدار جهانی را تشکیل می‌دهد افزایشی ۳۰ درصدی داشت و در سال ۲۰۱۸ با دو برابر افزایش به ۳٫۱ تن رسید. مقدار کشف‌شده در سال ۲۰۱۸ ده برابر سال ۲۰۰۸ بود.

[۴] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

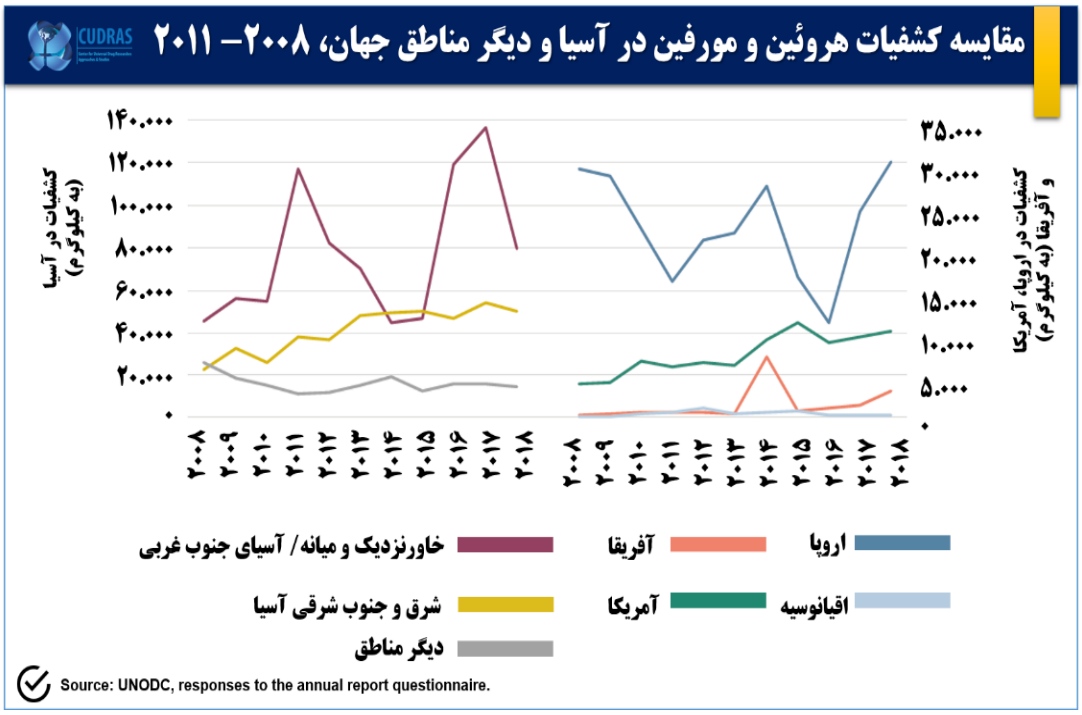

بیشتر میزان هروئین و مرفین کشف‌شده در آفریقا در سال ۲۰۱۸ در شرق آفریقا گزارش شد (۵۲ درصد کل هروئین و مرفین کشف شده در آفریقا در آن سال)، و موارد کشف‌شده در آفریقای شمالی پس از آن قرار می‌گرفت (۴۲ درصد) در حالی که میزان کشف در غرب و مرکز آفریقا (۴ درصد از کل) و آفریقای جنوبی (۲ درصد از کل) نسبتاً کم باقی ماند.

روند کاهشی مقدار هروئین و مرفین کشف‌شده در اقیانوسیه

در مقابل، کشف هروئین و مرفین در اقیانوسیه برای سومین سال متوالی کاهش یافت و اکنون در پایین‌ترین سطح از سال ۲۰۰۹ قرار دارد. بیش از ۹۹ درصد از کل موارد کشف هروئین و مرفین در اقیانوسیه در استرالیا بوده است.

قاچاق اوپی‌یت‌ها

مبدأ جریان اصلی قاچاق اوپی‌یت‌ها این سه منطقه تولید اصلی است:

- افغانستان: تأمین بازارهای کشورهای همسایه (به ویژه در ایران (جمهوری اسلامی)، پاکستان، کشورهای آسیای میانه/ ماورای قفقاز و هند)، اروپا، خاور نزدیک و خاورمیانه، آسیای جنوبی و آفریقا، با مقادیر کمتری برای جنوب شرقی آسیا، آمریکای شمالی (بیشتر کانادا) و اقیانوسیه؛
- جنوب شرقی آسیا (میانمار و تا حد کمتر جمهوری دموکراتیک خلق لائو): تأمین بازارهای شرق و جنوب شرقی آسیا و اقیانوسیه؛
- آمریکای لاتین (به ویژه مکزیک و تا حدود بسیار کمتری کلمبیا و گواتمالا):تأمین‌کننده بیشترین مقدار هروئین برای آمریکای شمالی (به ویژه ایالات متحده) و تأمین‌کننده توام بازارهای کوچک هروئین در آمریکای جنوبی.

نقشه ۱)

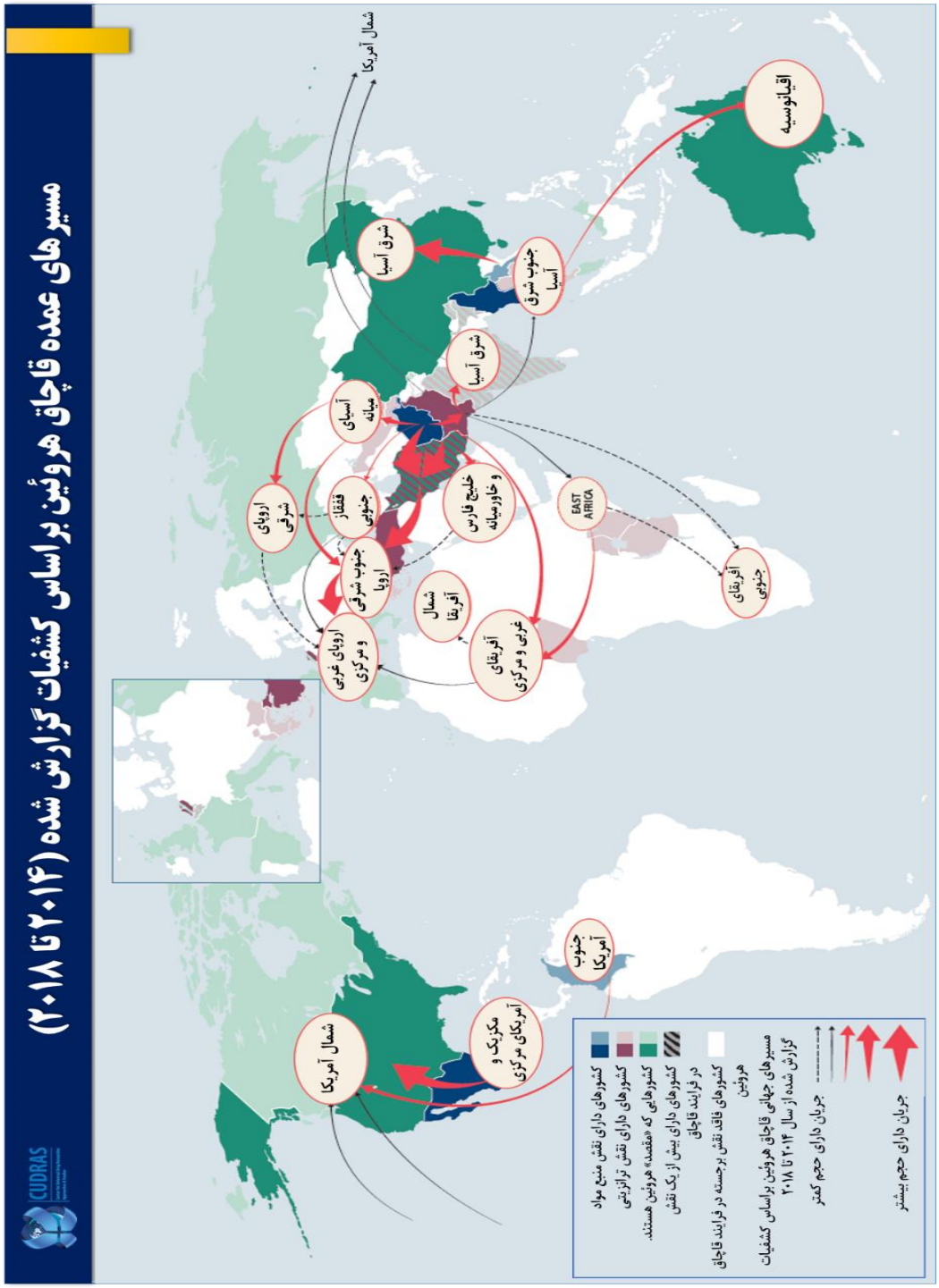

Source: UNODC, responses to the annual report questionnaire, and individual drug seizure database.

قاچاق اوپی‌یت‌ها همچنان تحت تسلط جریان منشأ گرفته از افغانستان

مقادیر هروئین و مرفین کشف‌شده مربوط به تولید اوپی‌یت‌ها در افغانستان هم‌راستا با تسلط این کشور بر بازار تولید تریاک در سال ۲۰۱۸ حدود ۸۴ درصد از کل مقدار جهانی را تشکیل می‌داد؛ این رقم کاهش کمی را نسبت به ۸۸ درصد سال ۲۰۱۷ نشان می‌دهد که سال اوج‌گیری برداشت در آن کشور بود. بیشتر هروئین یافت شده در اروپا، آسیای میانه / ماورای قفقاز و آفریقا از تریاک با منشأ افغانستان به دست می‌آید و ۱۰۰ درصد همه موارد ذکر شده در پاسخ به پرسشنامه گزارش سالانه توسط کشورهای آسیای میانه/ ماورای قفقاز، ۹۶ درصد موارد اروپا و ۸۷ درصد موارد آفریقا طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ از این منشأ بوده‌اند.

بیشتر اوپی‌یت‌های منشأ گرفته از افغانستان در طول مسیر بالکان و شاخه‌های مختلف آن قاچاق می‌شوند

بزرگ‌ترین تک‌مسیر قاچاق هروئین در جهان همچنان «مسیر» معروف به «بالکان» است که اوپی‌یت‌ها در طول آن از افغانستان به ایران (جمهوری اسلامی)، ترکیه، کشورهای بالکان و مقصدهای مختلف در غرب و مرکز اروپا حمل می‌شود. بدون در نظر گرفتن مقادیر کشف صورت‌گرفته در خود افغانستان، کشورهای واقع در امتداد مسیر بالکان ۵۸ درصد از مقدار جهانی هروئین و مرفین کشف‌شده در سال ۲۰۱۸ را تشکیل می‌دادند. ۸ درصد دیگر این موارد کشف جهانی توسط کشورهای غرب و مرکز اروپا گزارش شده است که هروئین و مرفین قاچاق‌شده در مسیر بالکان تا حد زیادی بازارهای آنها را تأمین می‌کند.

بیشترین هروئین و مرفین کشف‌شده در مسیر بالکان در سال ۲۰۱۸ همچنان میزان گزارش شده توسط جمهوری اسلامی ایران (۴۶ تن) و پس از آن ترکیه (۱۹ تن) و کشورهای بالکان (۳ تن) است. در مقایسه با این ارقام، کشورهای غرب و مرکز اروپا در آن سال ۹ تن اوپی‌یت کشف و ضبط کردند.

جمهوری اسلامی ایران گزارش داد که ۷۵ درصد مرفین و ۷۵ درصد هروئین کشف‌شده در قلمروی این کشور در سال ۲۰۱۸ از طریق پاکستان قاچاق شده بوده است در حالی که بقیه این مواد به طور مستقیم از افغانستان به داخل کشور قاچاق شده بود. معمولاً مقصد بعدی هروئین ترکیه است (۷۰ درصد کل هروئین کشف شده در جمهوری اسلامی ایران در سال ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷)، و از آنجا در مسیر بالکان به غرب و مرکز اروپا می‌رود؛ این قاچاق یا از طریق شاخه غربی مسیر از بلغارستان به کشورهای مختلف بالکان غربی انجام می‌شود، یا مواد قبل از رسیدن به بازارهای اصلی مصرف در غرب و مرکز اروپا به میزان کمتری از طریق شاخه شرقی مسیر از بلغارستان و سپس به رومانی و مجارستان جا به جا می‌شوند.

در پاسخ‌های پرسشنامه گزارش سالانه کشورهای غرب و مرکز اروپا در بازه زمانی ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ به قاچاق هروئین در طول مسیر بالکان در ۸۰ درصد کشورهای مبدأ، محل عزیمت و ترانزیت اشاره شده است. ۳ درصد دیگر به انتقال از طریق جمهوری اسلامی ایران و ۷ درصد به انتقال از طریق پاکستان اشاره دارد که در هر دو مورد مواد متعاقباً در طول مسیر بالکان قاچاق می‌شود و به بازارهای مصرف در غرب و مرکز اروپا می‌رسد. با این حال، هروئین از طریق حمل مستقیم از جمهوری اسلامی ایران و پاکستان یا از طریق مسیر جنوبی به اروپای غربی به غرب و مرکز اروپا قاچاق می‌شود.

روند افزایشی قاچاق اوپی‌یت‌ها از طریق کشورهای قفقاز

در سال ۲۰۱۸ جمهوری اسلامی ایران شاهد افزایش هروئین کشف‌شده در ترانزیت به کشورهای قفقاز بود.[۵] به موازات آن، گزارش کشف هروئین و مرفین در منطقه قفقاز نیز از ۰٫۳ تن در سال ۲۰۱۷ به ۱٫۳ تن در سال ۲۰۱۸ رسید. از دو کشور قفقاز هم‌مرز با جمهوری اسلامی ایران، هروئین به گرجستان قاچاق می‌شود (که در سال ۲۰۱۸ ۷۰ درصد آن به آذربایجان و ۲۰ درصد به ارمنستان ترانزیت می‌شد) و از آنجا از دریای سیاه به سایر کشورهای اروپا یا از آذربایجان به فدراسیون روسیه می‌رود. فدراسیون روسیه نیز به اهمیت فزاینده منطقه قفقاز پی برده است و گزارش داده است که تا سال ۲۰۱۸ حدود ۴۰ درصد هروئین یافت شده در بازار آن از آذربایجان ترانزیت شده بوده است، در حالی که در سال ۲۰۱۷ این میزان ۳۰ درصد بوده است.

کاهش قاچاق اوپی‌یت‌ها در مسیر شمالی به فدراسیون روسیه و روند افزایشی قاچاق به مقصد اروپای غربی

قاچاق هروئین از طریق مسیر سنتی شمال یعنی آسیای مرکزی در دهه گذشته کاهش یافته است. این بخش از قاچاق که فقط ۱ درصد از مقدار جهانی هروئین و مرفین کشف شده در سال ۲۰۱۸ را تشکیل می‌داد نسبت به ۱۰ درصد سال ۲۰۰۸ نیز کاهش یافته بود؛ میزان گزارش کشف هروئین (و مرفین) توسط کشورهای آسیای میانه و فدراسیون روسیه نیز کاهش داشته است.

شکل ۷)

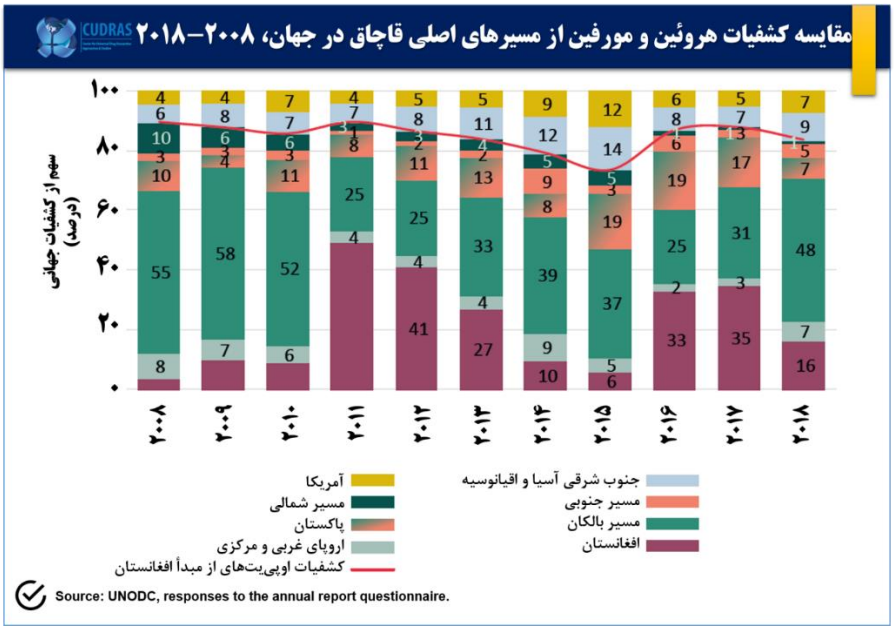

هم‌زمان ممکن است گروه‌های قاچاقچی از خارج از منطقه با استفاده از شهروندان کشورهای مختلف منطقه از مسیر شمالی بهره‌برداری کنند؛ این کار با قاچاق هروئین در کامیون‌ها از طریق جمهوری اسلامی ایران به کشورهای آسیای میانه و سپس کشورهای اتحادیه گمرکی اوراسیا از جمله قرقیزستان، قزاقستان، فدراسیون روسیه و بلاروس انجام می‌شود و مواد در پایان به مقصد نهایی خود در غرب و مرکز اروپا می‌رسند.

---

[۵] UNODC, responses to the annual report questionnaire

[۶] UNODC, Drugs Monitoring Platform

نمونه‌های این الگوی نوظهور شامل این موارد است: کشف ۶۷۰ کیلوگرم هروئین رهگیری شده از افغانستان در ماه می سال ۲۰۱۹ در فرانکفورت آندر اودر آلمان در کامیونی که از قرقیزستان به بلژیک می‌رفت و راننده ترک‌تبار آن در قرقیزستان زندگی می‌کرد؛ کشف و ضبط ۱٫۱ تن هروئین در قزاقستان با کامیونی که جمهوری اسلامی ایران را به مقصد نهایی آلمان ترک کرده بود، عملیات قاچاقی که افرادی از ایران (جمهوری اسلامی)، ترکیه، صربستان، لهستان، آلمان و هلند در آن دخیل بودند؛ و نمونه سوم توقیف حدود ۵۵۰ کیلوگرم هروئین در مینسک در نوامبر ۲۰۱۹ بود که از طریق مسیر شمالی به بلاروس قاچاق شده بود تا دوباره به اتحادیه اروپا قاچاق شود و تعدادی اتباع خارجی در فرایند قاچاق آن نقش داشتند.[۷،۸]

تداوم قاچاق مقادیر کم هروئین در مسیر جنوبی

قاچاق در مسیر جنوبی شامل قاچاق هروئین از طریق پاکستان یا جمهوری اسلامی ایران به هند (برای مصرف داخلی و صادرات مجدد به کشورهای منطقه) و قاچاق به آفریقا (برای مصرف محلی و صادرات مجدد به اروپا) است. فراتر از پاکستان، کشورهای واقع در مسیر جنوبی ۶ درصد از مقدار کشف‌شده جهانی هروئین و مرفین (به استثنای موارد کشف انجام‌شده در افغانستان) در سال ۲۰۱۸ را تشکیل می‌دهند، در حالی که این مؤلفه در سال ۲۰۱۵ ۳ درصد بوده است. به طور کلی ۱۱ درصد از موارد اشاره شده کشورهای مبدأ، محل عزیمت و ترانزیت هروئین توسط کشورهای واقع غرب و مرکز اروپا به قاچاق کالا در طول مسیر جنوبی در طول دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ مربوط می‌شد. کشورهای اصلی شناسایی شده که طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ محل و مسیر قاچاق هروئین در طول مسیر جنوبی به غرب و مرکز اروپا بوده‌اند شامل هند، کشورهای حوزه خلیج فارس (به ویژه قطر و امارات متحده عربی) و تعدادی از کشورهای جنوب و شرق آفریقا (به ویژه آفریقای جنوبی، کنیا، اتیوپی، موزامبیک، جمهوری متحد تانزانیا، رواندا، بوروندی، اوگاندا و ماداگاسکار) است. کشورهای اروپایی که بیشترین قاچاق را طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ در طول مسیر جنوبی گزارش کرده‌اند بلژیک (بیشتر از طریق کنیا، بوروندی، رواندا، اوگاندا، آفریقای جنوبی، اتیوپی و جمهوری متحد تانزانیا) و ایتالیا (بیشتر از طریق قطر، امارات متحده عربی، آفریقای جنوبی، اتیوپی، ماداگاسکار و عمان) بوده‌اند.

کاهش قاچاق هروئین در شرق و جنوب شرقی آسیا هم‌زمان با تداوم عرضه به اقیانوسیه

مهم‌ترین فعالیت‌های قاچاق اوپی‌یت‌ها در سراسر جهان که از افغانستان منشأ نگرفته است به اوپی‌یت‌های تولید شده در جنوب شرقی آسیا (بیشتر میانمار) مربوط می‌شود که به سایر بازارهای شرق و جنوب شرق آسیا (بیشتر چین و تایلند) و اقیانوسیه (بیشتر استرالیا) قاچاق می‌شوند. کشف و ضبط‌های انجام شده در این کشورها ۱۱ درصد از مقدار جهانی هروئین و مرفین کشف شده در سال ۲۰۱۸ را تشکیل می‌دهد (به استثنای موارد کشف انجام شده توسط افغانستان)؛ این میزان نسبت به ۱۵ درصد سال ۲۰۱۵ کاهش یافته است. این روند به موازات کاهش ۲۰ درصدی گزارش شده در تولید تریاک در میانمار در دوره ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۸ بوده است.

با وجود کاهش اخیر تولید تریاک در میانمار، مقامات استرالیا بر اساس تحلیل دقیق موارد کشف با وزن بالا گزارش دادند که میزان هروئین کشف‌شده در آن کشور با منشأ جنوب شرقی آسیا از میزان پایین ۲۶ درصد در سال ۲۰۰۸به

---

[۷] همان.

[۸] UNODC meeting on the recent developments of the opiate market in Central Asia, the Russian Federation and the Caucasus, Vienna, 29–30 January 2020.

حدود ۱۰۰ درصد طی دوره ژانویه تا ژوئن ۲۰۱۸ رسیده است.[۹] با این وجود سازگار با کاهش گزارش شده در تولید تریاک در میانمار، مشخص شد که مقادیر هروئین کشف شده در مرزهای استرالیا در سال مالی ۲۰۱۷/۲۰۱۸ کمتر از سال مالی ۲۰۱۴/۲۰۱۵ بوده است. نقطه بارگیری اصلی هروئین کشف‌شده در مرز استرالیا در سال ۲۰۱۷/۲۰۱۸ از نظر وزنی، تایلند بود و پس از آن جمهوری دموکراتیک خلق لائو، مالزی، کامبوج و ویتنام قرار داشتند که همه کشورهایی واقع در جنوب شرقی آسیا بودند.

شکل۸)

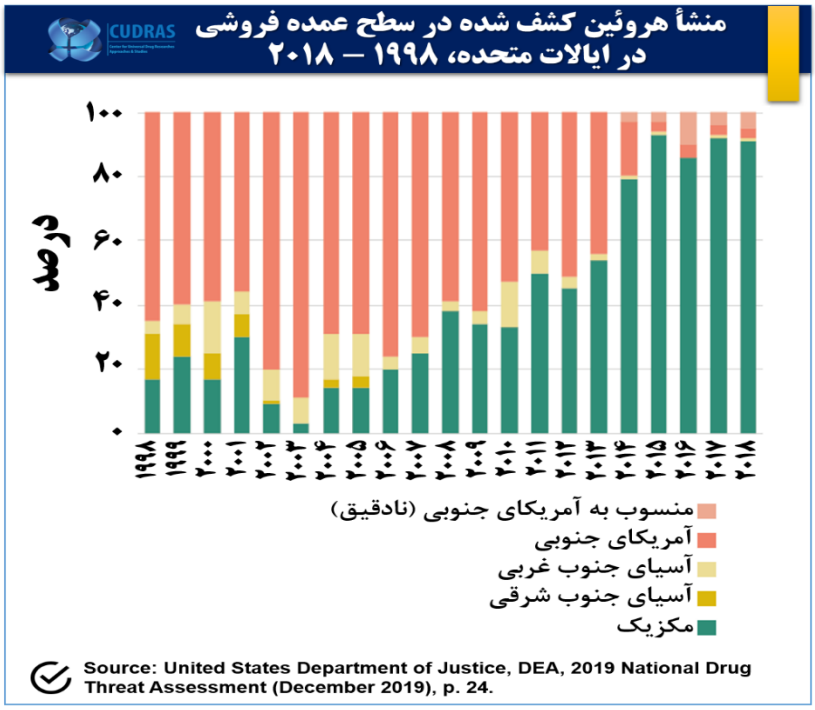

منشأ بخش عمده هروئین قاچاق شده در قاره آمریکا همچنان داخلی است

بر اساس داده‌های کشف و ضبط به نظر می‌رسد طی دهه گذشته قاچاق هروئین در داخل قاره آمریکا به ویژه ایالات متحده افزایش یافته است. مقدار هروئین و مرفین کشف شده در قاره آمریکا از ۴ درصد کل جهانی (به استثنای موارد کشف‌شده در افغانستان) در سال ۲۰۰۸ به ۹ درصد آن در ۲۰۱۸ افزایش یافت.

بیشترین قاچاق هروئین (و مرفین) در قاره آمریکا همچنان در آمریکای شمالی انجام می‌شود، یعنی از مکزیک به ایالات متحده و به میزان بسیار کمتری از کلمبیا و گواتمالا (معمولاً از طریق مکزیک) به ایالات متحده. بر اساس فرایند تعیین مشخصات در آزمایشگاه پزشکی قانونی، مقامات ایالات متحده در سال ۲۰۱۷ تخمین زدند که منشأ بیش از ۹۰ درصد نمونه‌های هروئین تحلیل شده مکزیک بوده است و ۴ درصد آنها از آمریکای جنوبی منشأ گرفته بوده‌اند در حالی که منشأ حدود ۱ درصد آن جنوب غربی آسیا بوده است. این مسئله کاملاً در تضاد با یک دهه قبل (۲۰۰۷) است که فقط ۲۵ درصد مواد از مکزیک و ۷۰ درصد آن از جنوب آرنیکا وارد می‌شد.[۱۰]

---

[۹] Australian Criminal Intelligence Commission, Illicit Drug Data Report 2017–18 (Canberra, 2019)

[۱۰] United States Department of Justice, DEA, *2019 National Drug Threat Assessment* (December 2019), p. 24.

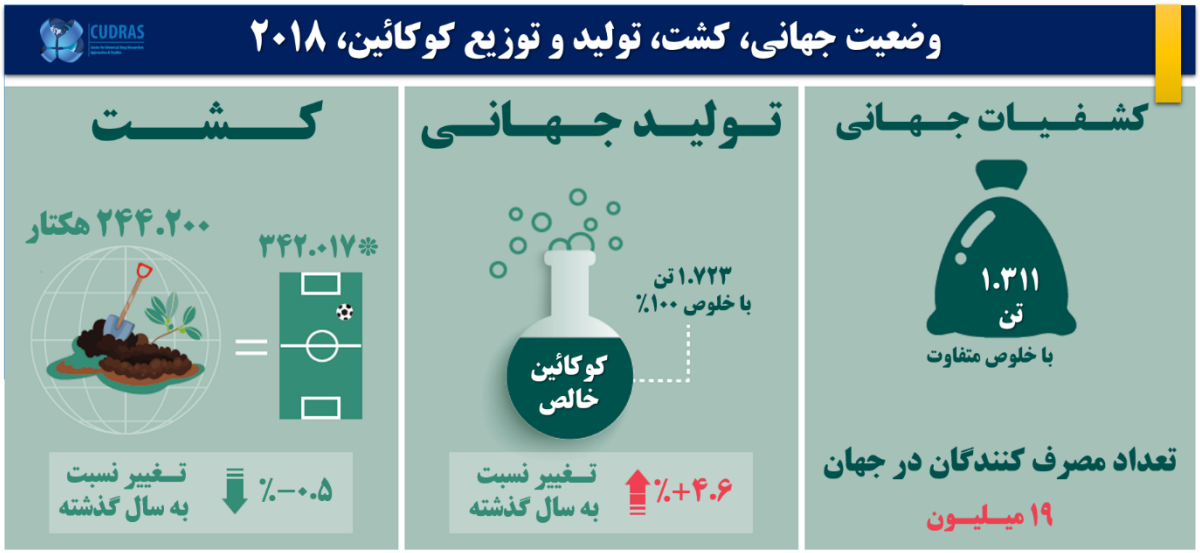

کشت بوته کوکا و تولید کوکائین

روندی به سوی ثبات در سال ۲۰۱۸ پس از سال‌ها افزایش

به نظر می‌رسد به دنبال یک روند صعودی شدید در دوره ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷ که طی آن سطح زیر کشت بوته کوکا در سطح جهانی بیش از دو برابر افزایش یافت اکنون اندازه این سطح تثبیت شده باشد؛ این رقم در سال ۲۰۱۸ در سطحی باقی ماند که از لحاظ تاریخی بالا به حساب می‌آمد. به دلیل کاهش گزارش شده توسط کلمبیا (۱,۲ درصد) و -کشور چند ملیتی- بولیوی (۵,۷ درصد)، ممکن است سطح جهانی زیر کشت کوکا در سال ۲۰۱۸ بر اساس برآوردهای اولیه نسبت به سال پیش از آن کاهش مرزی یافته باشد، در حالی که برآورد قابل مقایسه‌ای برای پرو در دسترس نیست.

اگرچه برآوردهای نهایی جهانی برای سال ۲۰۱۸ هنوز در دسترس نیست ولی نتایج اولیه نشان می‌دهد که کلمبیا همچنان محل تولید بیشترین میزان برگ کوکا است. در سال ۲۰۱۷ یعنی آخرین سالی که تخمین‌های قابل مقایسه برای آن در دسترس قرار دارد کلمبیا ۷۰ درصد سطح جهانی زیر کشت کوکا، پرو ۲۰ درصد و کشور چند ملیتی بولیوی ۱۰ درصد آن را در خود جای داده بودند.

بر اساس برآوردهای اولیه، ممکن است تولید جهانی کوکائین هیدروکلرید در سال ۲۰۱۸ به بالاترین سطح خود یعنی ۱۷۲۳ تن رسیده باشد (که بر حسب ۱۰۰ درصد خلوص بیان می‌شود). در حالی که تخمین زده می‌شود که تولید کوکائین بین سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ تقریباً دو برابر شده است، رشد تولید این ماده در طول این سال‌ها کند شده است که ایجاد ثبات بالقوه در سال ۲۰۱۸ را نشان می‌دهد. تولید جهانی کوکائین بین سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶، ۳۷ درصد، بین سال‌های ۲۰۱۶ و۲۰۱۷ ۲۳ درصد و بین سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ ۴,۶ درصد افزایش داشت.

پیش‌سازها و مواد شیمیایی ضروری در تولید کوکائین

به طور کلی فرایند تولید کوکائین کاملاً مشخص است. با این حال این فرایند از منطقه‌ای به منطقه دیگر و با توجه به دسترس‌پذیری پیش‌سازها و مواد شیمیایی ضروری متفاوت است. تولید کوکائین هیدروکلرید به عنوان متداول‌ترین محصول خرده‌فروشی کوکائین که در بازارهای مصرف مواد مخدر توزیع می‌شود به چندین پیش‌ساز و ماده شیمیایی ضروری از جمله پتاسیم پرمنگنات، سدیم متا بی‌سولفیت، کلسیم کلرید، آمونیاک، اتیل اتر و دی اتیل اتر، تولوئن، دی کلرومتان (متیلن کلرید)، متیل اتیل کتون (MEK)، کلریدریک اسید، سولفوریک اسید و بنزین متکی است.

بیشتر این مواد از انحراف کاربرد مواد عرضه شده قانونی در صنایع شیمیایی تهیه می‌شوند. با این حال تولیدکنندگان کوکائین به ویژه در کلمبیا تلاشی فزاینده دارند تا با تولید برخی مواد حیاتی فرایند از جمله پتاسیم پرمنگنات به خودکفایی برسند. بنابراین پس از رکوردشکنی کشف و ضبط پتاسیم پرمنگنات در سال ۲۰۱۶ (۵۸۵ تن)، کاهشی شدید در کشف این ماده در سال‌های بعدی روی داد و در سال ۲۰۱۸ به ۷۰ تن کاهش یافت[۱۱]؛ این کاهش را دست کم تا حدی می‌توان با این تحول توضیح داد زیرا احتمال رهگیری جریان‌های تجاری این مواد توسط مقامات را کاهش می‌دهد.

تاثیر بهبود کارایی بر تولید کوکائین

افزایش میزان برداشت برگ کوکا از سال ۲۰۱۴ به افزایش چشمگیر تولید جهانی کوکائین در سال‌های اخیر به ویژه در کلمبیا کمک کرده است.

علاوه بر این، تمرکز تولید برگ کوکا در برخی مناطق با عملکرد بالا و ترکیب آن با کاهش ریشه‌کنی در چند سال گذشته، کشت در قطعه زمین‌های بزرگ‌تر (افزایش اندازه تقریباً دو برابری در کلمبیا از میانگین ۰٫۶ هکتار در سال ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴ به ۱٫۱ هکتار در سال ۲۰۱۸)، استفاده از ارقام با عملکرد بالاتر و بهبود روش‌های کشاورزی و ساختار سنی گیاهان بوته‌ای کوکا، با رسیدن گیاهان به سن مناسب برای برداشت برگ کوکا همه عواملی هستند که به نظر می‌رسد در عملکرد بالاتر برگ کوکا نقش داشته‌اند. عملکرد برگ کوکا در کلمبیا از میانگین ۴٫۷ تن برگ تازه کوکا در هکتار در سال ۲۰۱۴ به ۵٫۷ تن در هکتار در سال ۲۰۱۸ افزایش یافت.

با این حال در مورد کارایی کلی آزمایشگاه‌ها روندهای متضادی مشاهده شده است؛ از یک سو این کارایی بدین دلیل کاهش یافته است که هر روز تعداد بیشتری از کشاورزان به ویژه در کلمبیا علاوه بر کشت برگ کوکا مشارکت در تولید خمیر کوکا یا پایه کوکائین را آغاز می‌کنند (تا امروز حدود ۴۵ درصد از این کشاورزان به چنین کاری دست زده‌اند). این کار در تاسیسات تولیدی کوچک و نسبتاً ابتدایی و اغلب حتی بدون مهارت‌های اولیه در زمینه شیمی انجام می‌شود. عوامل دیگر افزایش چشمگیر تولید برگ کوکا و در نتیجه کاهش و/ یا نوسان شدید قیمت برگ کوکا است زیرا خریداران «سنتی» برگ کوکا به ویژه گروه‌هایی که تحت محافظت نیروهای مسلح انقلابی کلمبیا (FARC) و در مناطق تحت کنترل آن فعالیت می‌کنند بازار را ترک کرده‌اند که باعث می‌شود کشاورزان بیشتر در فرآیندهای مختلف ضروری برای تولید کوکائین دخیل شوند.

از سوی دیگر، شواهدی از افزایش هم‌زمان بهینه‌سازی فرآیندهای تولید کوکائین در آزمایشگاه‌های بزرگ‌تر وجود دارد. روندی که اخیراً شناسایی شده است استفاده از «پایه بازاکسید شده» است که استانداردسازی سطح اکسیداسیون

[۱۱] E/INCB/2019/4.

دسته‌های پایه کوکائین تولیدشده را در بر دارد؛ این کار اغلب توسط کشاورزان و در مکان‌های مختلف قبل از اینکه تمام ماده به کوکائین هیدروکلرید تبدیل شود انجام می‌شود.

با این حال به نظر می‌رسد که در حال حاضر کارایی آزمایشگاه‌ها به طور قابل توجهی کمتر از یک دهه قبل است (اگرچه برخی تغییرات نیز نتیجه بهبود جمع‌آوری اطلاعات و افزایش دقت آن است). این نکته باعث شد نسبت تبدیل برگ کوکا به کوکائین هیدروکلرید برای کلمبیا مورد بازبینی قرار گیرد؛ این بازنگری به طور گذشته‌نگر برای همه سال‌های بعد از ۲۰۱۴ اعمال شد. در حالی که بر اساس محاسبات قبلی، در سال ۲۰۱۷ این قابلیت وجود داشت که در هر هکتار زیر کشت کوکا (برداشت‌شده) در کلمبیا به طور میانگین حدود ۸/۲ کیلوگرم کوکائین هیدروکلرید (با خلوص ۱۰۰ درصد) به دست آید، محاسبه بازبینی شده با در نظر گرفتن سهم بیشتر از کشاورزان دخیل در فرآیند تولید خمیر و پایه کوکا به نسبت بسیار پایین‌تری رسید که معادل میانگین ۶٫۳ کیلوگرم کوکائین هیدروکلرید در هر هکتار زیر کشت کوکا (برداشت‌شده) در سال ۲۰۱۷ بود.

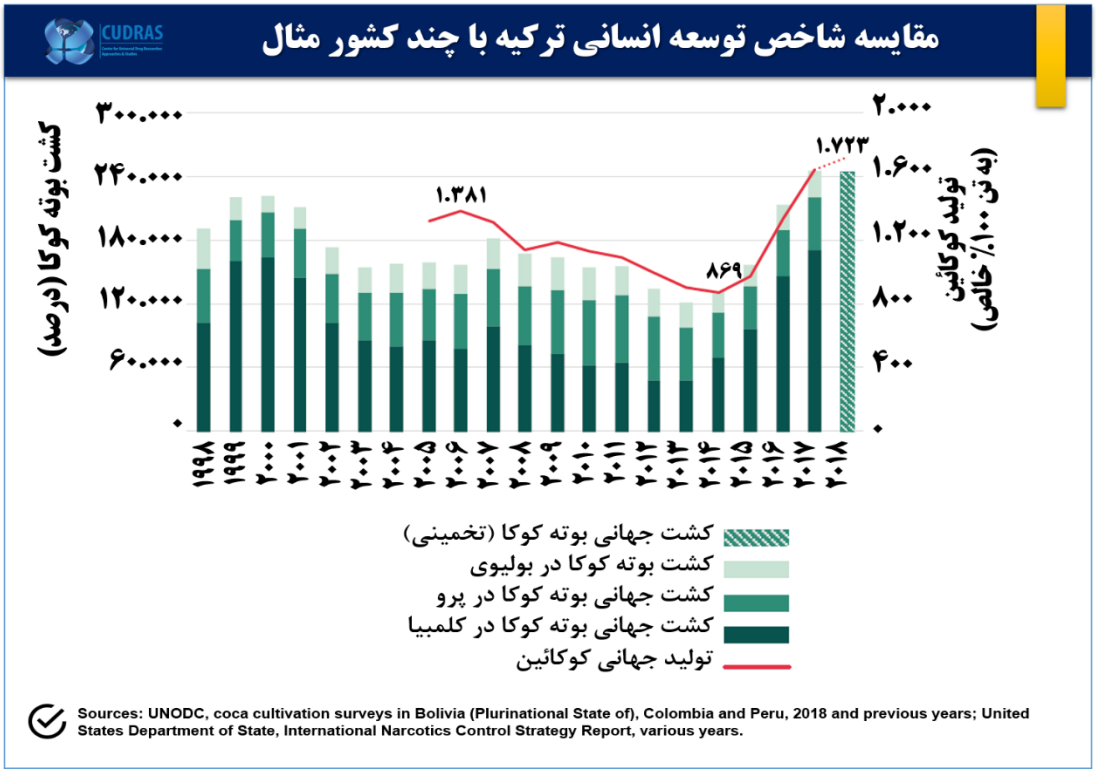

با این وجود، بر اساس مجموعه داده‌های بازنگری شده برای کلمبیا مشخص شده است که کارایی کلی بخش کوکا در کلمبیا در سال‌های اخیر رو به بهبود بوده است؛ این بهبود کارایی در تولید کوکائین در سطح جهانی بازتاب دارد. به طور کلی در کلمبیا در سال ۲۰۱۵ به طور میانگین ۵٫۲ کیلوگرم کوکائین هیدروکلرید در هر هکتار تحت کشت کوکا (برداشت‌شده) به دست آمد که در سال ۲۰۱۷ به ۶٫۳ کیلوگرم و در سال ۲۰۱۸ به ۶٫۵ کیلوگرم رسید.

تداوم گسترش کشت کوکا در کلمبیا

در سال ۲۰۱۸ سطح کلی زیر کشت بوته کوکا در کلمبیا در مقایسه با سال قبل ۱٫۲ درصد کاهش یافت. با این حال کاهش در سطح زیر کشت بوته کوکا در آن سال فقط در حدود دو سوم از همه بخش‌های کشت کوکا در کلمبیا مشاهده شد. به موازات این تغییر، روند مداومی به سوی تمرکز جغرافیایی تولید برگ کوکا در کلمبیا وجود داشته است که از همیشه قوی‌تر بوده است. تا سال ۲۰۱۸ پنج بخش (نارینو، نوتر د سانتادر، پوتومایو، کائوکا و آنتیکویا به ترتیب اندازه سطح زیر کشت کوکا) تقریباً ۸۰ درصد سطح کشوری زیر کشت کوکا را در کلمبیا به خود اختصاص

می‌دادند در حالی که ۸ بخش از ۲۲ بخش تولیدکننده برگ کوکا در سال ۲۰۱۸ کمتر از ۱۰۰ هکتار را زیر کشت داشتند.[۱۲]

با این وجود، کشت کوکا در کلمبیا همچنان گسترده است و در نزدیک ۷۰ درصد از کل بخش‌های این کشور (یعنی ۲۲ بخش از ۳۲ بخش) شناسایی می‌شود. در سال ۲۰۱۸ بیشترین کشت بوته کوکا در جنوب کشور، به ویژه در نارینو (۲۵ درصد کل) و پوتومایو (۱۶ درصد) انجام شد، اگرچه کشت در این دو بخش در سال ۲۰۱۸ در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۸ و ۱۱ درصد کاهش یافت. در مقابل، کشت در شمال کلمبیا به ویژه در نوتر د سانتادر (۲۰٪ کل کشت) از ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸ ۱۹ درصد افزایش یافت.[۱۳] در سطح منطقه‌ای، شدیدترین افت در بخش‌های متا و گاویر در جنوب و مرکز کلمبیا (۳۱ درصد) و منطقه آمازون (۲۵ درصد)، یعنی منطقه جنوبی هم‌مرز با پرو و برزیل روی داد.

شکل ۱۰)

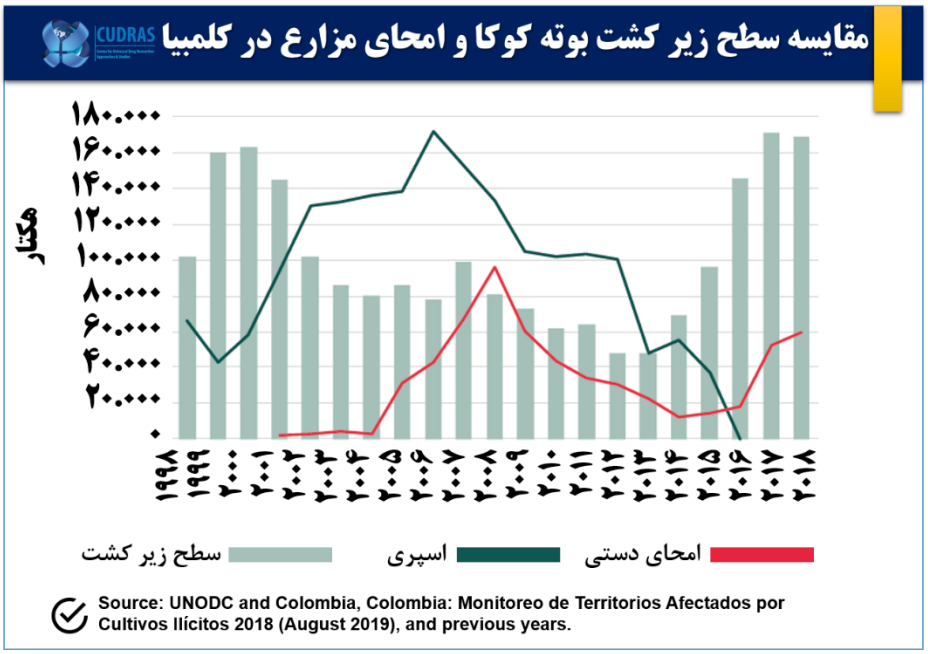

با وجود کاهش اندک اندازه سطح زیر کشت کوکا در سال ۲۰۱۸، کشت این ماده هنوز دومین سطح بالای گزاش‌شده در کلمبیا را به خود ختصاص می‌دهد. به موازات کاهش ۲۰۰۰ هکتاری کشت بوته کوکا در کلمبیا و رسیدن آن به ۱۶۹۰۰۰ هکتار در سال ۲۰۱۸، ریشه‌کنی دستی بوته کوکا با تقریباً ۸۰۰۰ هکتار افزایش به حدود ۶۰،۰۰۰ هکتار افزایش یافت.

تداوم افزایش تولید کوکائین در کلمبیا با وجود کاهش اندک سطح زیر کشت کوکا

سطح زیر کشت برآوردشده در کلمبیا در روز ۳۱ دسامبر ۲۰۱۸ بالغ بر ۱۶۹۰۰۰ هکتار بود که نسبت به ۱۷۱۰۰۰ هکتار سال ۲۰۱۷ کاهش اندکی داشت. با این حال «سطح بهره‌ور» در سال ۲۰۱۸ ۳،۸ درصد افزایش داشت چون بیشتر سطوحی که قبلاً بوته کوکا در آن کشت شده بود با بالغ شدن گیاهان و رسیدن آنها به سن مناسب برای برداشت برگ کوکا به سطوح «بهره‌ور و حاصل‌خیز» تبدیل شدند. به موازات این روند، بازده کوکا بیشتر افزایش یافت و تولید

[۱۲] همان.
[۱۳] همان.

برگ تازه کوکا نیز ۵ درصد افزایش نشان داد. در نهایت، افزایش کارایی آزمایشگاه‌ها به این معنی بود که تولید کلی کوکائین در سال ۲۰۱۸ با ۵,۹ درصد افزایش به ۱، ۱۲۰ تن رسید

شکل ۱۱)

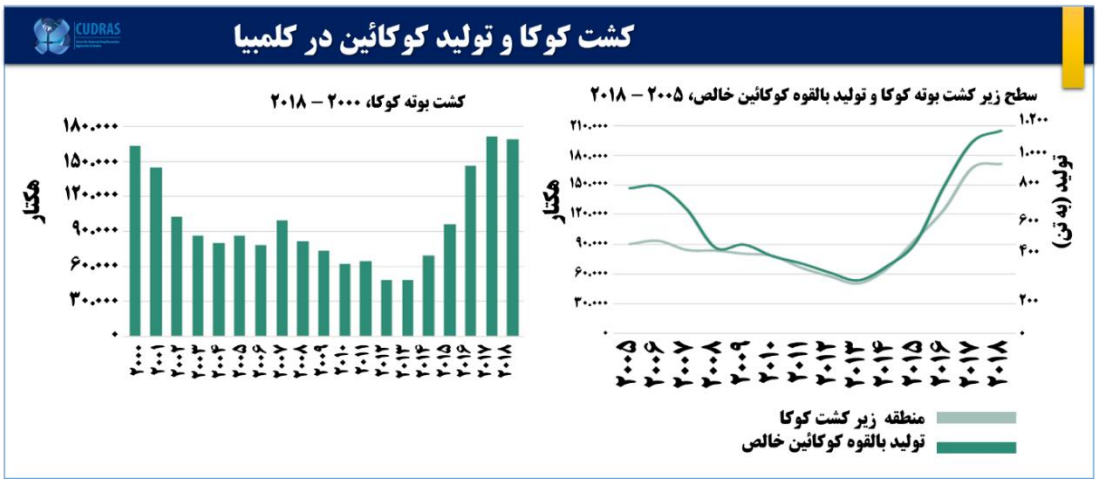

در طول دوره ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ مقدار کوکائین تولید شده غیرقانونی در کلمبیا تقریباً چهار برابر شد که موجب افزایش چشمگیرتر آن نسبت به کشت کوکا شد که در این مدت دو برابر افزایش یافته بود. در عین حال، رشد تولید هیدروکلرید کوکائین در کلمبیا از ۶۲ درصد رشد سال به سال در ۲۰۱۶ و ۳۱ درصد در ۲۰۱۷ به ۵,۹ درصد در سال ۲۰۱۸ کاهش یافت.[۱۴]

نقشه ۲)

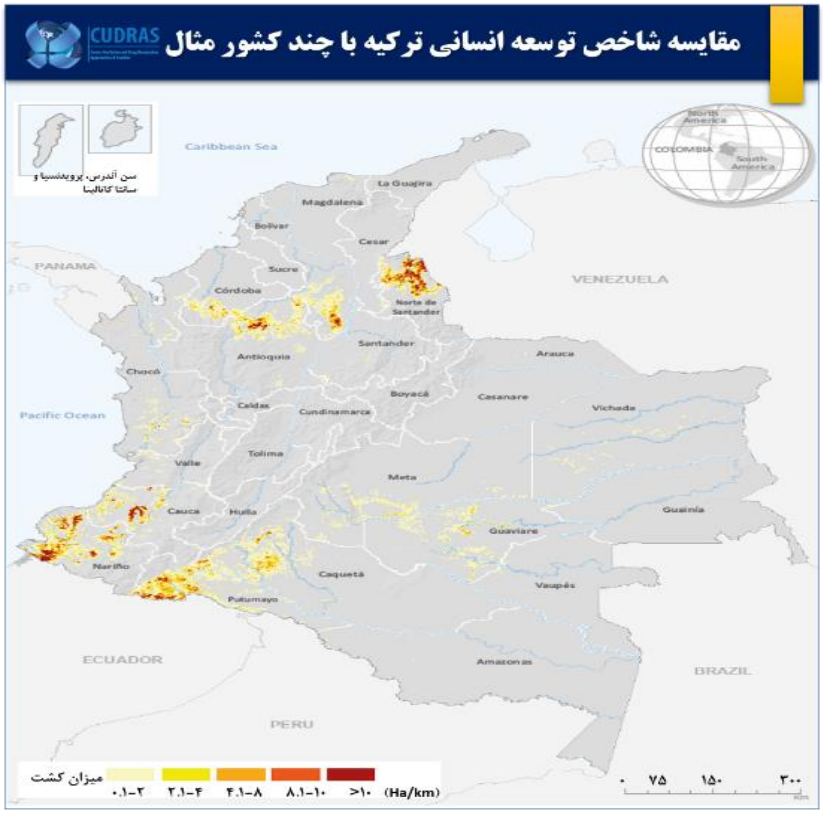

[۱۴] همان

کشت بوته کوکا در پرو

پرو تقریباً یک پنجم سطح کشت جهانی بوته کوکا را تشکیل می‌دهد. در حالی که مقامات پرو و دفتر مقابله با جرائم و مواد مخدر سازمان ملل در سال ۲۰۱۸ هیچ پیمایشی درباره کشت بوته کوکا در این کشور انجام نداده‌اند آخرین برآوردهای تأیید شده دفتر برای سال ۲۰۱۷ نشان داده بود که کل مساحت زیر کشت بوته کوکا ۴۹۹۰۰ هکتار و تقریباً ۱۴ درصد بیشتر از سال قبل بوده است. بیشترین میزان تولید برگ کوکا در دره سه رودخانه آپوریماک، اِنه و مانتارو (ورام) واقع در شرق لیما پایتخت پرو گزارش شد که ۶۷ درصد از مقدار کل کشور را تشکیل می‌دهد؛ منطقه لا کنونسیون لارس واقع در بخش شرقی‌تر پایتخت نیز ۱۳ درصد از کل تولید برگ کوکا را به خود اختصاص می‌داد. در مقابل، فقط تولید بسیار اندکی از برگ کوکا در منطقه سنتی تولید کوکا یعنی آلتو هوالاگا گزارش شد (۴ درصد تولید کشوری).[۱۵] پس از کاهش بلندمدت کشت کوکا در پرو در طول دهه ۱۹۹۰ و احیای دوباره تولید در اوایل دهه ۲۰۰۰، سطح زیر کشت بوته کوکا در آن کشور طی سال‌های دهه ۲۰۱۰ بین ۴۰۰۰۰ تا ۶۵۰۰۰ هکتار در نوسان بود. با این حال کشت کوکا و خروجی تولید بالقوه آن از سال ۲۰۱۶ دستخوش افزایش متوسط سال به سال شده است.[۱۶][۱۷] بین ژانویه ۲۰۲۰ تا آوریل ۲۰۲۰ قیمت برگ کوکا در کل پرو ۴۶ درصد و در ورام به عنوان منطقه اصلی تولیدکننده کوکا ۶۱ درصد کاهش یافت. قیمت برگ کوکا در ورام که پیش از آن نزدیک به میانگین کشوری بود در آوریل ۲۰۲۰ به حدود یک سوم زیر این میانگین رسید.

در دوره ژانویه تا آوریل ۲۰۲۰ در پرو نیز کاهش قیمت‌ها برای خمیر کوکا (۲۳ درصد) و کوکائین هیدروکلرید (۲۵ درصد) مشاهده شد اما کاهش قیمت برگ کوکا مشخص‌تر از این دو بود.[۱۸] این نکته می‌تواند نشان‌دهنده کاهش میزان تقاضای محصولات مرتبط با کوکا در پی همه‌گیری کووید-۱۹ به دلیل اعمال محدودیت در تردد افراد باشد که به طور خاص به کاهش تقاضای برگ کوکا توسط آزمایشگاه‌هایی منجر شد که آن را به کوکائین هیدروکلرید تبدیل می‌کنند، و بنابراین قیمت برگ کوکا را کاهش داد.

کاهش اندک کشت بوته کوکا در کشور چند ملیتی بولیوی

سطح زیر کشت بوته کوکا در کشور چند ملیتی بولیوی از ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸ ۵,۷ درصد کاهش یافت و به ۲۳۱۰۰ هکتار رسید؛ این مقدار با سطح برآوردشده در سال ۲۰۱۳ برابر بود، اگرچه هنوز فقط نیمی از اندازه اوج سال ۱۹۹۰ (۵۰۳۰۰ هکتار) بود. بخش عمده بوته کوکا در کشور همچنان در منطقه سنتی تولید کوکا یعنی یونگاس د لا پاز (۶۵ درصد در سال ۲۰۱۸) و به میزان کمتری در تروپیکو د کوچاباما (۳۳,۵ درصد) کشت می‌شود. کشت بوته کوکا در سطح بسیار کم در نوتر د لاپاز نیز انجام می‌شود (۱,۵ درصد). در حالی که سطح زیر کشت نوتر د لاپاز در مقایسه با سایر مناطق تولیدکننده کوکا در کشور بسیار ناچیز است، این سطح از سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸ ۵۷ درصد افزایش یافت.

---

[۱۵] UNODC and Peru, *Perú: Monitoreo de Cultivos de Coca 2017* (December 2018).

[۱۶] همان، و سال‌های قبلی.

[۱۷] طبق برآوردهای ایالات متحده که نمی‌توان آنها را کاملاً قابل مقایسه با پیمایش‌های انجام شده توسط دولت پرو و UNODC دانست، سطح زیر کشت کوکا در سال ۲۰۱۷ ۴۹۸۰۰ هکتار بود و در ۲۰۱۸ به ۵۲۱۰۰ هکتار رسید.

) United States, Office of NationalDrug Control Policy 2019, "ONDCP releases data on coca cultivation and production in Peru", 30 September 2019

[۱۸] National Commission for Development and Life without Drugs (DEVIDA) of Peru, "Monitoreo de precios de hoja de coca y derivados cocainicos en zonas estrategicas de intervencion", Reporte No. 1 (April 2020).

شکل ۱۲)

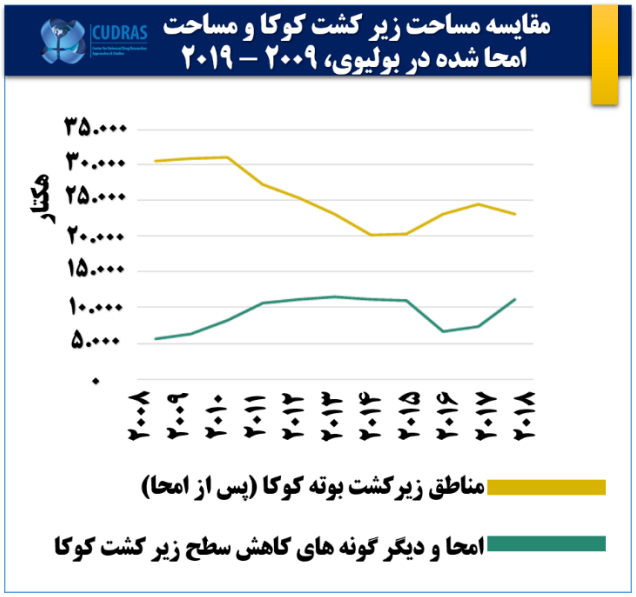

کاهش کشت بوته کوکا در کشور چند ملیتی بولیوی در سال ۲۰۱۸ روند کاهش تدریجی سطح زیر کشت را که در دوره ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ رخ داد ادامه می‌دهد؛ طی آن دوره سطح زیر کشت ۳۵ درصد کاهش یافت. در حالی که در سال های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷ سطح زیر کشت افزایش یافت، سطح مورد استفاده برای کشت بوته کوکا همچنان به طور قابل توجهی کمتر از یک دهه قبل است.[۱۹]

مقدار کوکائین کشف شده علائم اولیه تثبیت در سطح بالا را نشان می‌دهد

در سال ۲۰۱۸ کل مقدار جهانی کوکائین کشف‌شده نسبت به سال قبل افزایشی ۲,۷ درصدی نشان داد و به ۱۳۱۱ تن رسید (قبل از تعدیل خلوص). با این حال نرخ سالانه افزایش کشف کاهش یافت و از ۴۱ درصد افزایش در سال ۲۰۱۵ به ۲۳ درصد افزایش در ۲۰۱۶ و ۱۳ درصد در ۲۰۱۷ و کمتر از ۳ درصد افزایش در ۲۰۱۸ رسید؛ بنابراین می‌توان نشانه‌های اولیه روندی به سوی تثبیت در سطح کشف را دید. با این وجود، کل موارد کشف جهانی که برای سال ۲۰۱۸ گزارش شده بود در سطح بالایی قرار داشت. افزایش مقدار کوکائین کشف شده در دهه گذشته (افزایش ۷۱ درصدی بین ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸) در درجه اول نشان‌دهنده افزایش تولید کوکائین در مدت زمان مشابه (افزایش ۵۱ درصدی) و در نتیجه افزایش قاچاق کوکائین است، اگرچه دستاوردهای کارآیی حاصل از اقدامات اجرای قانون که تا اندازه‌ای به دلیل بهبود همکاری‌های کشوری، منطقه‌ای و بین المللی بوده است به افزایش نرخ رهگیری کلی کمک کرده است.

از نظر کمیت، بخش عمده کوکائین همچنان در قاره آمریکا کشف و ضبط می‌شود که ۸۵ درصد از کل موارد کشف شده در جهان در سال ۲۰۱۸ را تشکیل می‌دهد. بیشترین مقدار این ماده در آمریکای جنوبی کشف شد (۵۵ درصد مقدار کل جهانی در سال ۲۰۱۸)؛ کشورهای کشف‌کننده بیشترین مقدار کوکائین کلمبیا (۳۵ درصد از کل مقدار جهانی)، اکوادور (۶,۱ درصد)، برزیل (۶,۰ درصد)، ونزوئلا (جمهوری بولیواری) (۲,۷ درصد) و پرو (۲,۶ درصد) بودند.

[۱۹] UNODC and Plurinational State of Bolivia, *Estado Plurinacional de Bolivia: Monitoreo de Cultivos de Coca 2018* (August 2019).

بر خلاف روند موجود در سطح جهانی، مقدار کل کوکائین کشف‌شده در آمریکای جنوبی با کاهش ۴ درصدی بین سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ به ۷۲۱ تن رسید و بیشتر کشورهای این ناحیه کاهش میزان کشف کوکائین را گزارش دادند. در سال ۲۰۱۸ کلمبیا کاهش ۷ درصدی کشف محصولات کوکائین و رسیدن حجم آن به ۴۵۷ تن را گزارش کرد در حالی که پرو و -کشور چند ملیتی- هر یک کاهشی ۸ درصدی و اکوادور کاهش ۵ درصدی را گزارش کردند. در مقابل، برزیل افزایشی قابل توجه (۶۵ درصدی) را گزارش کرد و در نتیجه از بالاترین سطح کشف کوکائین (۷۹ تن) تاریخ خود خبر داد که این کشور را بعد از کلمبیا در ردیف دوم کشف کوکائین در آمریکای جنوبی قرار می‌دهد.

به موازات این رویدادها نشانه‌هایی از وجود روندی در قاچاق محصولات واسطه، خمیر و پایه کوکا از کلمبیا[۲۰] به کشورهای دیگر در آمریکای جنوبی،[۲۲۲۱] آمریکای مرکزی،[۲۴۲۳] کارائیب[۲۵] و اروپا[۲۷۲۶] دیده می‌شود که نشان می‌دهد احتمالاً مراحل نهایی فرآیند تولید کوکائین هیدروکلرید در خارج از کلمبیا انجام می‌شود.

به طور کلی ۱۵ کشور طی دوره ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۴ فرآوری مرتبط با کوکائین را گزارش کردند که در دوره ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۸ به ۲۱ کشور افزایش یافت و تعداد آزمایشگاه‌های فرآوری محصول کوکا در خارج از سه کشور آند (کلمبیا، پرو و بولیوی (کشور چند ملیتی)) در طول دوره ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۸ از میانگین ۶۷ به ۱۰۸ آزمایشگاه در سال رسید.[۲۸] بر اساس منابع رسانه‌ای این تحول می‌تواند به تغییر در الگوهای تولید و عرضه اشاره داشته باشد و ممکن است تغییر در دخالت و مشارکت سازمان‌های تبهکاری را نشان دهد که منشأ شکل‌گیری آنها خارج از مناطق تولیدکننده برگ کوکا است.[۲۹] حتی بخشی از تولید برگ کوکا از جمله فرآوری آن به صورت کوکائین هیدروکلرید توسط کشورهای آمریکای مرکزی گزارش شده است.[۳۰۳۲۳۱۳۳] با این حال وجود آزمایشگاه‌های فرآوری و پردازش مرتبط با کوکا-کوکائین همچنان در سه کشور آند گزارش می‌شود (به طور میانگین ۱۰ هزار آزمایشگاه در سال در طول دوره ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۸).[۳۴]

تعدادی از کشورها در آمریکای لاتین از برچیده شدن آزمایشگاه‌های پایه کوکائین و کوکائین هیدروکلرید طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ خبر دادند. این کشورها به ترتیب نزولی تعداد آزمایشگاه‌های برچیده شده شامل کلمبیا، بولیوی (کشور

---

[۲۰] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۲۱] Tristan Clavel, “Dismantled Chile cocaine lab with Bolivia ties hints at evolving crime dynamics”, *InSight Crime*, 20 March 2017.

[۲۲] *Diario Popular*, “Hay unos 300 laboratorio “caseros” decocaina - el negocio de la produccion de cocaina presenta en Argentina una alarmante modalidad”, 26 September 2015.

[۲۳] Hector Silva Avalos, “Honduras da el salte: de pais de transito a productor de cocaina”, *InSight Crime*, 19 March 2020.

[۲۴] Loren Riesenfeld and Elyssa Pachico, “Colombia narcos prefer trafficking coca base, not cocaine”, *InSight Crime*, 4 February 2015.

[۲۵] Charles Parkinson, “Desmantelan el ‘laboratorio de drogas mas grande del Caribe’ en Republica Dominicana”, *InSight Crime*, 2 September 2013.

[۲۶] Luis Izquierdo, “Desmantelada la principal red espanola defabricacion de cocaina”, *Lavanguardia*, 29 May 2019.

[۲۷] *El Heraldo*, “Desmantelan en Espana laboratorio de cocaine de disidentes de las Farc”, 3 December 2019.

[28] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۲۹] Oscar Medina, “Mexican drug cartels now make their own cocaine, Colombia says”, *Bloomberg*, 15 May 2019.

[۳۰] Jose Melendez, “Descubierta la primera plantacion de hoja de coca en Centroamerica”, *El País*, 22 June 2013.

[۳۱] *La Prensa*, “Guatemala: descubren un laboratorio de droga y una plantacion de cocaina”, 13 September 2019.

[۳۲] Edargo Cruz, “Honduras localiza cultivo de hoja de coca ylaboratorio para procesar drogas”, *Ardio America,* 2 March 2020.

[۳۳] *El Heraldo*, “Destruyen casi 1,5 millones de plantas de coca en Guatemala”, 20 September 2019.

[۳۴] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

چندملیتی)، پرو، ونزوئلا (جمهوری بولیواری)، آرژانتین، شیلی، برزیل، پاراگوئه، اکوادور، گواتمالا و هندوراس بودند. علاوه بر این، برچیده شدن تعداد کمی آزمایشگاه کوکائین طی آن دوره نیز توسط کشورهای آمریکای شمالی (کانادا و ایالات متحده آمریکا) و اروپا (یونان، اسپانیا، اسلوونی، بلژیک، سوئد و پرتغال) گزارش شده است. این آزمایشگاه‌ها به احتمال زیاد برای استخراج ثانویه کوکائینی مورد استفاده قرار می‌گرفته‌اند که با هدف قاچاق در مواد دیگر ترکیب می‌شد اما ممکن است برخی از آنها برای تکمیل مراحل نهایی تولید کوکائین هیدروکلرید نیز استفاده شده باشند.

شکل ۱۳)

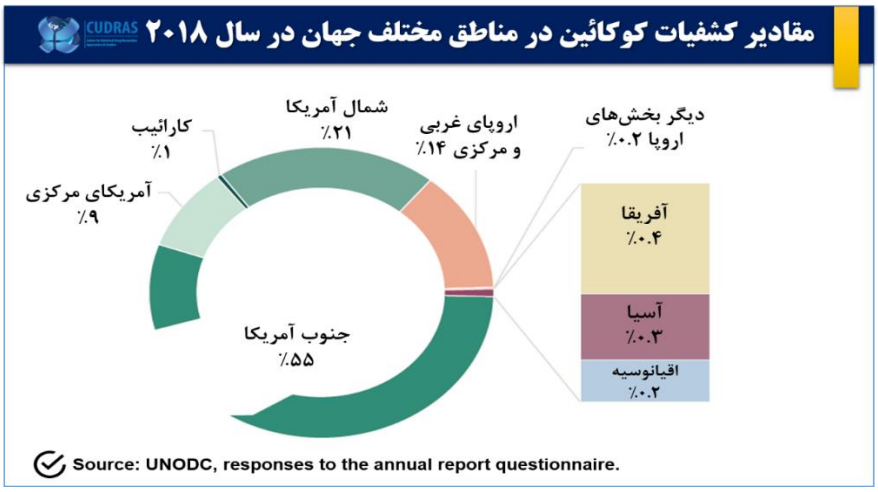

در سال ۲۰۱۸ مقدار کوکائین کشف‌شده در آمریکای شمالی ۱۵ درصد افزایش یافت. ایالات متحده همچنان بیشترین مقدار کوکائین کشف‌شده (۱۹ درصد کل مقدار جهانی) را به خود اختصاص می‌داد. در آمریکای مرکزی بیشترین مقدار کشف شده توسط پاناما (۴ درصد) و کاستاریکا (۲ درصد) گزارش شد. در مقابل، موارد کشف گزارش‌شده توسط کشورهای کارائیب فقط ۱ درصد از کل مقدار جهانی کوکائین رهگیری‌شده را تشکیل می‌داد که بیشتر موارد کشف انجام گرفته توسط جمهوری دومنیکن را بازتاب می‌دهد.

شکل ۱۴)

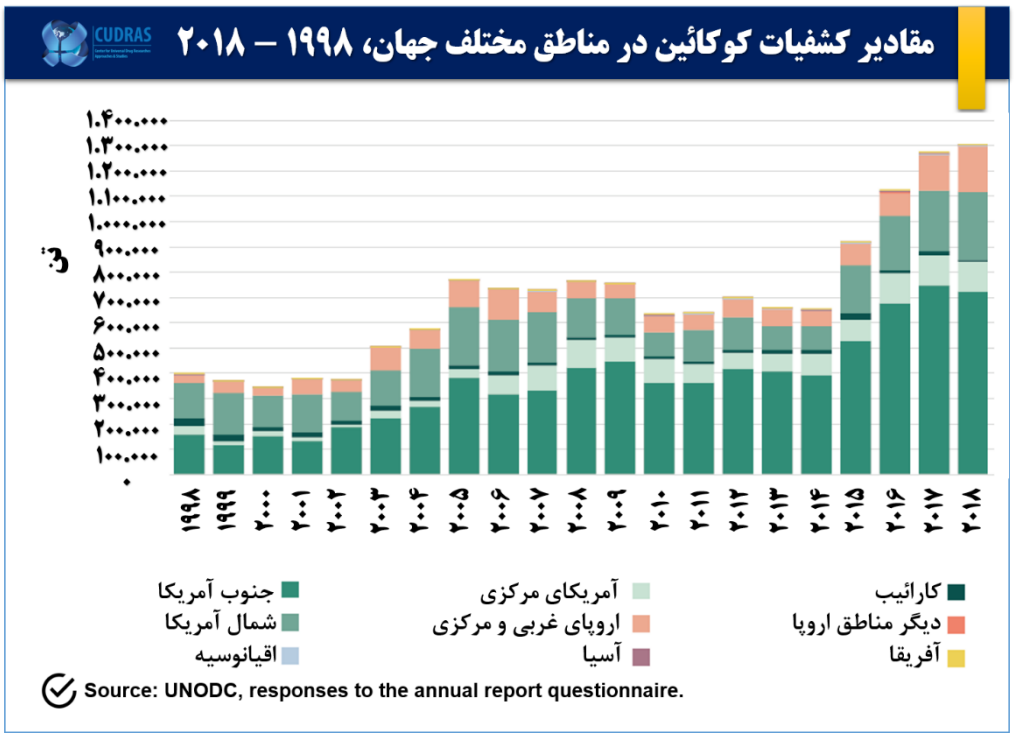

منطقه‌ای که در سال ۲۰۱۸ پس از قاره آمریکا بیشترین مقدار کوکائین را کشف و ضبط کرد باز هم اروپا بود (۱۴ درصد مقدار کل جهان)؛ بخش عمده این کشف در اروپای غربی به ویژه بلژیک (۴ درصد کل جهانی) صورت گرفت و پس از آن اسپانیا (۳,۷ درصد)، هلند (۳,۱ درصد) و فرانسه (۱,۲ درصد) قرار داشتند. در سال ۲۰۱۸ مقدار کل کوکائین کشف شده در اروپا با ۲۵ درصد افزایش به ۱۷۹ تن رسید که شامل افزایش ۲۶ درصدی در غرب و مرکز اروپا و افزایش ۱۶ درصدی در جنوب شرقی اروپا بود اما این روند با کاهش ۸۹ درصدی در اروپای شرقی به عنوان بازار محرک‌ها در سال ۲۰۱۸ به سمت کاتینون‌های مصنوعی تغییر جهت داد.

مقدار کوکائین کشف‌شده در بقیه جهان در سال ۲۰۱۸ نسبتاً محدود ماند؛ ۵,۶ تن در آفریقا (به ویژه در شمال قاره)، ۳,۴ تن در آسیا (به ویژه در چین که شامل هنگ کنگ هم می‌شد و پس از آن عراق و پاکستان قرار داشتند)، و ۲,۱ تن در اقیانوسیه کشف شد که کشف کوکائین در آن منطقه عمدتاً توسط استرالیا گزارش شده بود. موارد کشف در استرالیا بین سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ به میزان قابل توجهی کاهش یافت (۵۳ درصد). هم‌زمان، کشف در نیوزیلند در مدت یکسان تقریباً دو برابر شد (۹۶ درصد).

مقدار جهانی کوکائین کشف شده در سال ۲۰۱۸ نسبت به سال پیش از آن افزایشی اندک (۲,۷ درصدی) داشت که نشان دهنده افزایش مقدار کوکائین کشف‌شده در سال ۲۰۱۷ در آفریقا (۶۶ درصد)، غرب و مرکز اروپا (۲۶ درصد) و آمریکای شمالی (۱۵ درصد) است. میزان کشف در آسیا اساساً پایدار ماند (۱,۸ درصد). در مقابل، از سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸ کاهش شدیدی در میزان کوکائین کشف شده در کارائیب (۶۲ درصد) و اقیانوسیه (۵۰ درصد) مشاهده شد. بیشترین کاهش از نظر مقادیر واقعی موارد گزارش‌شده در آمریکای جنوبی بود.

قاچاق کوکائین

قاچاق کوکائین به آمریکای شمالی

در قاره آمریکا جریان اصلی قاچاق کوکائین از کلمبیا به ایالات متحده است. تحلیل نمونه‌های کشف‌شده کوکائین در قلمروی اصلی ایالات متحده نشان می‌دهد که منشأ ۹۰ درصد کل کوکائین کلمبیا و ۶ درصد آن از پرو بوده است، در حالی که منشأ بخش باقی‌مانده ناشناخته است.[۳۵] کشف کوکائین در آمریکای شمالی طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ سه برابر شد و از ۹۱ تن در سال ۲۰۱۴ به ۲۷۲ تن در سال ۲۰۱۸ رسید. کشور مقصد اصلی حمل و نقل کوکائین همچنان ایالات متحده است. به طور کلی، میزان کوکائین کشف‌شده در گزارش‌های ایالات متحده با ۱۴ درصد افزایش به ۲۵۴ تن رسید.[۳۶] با این حال بیشتر این موارد کشف در خارج از سرزمین اصلی ایالات متحده روی داد و با افزایش آن همراه بود. در مقابل، کشف کوکائین به گزارش گمرک و مرزبانی ایالات متحده از ۳۴ تن در سال ۲۰۱۷ به ۲۷ تن در سال ۲۰۱۸ کاهش یافت؛ این روند کاهش گزارش شده در کشفیات مرزهای جنوب غربی و «نابودی مواد مخدر» گزارش شده توسط سازمان مبارزه با مواد مخدر را در بر دارد و موارد کشف انجام شده در سرزمین ایالات متحده را پوشش

[۳۵] United States Department of Justice, DEA, *2019 National Drug Threat Assessment* (December 2019).

[۳۶] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

می‌دهد که از ۱۱۴ تن در سال ۲۰۱۷ به ۹۳ تن در سال ۲۰۱۸ کاهش یافت. این کاهش کشفیات می‌تواند نتیجه تاثیرگذاری مقامات ایالات متحده قبل از ورود کوکائین به کشور بر موارد کشف قابل توجه باشد و ترکیب تغییرات در الگوهای قاچاق و عرضه و تمرکز کلی مجریان قانون بر اوپیوئیدها نیز بر آن مؤثر بوده است.[۳۷] با این حال بزرگ‌ترین «نابودی کوکائین» انجام شده توسط سازمان مبارزه با مواد مخدر در سطح ایالتی در سال ۲۰۱۸ همچنان موارد گزارش‌شده توسط ایالت‌ها و سرزمین‌ها به ویژه کالیفرنیا، تگزاس، فلوریدا، جورجیا و پورتوریکو بود که همه در بخش‌های جنوبی ایالات متحده هستند یا مرز جنوبی دارند و ایالت نیویورک در شمال شرقی نیز به آنها افزوده می‌شد. هم‌زمان تصور می‌شد که دسترس‌پذیری کوکائین در میان جمعیت عمومی ایالات متحده در سال ۲۰۱۸ در مقایسه با سال قبل از آن کمی کاهش یافته است.[۳۸]این نشان می‌دهد که کاهش کشف در ایالات متحده در سال ۲۰۱۸ ممکن است در اصل بازتاب کاهش قاچاق کوکائین در داخل کشور باشد. جریان اصلی قاچاق کوکائین همچنان از مراکز تولید عمده مواد مخدر در کلمبیا از طریق دریا به ویژه اقیانوس آرام به آمریکای مرکزی یا مکزیک می‌رود یا از طریق اکوادور (عمدتاً برای کوکائین تولید شده در جنوب کلمبیا) یا از زمین به آمریکای مرکزی انجام می‌شود (عمدتاً برای کوکائین تولید شده در شمال کلمبیا) و به بعد به مکزیک[۳۹] می‌رسد که از آنجا از طریق مرز جنوب غربی وارد ایالات متحده می‌شود؛ این بخش از مرز محلی است که بیشترین کشف و ضبط کوکائین توسط مقامات ایالات متحده انجام می‌شود. مسیر اقیانوس آرام و به میزان کمتری مسیر آتلانتیک همچنان دو مسیر اصلی قاچاق از کلمبیا به آمریکای شمالی است، در حالی که قاچاق هوایی و پستی همچنان نسبتا محدود است.

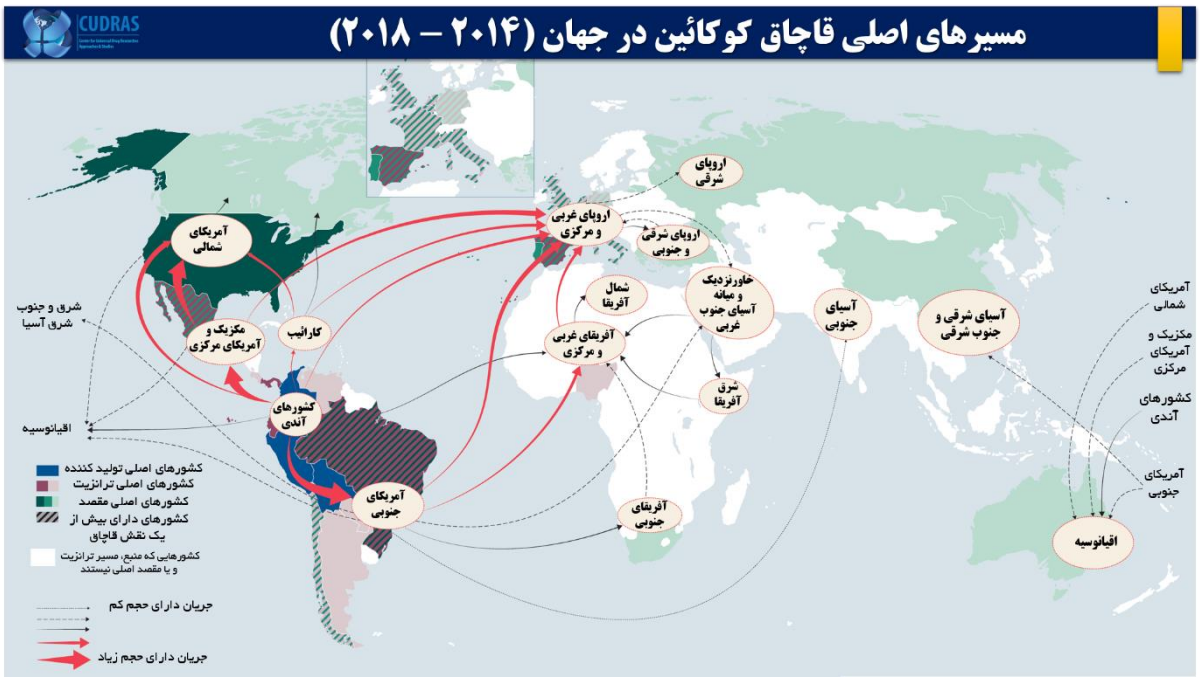

[۳۷] همان

[۳۸] United States, Substance Abuse and Mental Health Services Administration, *Key Substance Use and Mental Health Indicators in the United States: Results from the 2018 National Survey on Drug Use and Health: Detailed Tables* (Rockville, Maryland, Center for Behavioral Health Statistics and Quality, 2019).

[39] United States, Immigration and Customs Enforcement, Homeland Security Investigations, "Executive information statistical report", quoted in UNODC, response to the annual report questionnaire.

در سال ۲۰۱۸ بیشترین میزان کشف و ضبط کوکائین توسط ایالات متحده همچنان در حین حمل و نقل زمینی (۵۳ درصد)، و به دنبال آن مرزهای دریایی (۲۸ درصد) و مرزهای هوایی (۱۴ درصد) انجام شد. [۴۰]

«زیردریایی‌های حمل مواد مخدر» در اقیانوس اطلس

استفاده از شناورهایی با قابلیت کامل یا نیمه برای حرکت زیردریایی به منظور قاچاق کوکائین پدیده‌ای شناخته شده در امتداد سواحل اقیانوس آرام در آمریکای شمالی و جنوبی در طول دهه‌های گوناگون بوده است. با این حال رهگیری اخیر در مورد یک شناور نیمه غوطه‌ور در اقیانوس اطلس نزدیک به سواحل اسپانیا نشان می‌دهد که قاچاقچیان نیز استفاده از این روش قاچاق را برای رسیدن به اروپا آغاز کرده‌اند.

بر اساس گزارش رسانه‌ها یک شناور نیمه غوطه‌ور پس از طی مسیری ۹۰۰۰ کیلومتری از قاره آمریکا به اروپا توسط مقامات پلیس در سواحل گالیسیای اسپانیا یافت شد. طول این کشتی تقریباً ۲۰ متر بود و ۳۰۰۰ کیلوگرم کوکائین حمل می‌کرد. این سفر احتمالاً ۲۶ روز طول می‌کشید [a] و کشتی در اواخر نوامبر ۲۰۱۹ به آب‌های اروپا می‌رسید. قاچاقچیان قبل از دستگیری زیردریایی را غرق کردند تا بعداً برای بازیابی محموله بازگردند چون در آن لحظه قادر به تخلیه مواد نبودند.

رهگیری این کشتی نتیجه یک عملیات مشترک انتظامی به هدایت بخش اطلاعات بود که با دخالت مرکز ضد تروریسم و جرائم سازمان یافته بخش اطلاعات پلیس ملی اسپانیا، مرکز تجزیه و تحلیل و عملیات دریایی، بخش مواد مخدر کشورهای عضو اتحادیه اروپا و مسئولین انتظامی بریتانیا انجام شد.[b]

استفاده از شناورها یا نیمه‌شناورهای عبوری از اقیانوس اطلس تحول جدیدی است که چالش‌های بیشتری برای مسئولین انتظامی پیش می‌آورد، مسئولینی که می‌کوشند محموله‌های کوکائین را رهگیری کنند.

***

a:Patricia Ortega Dolz and others, “26 dias de travesia en un narcosubmarino”, *El País*, 16 December 2019.
b. Ministerio de Hacienda, Operacion de Agencia Tributaria, Guardia Civil y Policia Nacional, “Interceptado en la costa gallega el primer “narcosubmarino” detectado en Europa”, Nota de Prensa, 27 November 2019.

قاچاق کوکائین به غرب و مرکز اروپا

دومین جریان مهم قاچاق کوکائین در سراسر جهان تجارت از کشورهای آند به غرب و مرکز اروپا است که پس از ایالات متحده دومین بازار بزرگ کوکائین در سراسر جهان به حساب می‌آید. مقدار کوکائین کشف‌شده در غرب و مرکز اروپا تقریباً سه برابر شده است و از ۶۲ تن در سال ۲۰۱۴ به ۱۷۷ تن در سال ۲۰۱۸ رسیده است؛ این مقدار ۹۹ درصد از کوکائین رهگیری شده در کل اروپا در سال ۲۰۱۸ را تشکیل می‌دهد و این روند از سال ۲۰۱۴ برقرار بوده است. اسپانیا، بلژیک و هلند همچنان نقاط ورود اصلی کوکائین قاچاق شده از آمریکای جنوبی به اروپا به شکل مستقیم یا از طریق مناطق ترانزیتی مانند آفریقای غربی هستند.[۴۱]

آزمایش پزشکی قانونی نمونه‌های کوکائین از کشفیات مواد قاچاق‌شده به غرب و مرکز اروپا تأیید کرده است که کوکائین قاچاق شده به اروپا در اصل از کلمبیا و به میزان کمتری از پرو و (کشور چند ملیتی) بولیوی منشأ می‌گیرد.

---

[۴۰] Data reported to the National Seizure System, quoted in UNODC, response to the annual report questionnaire

[۴۱] EMCDDA and Europol, *EU Drug Markets Report 2019*

اگرچه بخش عمده کوکائین قاچاق شده به اروپا همچنان از کلمبیا منشأ می‌گیرد و از این کشور بارگیری می‌شود اما اهمیت برزیل به عنوان یک نقطه عزیمت عمده برای قاچاق کوکائین به اروپا روز به روز افزایش می‌یابد.[۴۲] بخشی از کوکائین قاچاق شده به اروپا نیز از مناطق ترانزیتی عبور می‌کند. مثلاً غرب آفریقا یک منطقه ترانزیتی مهم برای قاچاق کوکائین از آمریکای جنوبی به اروپا است.[۴۳] کشفیات قابل توجه کوکائین در غرب آفریقا و مراکش و همچنین در کل آفریقا در سال‌های اخیر این مسئله را نشان می‌دهد. به طور کلی کشفیات کوکائین در آفریقا از ۱,۲ تن در سال ۲۰۱۵ به ۳,۳ تن در سال ۲۰۱۷ و ۵,۶ تن در سال ۲۰۱۸ رسیده است.[۴۴]

بیشتر کوکائین موجود در بازارهای مواد مخدر اروپا از طریق دریا به این قاره قاچاق می‌شود؛ این مواد عمدتاً در محموله‌های کانتینری دریایی انتقال می‌یابند که از طریق بندرهای مهمی مانند آنتورپ، روتردام، هامبورگ و والنسیا وارد اروپا می‌شوند.[۴۵] محموله‌های کوکائین پس از ورود به این مراکز اصلی توزیع در اروپا به طور معمول از طریق مسیرهای جاده‌ای به بازارهای مقصد قاچاق می‌شوند.[۴۶]

رکورد کشف در بندر آنتورپ

بلژیک، هلند و اسپانیا نقاط اصلی ورود کوکائین قاچاق شده به اروپا به صورت بخشی از محموله‌های کانتینری هستند. در حالی که مقادیر کوکائین کشف و ضبط شده در این ورودی‌های اصلی افزایش ثابتی داشته است در سال ۲۰۱۹ شاهد رکورد میزان کشف این ماده در بندر آنتورپ بودیم.

اظهارات رسمی مقامات محلی که در رسانه‌ها گزارش شده تأیید می‌کند که مقامات انتظامی بلژیک در سال ۲۰۱۹ در ۱۱۹ مورد، ۶۲ تن کوکائین را در آنتورپ کشف و ضبط کرده‌اند. این مسئله نشان‌دهنده افزایش قابل توجه ۶۶۰ درصدی مقدار کوکائین کشف شده در بندر نسبت به سال قبل است.[a]

(a): *De Standaard*, "Recordvangst voor drugs - en vooral cocaine - vorig jaar in Antwerpse haven", 8 January 2020.

***

نقاط عزیمت جایگزین برای کوکائین قاچاق شده از آمریکای جنوبی

به نظر می‌رسد قاچاقچیان در حال تنوع بخشیدن به مسیرها و نقاط عزیمت مورد استفاده خود برای انتقال کوکائین از آمریکای جنوبی به اروپا و آفریقای غربی باشند. پیش از این جمهوری بولیواری ونزوئلا نقطه عزیمت مهمی برای کوکائین بود، اما ظاهراً اهمیت آن کاهش یافته است که احتمالاً به دلیل اوضاع ناپایدار امنیتی در این کشور بوده است. در مقابل، برزیل همچنان محل مهمی برای آغاز حرکت محموله‌های کوکائین است و ممکن است به دلیل زیرساخت‌های خوب کشور در دوره‌های اخیر اهمیت پیدا کرده باشد.[a]

هم‌زمان کشورهای جدیدی نیز به عنوان نقاط عزیمت ظهور می‌یابند. به گفته منابع رسانه‌ای در دسامبر سال ۲۰۱۹ مقامات انتظامی اروگوئه بیش از ۶ تن کوکائین را که به مقصد توگو در غرب آفریقا بارگیری شده بود کشف و ضبط کردند. رکورد کشف قبلی در اروگوئه ۳ تن کوکائین بود که نوامبر ۲۰۱۹ در کانتینری به مقصد آفریقا در بندر مونته ویدئو یافت شد.[b]

---

[۴۲] همان.

[۴۳] همان.

[۴۴] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۴۵] EMCDDA and Europol, *EU Drug Markets Report 2019*.

[۴۶] همان.

در آوریل ۲۰۲۰ در میانه همه‌گیری بیماری کووید-۱۹، ۵۵۵ کیلوگرم کوکائین به مقصد بندر آبیجان کته د لاووير، در بندر پاراناگوئه برزیل کشف و ضبط شد که در تریلر مخصوص پنهان شده بود.[c]

(a) UNODC, responses to the annual report questionnaire.

(b) Lucia I. Suarez Sang, "Uruguay seizes 6 tons of cocaine worth $1B in country's largest bust", *Fox News*, 28 December 2019.

(c) *G1 Paraná*, "Receita apreende meia tonelada de cocaina escondida em carga de racao no Porto de Paranagua", 8 April 2020.

موارد کشف و ضبط اخیر کوکائین در آفریقای مرکزی و غربی گویای گسترش عمده قاچاق کوکائین به/از طریق این ناحیه است

کشف و ضبط قابل توجه و مجزای کوکائین در برخی کشورهای آفریقا در سال ۲۰۱۹ نشان می‌دهد که ممکن است کل مقادیر کوکائین کشف شده به رکورد تاریخی بیش از ۲۰ تن در کل منطقه در سال رسیده باشد که بیشتر آن ناشی از رهگیری‌های عمده در آفریقای غربی و مرکزی است.[a] در سنگال ۰٫۸ تن کوکائین که از برزیل به آنگولا می رفت در ژوئن ۲۰۱۹ در داکار کشف و ضبط شد.[b] در عملیات مشترک نیروی دریایی سنگال با همکاری گارد کشوری اسپانیا [c] ۰٫۸ تن کوکائین دیگر نیز در سنگال کشف و ضبط شد؛ این محموله از سورینام بارگیری شده بود. در دسامبر ۲۰۱۹ در بنین، ۰٫۸ تن کوکائین در کانتینری در کوتونو کشف و ضبط شد که از برزیل به مقصد نیجریه می‌رفت. [d] رکورد کشف و ضبط کوکائین نیز در سال ۲۰۱۹ در گینه بیسائو به دست آمد، از جمله یک مورد کشف ۰٫۸ تن در مارس ۲۰۱۹ که بر اساس گزارش‌ها برای حمل و نقل بعدی از طریق منطقه ساحل به آفریقای شمالی و اروپا در نظر گرفته شده بود.[e] بزرگ‌ترین حجم کشف کوکائین در تاریخ کشور بیش از ۱٫۸ تن بود که در سپتامبر ۲۰۱۹ به دست آمد و افرادی از گینه-بیسائو، کلمبیا و مالی دست‌اندرکار آن بودند.[f] همچنین در فوریه ۲۰۱۹ محموله ۹٫۵ تنی کوکائین (رکورد حجم محموله) در بندر پاریا در کابووردِه در رهگیری شد،[g] و به این ترتیب مقدار کل کوکائین کشف شده در کشور به ۱۱٫۱ تن در سال ۲۰۱۹ افزایش یافت.[h] در آفریقای شمالی ۰٫۳ تن کوکائین در ژانویه ۲۰۱۹ توسط نیروی دریایی در اسکیکدای الجزایر [i] و در آگوست ۲۰۱۹ ۳ تن در بِرچید مراکش کشف شد.[j]

در ژانویه ۲۰۱۹ ۰٫۷ تن کوکائین دیگر نیز در بندر نگوروی آفریقای جنوبی در کشتی‌ای که به سنگاپور می‌رفت کشف و ضبط شد. [k]

a. UNODC, Drugs Monitoring Platform.
b. همان.
c. UNODC Regional Office for West and Central Asia, "Cocaine seizures of interest in West Africa" (May 2020.)
d. UNODC, Drugs Monitoring Platform.
e. Mark Shaw, Tuesday Reitano and Andreia Teixeira, "Drug trafficking and organized crime in Guinea-Bissau" (November 2019), draft.
f. UNODC, Drugs Monitoring Platform.
g. همان.
h. UNODC, responses to the annual report questionnaire.
i. UNODC, Drugs Monitoring Platform.
j. همان.
k. همان.

***

قاچاق کوکائین به آفریقا

مقادیر کوکائین کشف شده در آفریقا و داده‌های فراوانی در میان کاربران نشان می‌دهد که این قاره بازار مقصد عمده‌ای برای کوکائین نیست و/یا ممکن است مقامات انتظامی محلی آن ظرفیت محدودی برای انجام اقدامات مقابله‌ای مؤثر داشته باشند. با وجود افزایش عظیم موارد کشف کوکائین در سال‌های اخیر، آفریقا هنوز تنها ۰٫۴ درصد از مقادیر جهانی کوکائین کشف شده در سال ۲۰۱۸ را به خود اختصاص می‌دهد. با آن که به نظر می‌رسد آفریقا یک بازار مقصد حاشیه‌ای برای کوکائین باشد نشانه‌هایی از تداوم و افزایش احتمالی اهمیت غرب و شمال این قاره ادامه به عنوان مناطق حمل و نقل کوکائین به مقصد اروپا و سایر بازارهای سودآور وجود دارد. کشفیات مکرر و عظیم کوکائین در آفریقا یا در طول حمل و نقل به آفریقا نقش پیوسته این قاره را در بازار جهانی کوکائین برجسته کرده است.

اگرچه مقادیر کوکائین کشف شده در سال‌های اخیر نوسان قابل توجهی داشته است ولی آفریقای غربی و مرکزی اصلی‌ترین ناحیه متأثر از قاچاق کوکائین در قاره بوده‌اند. کشورهای آفریقای غربی و مرکزی در بیشتر سال‌های دو دهه گذشته بیشترین مقدار کوکائین کشف شده در آفریقا را گزارش کرده‌اند (۱۳ مورد از ۲۰ مورد) و تقریباً دو سوم کل کوکائین کشف شده در آفریقا در این دوره را به خود اختصاص داده‌اند.

کشورهای آفریقای غربی و مرکزی با میانگین کشف ۲٫۴ تن کوکائین در سال بیش از ۹۰ درصد کل مقادیر کوکائین کشف شده در آفریقا طی دوره ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۳ را تشکیل می‌داده‌اند. با این حال سهم کوکائین کشف شده در آفریقای غربی و مرکزی از کل کوکائین کشف شده در آفریقا در طول دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ به ۱۳ درصد کاهش یافت و با میانگین ۰٫۳ تن کشف در سال در این ناحیه کاملاً پایین‌تر از مقدار کوکائین کشف شده در شمال آفریقا در این دوره ماند. به دنبال کاهش رکورد کشف در دهه گذشته (۱۵۷ کیلوگرم در سال ۲۰۱۷) موارد کشف کوکائین در آفریقای غربی و مرکزی در سال ۲۰۱۸ دوباره افزایش یافت و به ۲۷۸ کیلوگرم رسید. برآوردهای اولیه تنها بر اساس کشفیات قابل توجه مجزا افزایش چشمگیر مقدار کل کوکائین رهگیری شده در سال ۲۰۱۹ را به بیش از ۱۶ تن نشان می‌دهد.[۴۷] این میزان به وضوح بالاتر از رکورد کشف ۴٫۶ تن است که در سال ۲۰۰۷ در آفریقای غربی و مرکزی گزارش شد.

به طور کلی موارد ثبت شده کشف کوکائین برای کل آفریقا در سال ۲۰۱۸ بالاترین میزان گزارش‌شده در دو دهه گذشته برای آن منطقه بود (۵٫۶ تن) که در مقایسه با سال قبل از آن ۶۵ درصد افزایش داشت. این افزایش نتیجه گزارش کشف مقادیر زیادی کوکائین توسط بخی کشورها بود که به ترتیب مقدار کل کشف و ضبط‌شده در سال ۲۰۱۸ مراکش، الجزایر، نامیبیا، موزامبیک، آفریقای جنوبی و نیجریه هستند.[۴۸]

به نظر می‌رسد برزیل در طول دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ مبدأ بخش عمده کوکائین قاچاق شده به آفریقا بوده است؛ پس از برزیل کشورهای کلمبیا، (کشور چند ملیتی) بولیوی و پرو قرار دارند. به نظر می‌رسد که مقصد اصلی کوکائین قاچاق شده از طریق آفریقا بازارهای اروپا مانند اسپانیا، فرانسه و ایتالیا باشد.

نشانه‌های تشدید استفاده از آفریقای شمالی به عنوان منطقه ترانزیتی برای حمل و نقل کوکائین

کشف و ضبط مقادیر بی‌سابقه کوکائین در آفریقای شمالی یا در مسیر آن نشانگر تشدید بالقوه قاچاق کوکائین از طریق این ناحیه است.

---

[۴۷] UNODC, Drugs Monitoring Platform

[۴۸] همان.

به گفته منابع رسانه‌ای در فوریه ۲۰۱۹ مقامات انتظامی در کابو ورده یک کشتی روسی را در بندر پاریا توقیف کردند که ۹,۵ تن کوکائین حمل می‌کرد.[a] این عملیات کشف و ضبط نتیجه همکاری بین مسئولین کابو ورده و مرکز عملیات و تحلیل دریایی مواد مخدر مستقر در لیسبون بود. کشف انجام‌شده رکورد کوکائین برای کابو ورده به حساب می‌آمد.[b] این کشتی از آمریکای جنوبی به مراکش سفر می‌کرد که ظاهراً اهمیت آن به عنوان یکی از نقاط حمل و نقل مواد مخدر قاچاق به اروپا و سایر مقصدها رو به افزایش است.

بعدها گزارش‌های خبری مبنی بر کشف و ضبط ۳ تن کوکائین دیگر در مراکش در ساحل سیدی رهال ۱۲۳ کیلومتری جنوب رباط در استان بِرِچید در ماه آگوست سال ۲۰۱۹ اهمیت این مسیر را بیشتر مورد تأکید قرار دادند.

a.UNODC, West and Central Africa, "Massive drug operation by Cabo Verdean authorities successfully seizes 9.5 tons of cocaine in Praia", 5 February 2019.
b *Reuters*, "Cape Verde seizes record cocaine haul from Russian ship", 1 February 2019.
c *Morocco World News,* "Police seize 3 tons of cocaine on Moroccan beach", 16 August 2019.

کشف و ضبط ۱۲ تن کوکائین در مالزی

در حال حاضر آسیا در مقایسه با آمریکای شمالی و اروپای غربی و مرکزی منطقه مقصد بی‌اهمیتی برای قاچاق کوکائین به حساب می‌آید.[a] با این حال کشف‌های بزرگ مجزا در آسیا نشان می‌دهد که یا بازاری برای کوکائین وجود دارد یا از آسیا به عنوان منطقه ترانزیتی برای انتقال مقادیر قابل توجه کوکائین به مقصد مناطق دیگر استفاده می‌شود.

به گفته منابع رسانه‌ای در سپتامبر ۲۰۱۹ مقامات انتظامی مالزی ۱۲ تن کوکائین کشف و ضبط کردند.[b] این محموله کوکائین با ۶۰ تن زغال سنگ مخلوط و مخفی شده بود. حجم این کشف از رکورد کشف قبلی در آگوست ۲۰۱۹ فراتر رفت؛ در آن زمان پلیس ۵۰۰ کیلوگرم کتامین و بیش از ۳,۲ تن کوکائین به ارزش بیش از نیم میلیارد رینگیت را در شاه علم کشف و ضبط کرد.[c] این تحول می‌تواند نشان‌دهنده افزایش جریان قاچاق به آسیا و از طریق آن باشد.

a. UNODC, responses to the annual report questionnaire.
b. *Straits Times,* "Malaysia's biggest drug bust: 12 tonnes of cocaine worth S$791m seized in Penang", 20 September2019.
c. *Reuters,* "Drugs worth $161 million seized in Malaysia's biggest haul", 23 August 2019.

قاچاق کوکائین به آسیا

مقدار کوکائین کشف شده در آسیا در سال ۲۰۱۸ معادل ۳,۵ تن بود که افزایش اندکی نسبت به ۳,۳ تن کشف شده در سال ۲۰۱۷ داشت، اگرچه میزان آن همچنان از ۶,۴ تن کشف‌شده در سال ۲۰۱۶ کمتر بود. در طول دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ بیشترین مقدار کوکائین در آسیای شرقی و جنوب شرقی (۵۶ درصد) و خاور نزدیک و خاورمیانه / جنوب غربی آسیا (۳۰ درصد) کشف و ضبط شد.

کلمبیا همچنان کشور اصلی منشأ کوکائین کشف‌شده در آسیا است. در پاسخ کشورهای عضو به پرسشنامه گزارش سالانه به وفور به برزیل به عنوان نقطه عزیمت اصلی کوکائین برای بازارهای آسیا اشاره شده است.

کشف کوکائین در برخی از مناطق آسیا در سال‌های اخیر با رکوردشکنی همراه بوده است. این نکته می‌تواند نشان دهنده افزایش فعالیت قاچاق برای خدمات‌رسانی به بازارهای بالقوه در حال گسترش باشد یا توسعه مسیرهای نادیده قاچاق را برای کوکائین به مقصد بازارهای تثبیت‌شده برجسته کند. به نظر می‌رسد قاچاق کوکائین به آسیا بیشتر از طریق هوایی صورت می‌گیرد، به استثنای چین در سال‌های اخیر که بیشترین مقدار کوکائین از طریق دریا به آن قاچاق می‌شود.[۴۹]

[۴۹] همان.

قاچاق کوکائین به اقیانوسیه

کوکائین کشف‌شده در استرالیا ۹۷ درصد کل کوکائین کشف شده در بازه زمانی ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ در اقیانوسیه را تشکیل می‌داد؛ در طول این دوره کشف و ضبط این مواد تقریباً سه برابر شد و از ۷۵۶ کیلوگرم به ۲٫۱ تن رسید. مقدار کوکائین کشف شده در نیوزیلند نیز در همین مدت از ۱۰ کیلوگرم به ۲۱۳ کیلوگرم افزایش یافت.

در سال ۲۰۱۷/۲۰۱۸ در نیوزیلند کوکائین در جریان نامه‌های بین المللی، مسافران / خدمه هوایی، بارهای هوایی و بارهای دریایی کشف شد. بر اساس تعداد موارد کشف، جریان نامه‌های بین المللی بیشترین میزان کشف کوکائین را در آن دوره به خود اختصاص می‌داد (۹۴٫۱ درصد) و پس از آن جریان محموله‌های هوایی (۵٫۲ درصد)، مسافران/ خدمه هوایی (۰٫۶ درصد) و محموله‌های دریایی (۰٫۱ درصد) قرار می‌گرفتند. از نظر وزنی، جریان بارهای هوایی بیشترین سهم را در کوکائین شناسایی شده در طول دوره گزارش داشت (۷۶٫۲ درصد)، و پس از آن نامه‌های بین المللی (۱۰٫۶ درصد)، محموله‌های دریایی (۱۰٫۶ درصد) و مسافران/ خدمه هوایی (۲٫۶ درصد) قرار می‌گرفتند.[۵۰] بخش عمده کوکائین کشف و ضبط شده توسط بخش گمرک نیوزیلند در سال ۲۰۱۸ در مراکز پست یافت شد (۷۸ درصد).[۵۱]

قاچاق کوکائین به استرالیا با توجه به گرانی کوکائین در این کشور، همچنان سودآور است و در سال ۲۰۱۷/۲۰۱۸ قیمت عمده‌فروشی آن بین ۱۶۵۰۰۰ تا ۲۳۰،۰۰۰ دلار استرالیا برای هر کیلوگرم (معادل حدود ۱۱۰،۰۰۰ تا ۱۵۴،۰۰۰ دلار آمریکا) تخمین زده شد.[۵۲] با این حال این روند کاهشی در قیمت عمده‌فروشی در مقایسه با دوره گزارش‌دهی سالانه قبلی بود و می‌تواند بازتابی از افزایش عرضه و دسترس‌پذیری کوکائین در این بازار باشد، زیرا مقادیر کوکائین به دست آمده از بازار کاهش یافت. در حقیقت، تحلیل فاضلاب در استرالیا افزایش قابل توجهی را در مقدار کوکائین مصرف شده نشان داد: از ۳٫۰۱ تن در سال مالی ۲۰۱۶/۲۰۱۷ به ۴٫۱ تن در سال مالی ۲۰۱۷/۲۰۱۸، و ۴٫۶ تن در سال مالی ۲۰۱۹/۲۰۱۸.[۵۳] با این وجود، قاچاق کوکائین به استرالیا حتی از مبدأ کشورهای ترانزیتی گران‌قیمت مانند ایالات متحده نیز بسیار سودآور است؛ در سال ۲۰۱۸ قیمت عمده‌فروشی هر کیلوگرم کوکائین در ایالات متحده بین ۴۰۰۰ تا ۴۵۰۰۰ دلار بود. در سال ۲۰۱۸ بیشتر کوکائین کشف و ضبط شده توسط مقامات انتظامی استرالیا از طریق پست جا به جا شده بود (۵۸٫۴ درصد) و پس از آن توقیف کوکائین قاچاق شده از طریق دریا (۴۰٫۲ درصد) و حمل و نقل هوایی (۱٫۴ درصد) قرار داشت.[۵۴] تعیین مشخصات پزشکی قانونی برای کوکائین کشف شده در استرالیا در پنج سال گذشته نشان می‌دهد که کلمبیا همچنان بر عرضه کوکائین قاچاق به استرالیا تسلط دارد. این مسئله احتمالاً بازتابی از افزایش قاچاق کوکائین از طریق آمریکای شمالی به استرالیا است که کوکائین عزضه شده از کلمبیا در آن غالب است در حالی که در برخی از سال‌های گذشته به ویژه ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳، بیشتر کوکائین از پرو منشأ می‌گرفت و اغلب از طریق شیلی یا برزیل به استرالیا قاچاق می‌شد. کوکائین منشأ گرفته از کلمبیا بیش از ۸۴ درصد مقدار کوکائین کشف شده در دو فصل اول سال ۲۰۱۸ را به خود اختصاص داده است.

---

۵۰ Australian Criminal Intelligence Commission, *Illicit Drug Data Report 2017–18* (Canberra, July 2019).

۵۱ New Zealand Customs Service, drug seizure database. Available at www.customs.govt.nz/.

۵۲ UNODC, response submitted by Australia to the annual report questionnaire for 2019.

۵۳ Australian Criminal Intelligence Commission, University of Queensland and University of South Australia, *National Wastewater Drug Monitoring Program*, Report No. 9 (March 2020).

۵۴ UNODC, response submitted by Australia to the annual report questionnaire for 2019.

میزان رهگیری کوکائین در استرالیا

با وجود کاهش اخیر در کشف کوکائین، داده‌های موجود نشان می‌دهد که بر اساس استانداردهای بین‌المللی نرخ رهگیری محموله‌های کوکائین همچنان در استرالیا بالا است.

با توجه به مقادیر گزارش‌شده مصرف ۴,۱ تن در سال مالی ۲۰۱۷/۲۰۱۸ و ۴,۶ تن در ۲۰۱۸/۲۰۱۹ بر اساس تحلیل فاضلاب در استرالیا [a] می‌توان فرض کرد که در سال ۲۰۱۸ حدود ۴,۴ تن کوکائین مصرف شده باشد. در سال ۲۰۱۸ مقدار کوکائین کشف و ضبط شده (با خلوص تعدیل نشده) به ۱,۹ تن رسید.[b] این رقم می‌تواند بر اساس میانگین خلوص ۷۳ درصد در سطح عمده‌فروشی در سراسر حوزه‌های قضایی استرالیا معادل ۱,۴ تن کوکائین خالص باشد. این نکته نشان می‌دهد که ممکن است ۵,۸ تن (۴,۴ تن به علاوه ۱,۴ تن) کوکائین وارد استرالیا شده باشد که مسئولین در سال ۲۰۱۸ ۱,۴ تن یا ۲۴ درصد آن را رهگیری کردند.

شکل ۱۵)

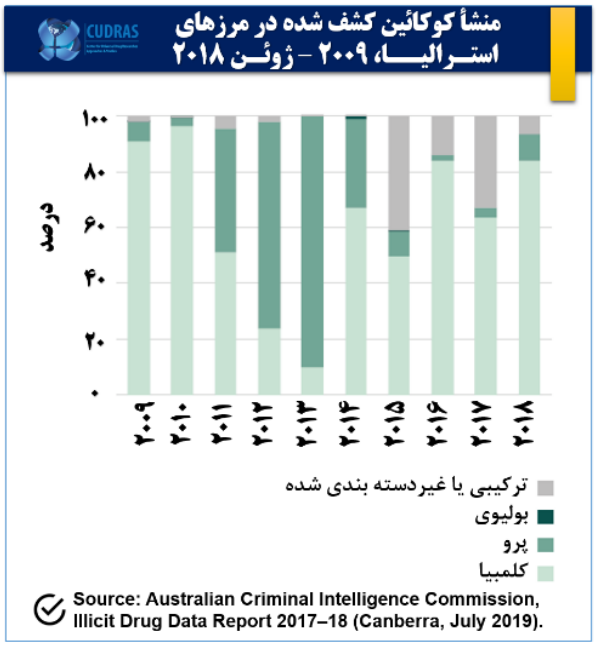

a.همان

b. UNODC, response to the annual report questionnaire.

c.Australian Criminal Intelligence Commission, *Illicit Drug Data Report 2017–18*.

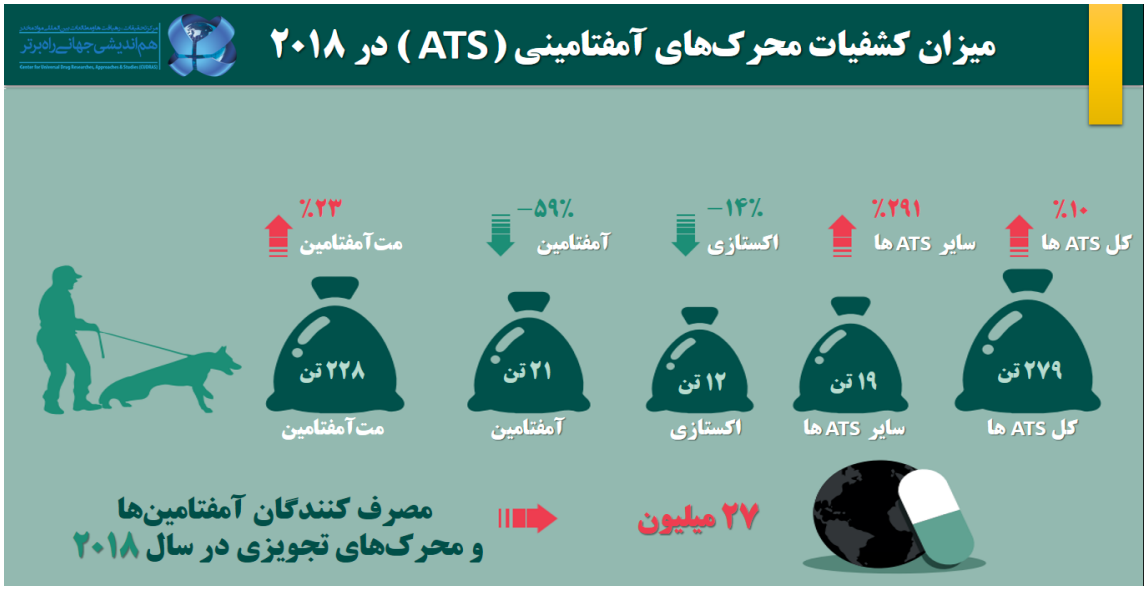

تداوم غلبه مت‌آمفتامین بر تولید محرک های آمفتامینی (ATS)

طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ کشورهای عضو اتحادیه اروپا به ۳۰۰۰۰ آزمایشگاه مخفی[۵۵] مورد استفاده در ساخت محرک های آمفتامینی را گزارش کردند. تقریباً ۹۵ درصد از این آزمایشگاه‌ها مت‌آمفتامین تولید کرده بودند در حالی که ۲ درصد آمفتامین و ۱ درصد «اکستازی» تولید می‌کردند و بقیه به تولید محرک‌های دیگر می‌پرداختند. بیشتر این آزمایشگاه‌ها در قاره آمریکا (۸۴ درصد) و به طور خاص در آمریکای شمالی منحل شدند (که بیش از ۹۹ درصد از کل آزمایشگاه‌های منحل شده در قاره آمریکا را به خود اختصاص می‌داد)؛ پس از آن اروپا و آسیا (هر کدام حدود ۶ درصد از همه آزمایشگاه‌های منحل شده در سراسر جهان)، اقیانوسیه (۳ درصد) و آفریقا (۰٫۲ درصد) قرار داشتند. با این حال این داده‌ها را باید با احتیاط تفسیر کرد زیرا گزارش‌دهی در مورد برچیده شدن آزمایشگاه‌های محرک های آمفتامینی در سراسر کشور غیر یکنواخت است؛ این واقعیت که تعدادی از آزمایشگاه‌های مخفی ATS در مناطقی کار می‌کنند که به ویژه در آسیا دسترسی مسئولین به آنها به دلیل مسائل امنیتی دشوار است این وضعیت را بدتر می‌کند.

طی دو دهه گذشته مقدار کشف محرک های آمفتامینی در سطح جهانی افزایش یافته است

مقدار ATS کشف و ضبط شده در سطح جهانی طی دو دهه گذشته به ویژه در دوره ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸ که مقدار ATS ضبط شده چهار برابر شده است، افزایش یافته است. این افزایش در درجه اول ناشی از مقادیر فزاینده مت‌آمفتامین کشف‌شده بود زیرا کشف و ضبط در طول دوره ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸ هفت برابر شد. بیشترین افزایش متناسب (۱۸ برابر) مربوط به گروه «سایر محرک‌ها» بود (شامل ATSهای تجویزی، برخی از کاتینون‌ها مانند مفدرون یا MDPV که

[۵۵] در پرسشنامه گزارش سالانه آزمایشگاه‌های مخفی مکان‌هایی در نظر گرفته شده‌اند که: (الف) ماده‌ای در آنها تولید شده است؛ ب) پالایش، قرص‌سازی، برش و بسته‌بندی در آنها انجام شده است. پ) تجهیزات یا مواد شیمیایی در آنها انبار و نگه‌داری شده است. و (ت) تجهیزات، بسته‌بندی یا پسماند مواد شیمیایی در آنها ضبط شده است. برخی از این موارد شامل آزمایشگاه‌های آشپزخانه‌ای، آزمایشگاه‌های کوچک‌مقیاس، آزمایشگاه‌های متوسط تا بزرگ مقیاس و آزمایشگاه‌های صنعتی‌مقیاس است.

اکنون تحت کنترل بین‌المللی هستند و ATS غیر مشخص). مقدار کل «اکستازی» کشف و ضبط شده در طول دوره ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸ دو برابر شد.

در بیشتر سال‌های پس از ۱۹۹۸ بیشترین مقادیر ATS کشف شده مت‌آمفتامین بود که در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ ۷۱ درصد از کل مقدار ATS ضبط شده در سطح جهان را تشکیل می‌داد و پس از آن آمفتامین (۲۱ درصد) و «اکستازی» (۵ درصد) قرار می‌گرفتند. بقیه (۳ درصد) ATS کشف شده شامل مواد روانگردان جدید مصنوعی سابق مانند مفدرون، MDPV یا متیلون (۰,۴ درصد کل) بود.

شکل ۱۶)

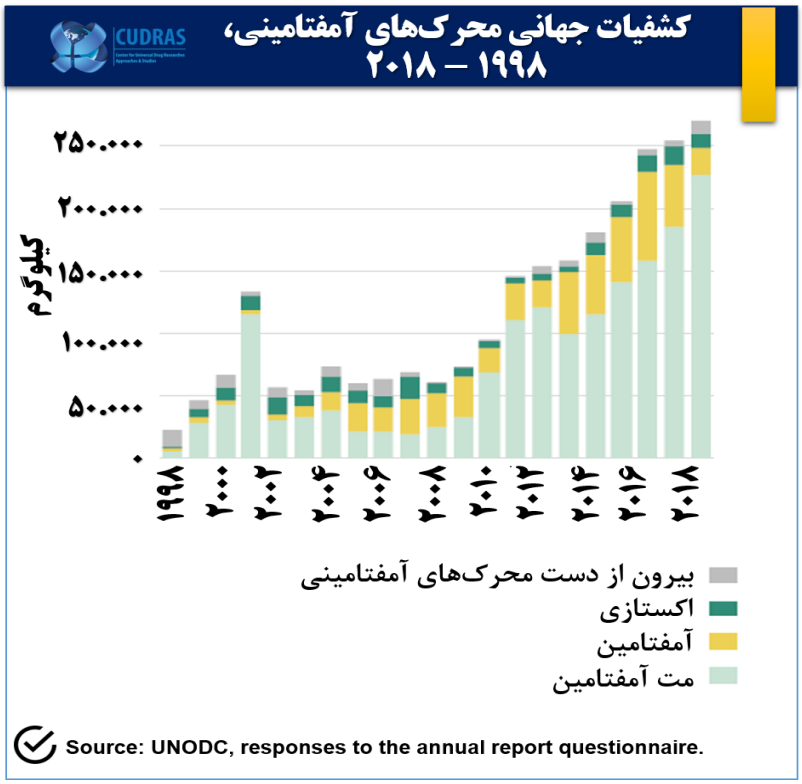

در حالی که تعداد کشورهای گزارش‌دهنده کشف «اکستازی» کاهش اندکی یافته است و از ۱۰۹ کشور در دوره ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۸ به ۱۰۰ کشور در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ رسیده است تعداد کشورهای گزارش‌کننده کشف آمفتامین در همان زمان از ۸۵ به ۹۷ افزایش یافته است. گزارش‌دهندگان کشف مت‌آمفتامین بیش از ۵۰ درصد افزایش یافته است و از ۶۹ به ۱۰۵ کشور رسیده است که نشان می‌دهد افزایش قابل توجهی در گستره جغرافیایی قاچاق مت‌آمفتامین در سطح جهانی روی داده است.

با این وجود، موارد کشف مت‌آمفتامین همچنان بسیار متمرکز است: سه کشوری که در سال ۲۰۱۸ بیشترین مت‌آمفتامین را در جهان کشف و ضبط کردند (ایالات متحده، تایلند و مکزیک) ۸۰ درصد کل مقدار جهانی را به خود اختصاص می‌دادند در حالی که سه کشور گزارش‌دهنده بیشترین مقدار آمفتامین (ترکیه، پاکستان و جمهوری عربی سوریه) و سه کشور اجرا کننده بیشترین میزان کشف و ضبط «اکستازی» (ترکیه، ایالات متحده و استرالیا) نسبت بسیار کمتری از مقدار کل جهانی در سال ۲۰۱۸ را تشکیل می‌دادند (حدود ۵۰ درصد).

شکل ۱۷)

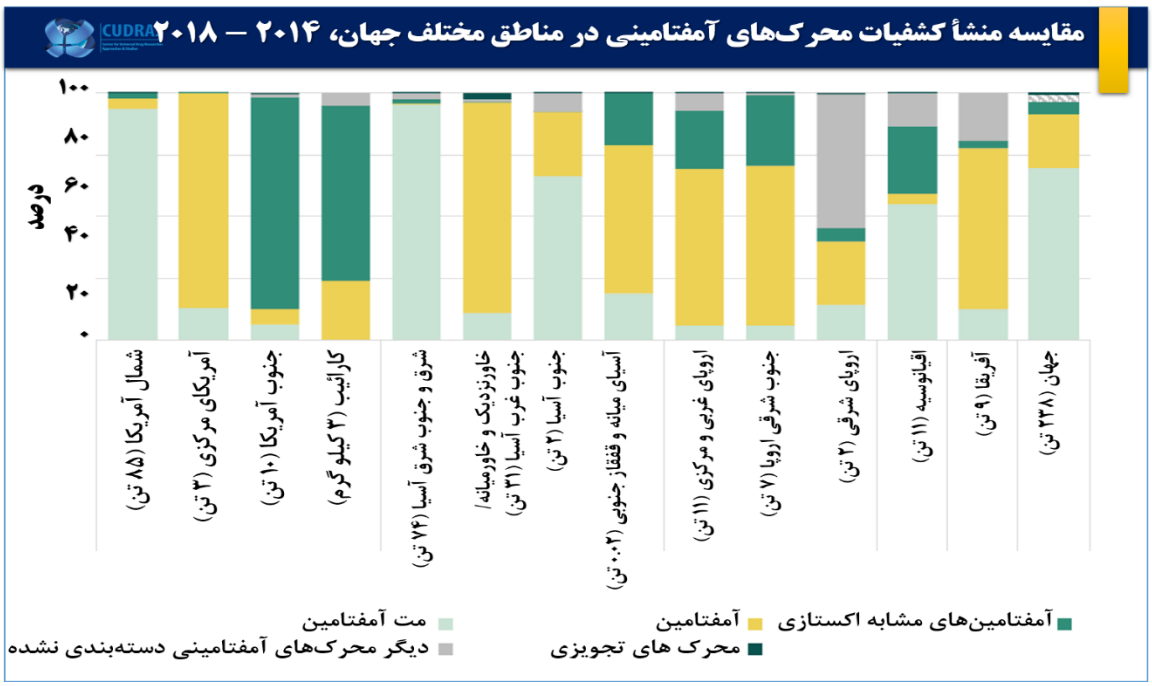

شکل ۱۸)

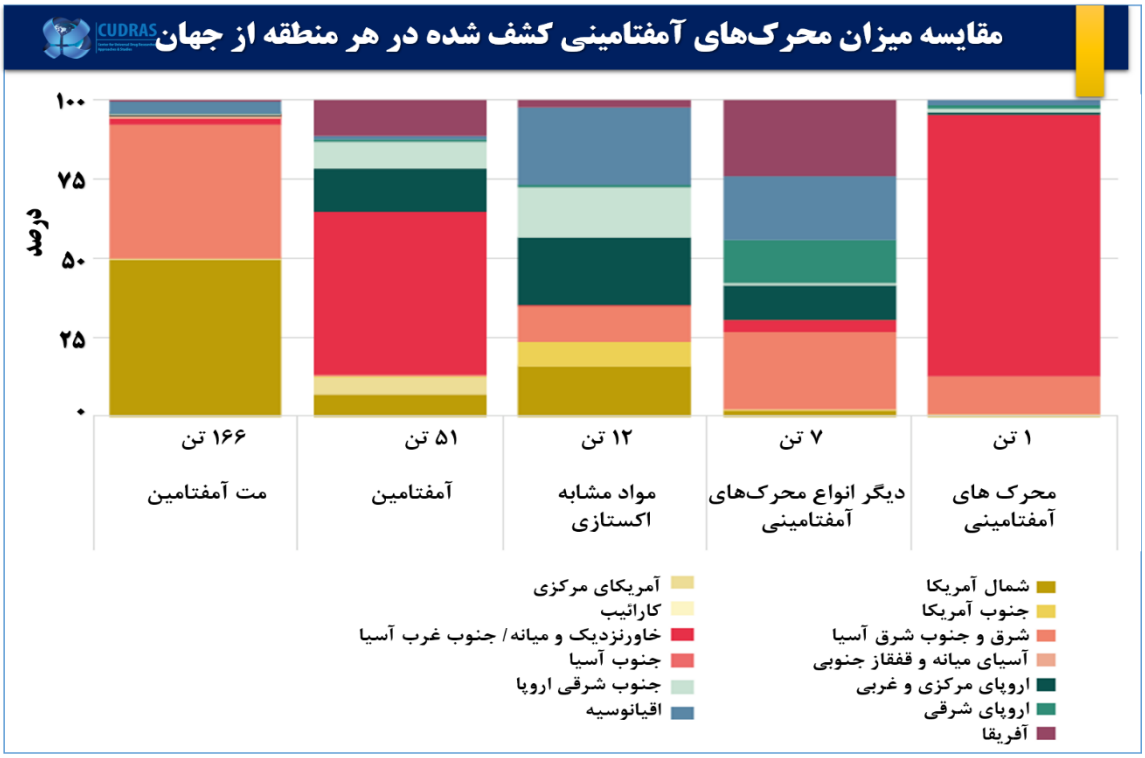

در کشف ATS در مناطق مختلف مواد مختلف غالب هستند: مت‌آمفتامین در آمریکای شمالی، آسیای شرقی و جنوب شرقی، جنوب آسیا و اقیانوسیه غالب است؛ و آمفتامین در خاور نزدیک و خاورمیانه/ جنوب غربی آسیا، اروپا، آفریقا و

آمریکای مرکزی غالب است. آمریکای جنوبی و کارائیب تنها ناحیه‌هایی بودند که مقدار «اکستازی» کشف و ضبط شده در میان تمام ATS رهگیری شده در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ غالب بود.

عرضه مت‌آمفتامین

پیچیدگی فزاینده تولید مت‌آمفتامین

بر خلاف دهه‌های گذشته که مت‌آمفتامین عمدتاً از افدرین و سودوافدرین تولید می‌شد، امروزه بیش از نیمی از مواد شیمیایی پیش‌ساز کشف‌شده در ارتباط با تولید مت‌آمفتامین P-2-P و/ یا مواد شیمیایی پیش‌ساز آن است.[۵۶] با این حال شکاف جغرافیایی قابل توجهی در این زمینه وجود دارد. بخش عمده تولید مت‌آمفتامین در آسیا، اقیانوسیه و آفریقا و احتمالاً بخشی از آن در اروپا همچنان بر پایه افدرین و سودوافدرین به عنوان مواد شیمیایی پیش‌ساز اصلی انجام می‌شود در حالی که تولید مت‌آمفتامین در آمریکای شمالی اکنون عمدتاً بر پایه P-2-P و پیش‌ماده‌های شیمیایی آن است.[۵۷] در برخی موارد به نظر می‌رسد از مواد شیمیایی پیش‌ساز تولید P-2-P نیز در تولید مت‌آمفتامین در اروپای غربی استفاده شده باشد. [۵۸]

شکل ۱۹)

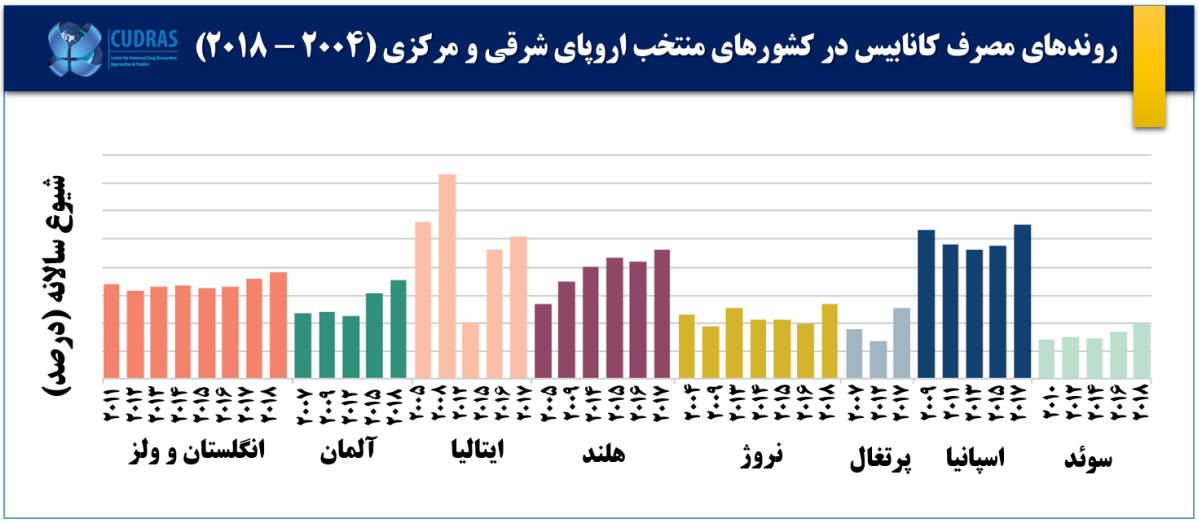

در حالی که مقادیر مت‌آمفتامین کشف و ضبط شده طی دهه گذشته به سرعت افزایش یافته است کشف مواد شیمیایی تحت کنترل بین‌المللی که در تولید مت‌آمفتامین استفاده می‌شوند در طول این سال‌ها نوسان داشته است و فقط در سال ۲۰۱۸ که حجم کشف پیش‌ساز مت‌آمفتامین در مقایسه با ۲۰۱۷ تقریباً سه برابر شد افزایش آشکاری را نشان داد. این افزایش چشمگیر نتیجه رکوردزنی مقادیر کشف‌شده P-2-P مرتبط با تولید مت‌آمفتامین در آمریکای شمالی (افزایشی تقریباً ۹ برابری) و افزایش تقریباً ۵ برابری مقادیر جهانی افدرین کشف و ضبط‌شده بود. در مقابل، گزارش‌ها از تعداد آزمایشگاه‌های منحل‌شده کمتری خبر می‌دادند: ۱۰۶۰۰ آزمایشگاه برچیده شده مت‌آمفتامین در سال ۲۰۱۰ به ۳۷۰۰ آزمایشگاه در سال ۲۰۱۷ و کمتر از ۲۱۰۰

---

[۵۶] E/INCB/2019/4.

[۵۷] همان.

[۵۸] EMCDDA and Europol, *EU Drug Markets Report 2019* (Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2019).

مورد در سال ۲۰۱۸ رسید.[۵۹] یک توضیح احتمالی برای پدیده گسترش بازار پا به پای کاهش تعداد آزمایشگاه‌های منحل‌شده می‌تواند تغییر به سوی انجام فرایند در آزمایشگاه‌های کمتر اما بزرگ‌تر موازی با تغییر کلی تولید به کشورهایی با ظرفیت‌های مقابله‌ای نسبتاً محدود باشد.

در رابطه با مواد شیمیایی پیش‌ساز باید این نکته را در نظر گرفت که اکنون مقادیر بیشتری از مت‌آمفتامین از پیش‌سازهایی تولید می‌شود که تحت کنترل بین المللی نیستند. مثلاً موادی مانند بنزالدئید و نیترو اتان در آمریکای شمالی و اروپا در تولید مخفیانه P-2-P استفاده می‌شوند. به همین ترتیب بنزیل کلرید و سدیم سیانید در تولید پنهانی فنیل استیک اسید به کار می‌رود که برای تولید P-2-P یعنی پیش‌ماده اصلی مورد استفاده در تولید مت‌آمفتامین در آمریکای شمالی نیز استفاده می‌شود.[۶۰]

هم‌زمان داده‌ها نشان می‌دهد که تولید مت‌آمفتامین پدیده‌ای گسترده در سطح جهانی است. طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸، حدود ۲۸۰۰۰ آزمایشگاه مخفی مت‌آمفتامین در ۲۸ کشور برچیده شد اما تولید واقعی ممکن است از این هم گسترده‌تر باشد. به طور کلی کشورهای عضو سازمان ملل ۵۲ کشور را به عنوان مکان‌های احتمالی منشأ مت‌آمفتامین موجود در بازارهای خود طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ شناسایی کردند.

به نظر می‌رسد تولید جهانی مت‌آمفتامین در کشورهای تولیدکننده «سنتی» رو به کاهش است اما در کشورهای همسایه آنها در حال افزایش است

در سال ۲۰۱۸ بیشترین تعداد آزمایشگاه‌های منحل‌شده در سراسر جهان همچنان در آمریکای شمالی (۸۸ درصد) و بیشتر ایالات متحده واقع بودند و پس از آن مکزیک و کانادا قرار داشت. با این حال، به نظر نمی‌رسد این نکته بازتابی از خروجی تولید کلی بلندمدت‌تر مت‌آمفتامین در آمریکای شمالی باشد.

کاهش تولید داخلی مت‌آمفتامین در ایالات متحده

ایالات متحده از برچیده شدن ۱۶۰۷ آزمایشگاه مت‌آمفتامین در سال ۲۰۱۸ خبر داد که ۷۸ درصد از کل آزمایشگاه‌های منحل‌شده مت‌آمفتامین آن سال در سراسر جهان را تشکیل می‌داد. با این حال به نظر می‌رسد اکنون خروجی کلی تولید داخلی مت‌آمفتامین داخلی در ایالات متحده به مراتب کمتر از تولید خروجی بالقوه تولیدشده توسط چندین آزمایشگاه بزرگ صنعتی‌مقیاس یافت‌شده در سایر نقاط جهان مانند مکزیک و شرق و جنوب شرقی آسیا در سال‌های اخیر است. طی چند سال گذشته ایالات متحده گزارش کرده است که بیشتر مت‌آمفتامین موجود در بازار آن از خارج کشور به ویژه از مکزیک به داخل قاچاق شده است.[۶۱] به نظر می‌رسد بخش عمده تولید مخفی و قاچاق توسط کارتل های مکزیکی مواد مخدر کنترل می‌شود.

بخش عمده تأسیسات تولید مت‌آمفتامین که در ایالات متحده منحل شدند «آزمایشگاه‌های آشپزخانه‌ای» (۱۴۲۶ عدد) بود که به طور معمول در هر چرخه دو اونس یا کمتر برای تقاضای محلی تولید می‌کنند[۶۲]،

---

[۵۹] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۶۰] E/INCB/2019/4.

[۶۱] همان.

[۶۲] همان.

اگرچه رقم کلی شامل منحل‌سازی ۱۱ آزمایشگاه مت‌آمفتامین صنعتی‌مقیاس نیز بود.[۶۳] با این حال تعداد کلی آزمایشگاه‌های مخفی شناسایی‌شده مت‌آمفتامین در ایالات متحده در طول دوره ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ حدود ۹۰ درصد کاهش یافت و نسبت به زمان اوج آن در سال ۲۰۰۴ نیز ۹۳ درصد کاهش داشت.[۶۴] به گفته مقامات ایالات متحده کاهش اولیه پس از سال ۲۰۰۴ نتیجه بهبود کنترل پیش‌سازها به ویژه از طریق تعیین مقررات برای فروش بدون نسخه مواد شیمیایی پیش‌ساز مت‌آمفتامین مانند مواد اولیه افدرین و سودوافدرین و تلاش‌های مداوم برای منحل کردن آزمایشگاه‌ها بود که به عنوان عامل بازدارنده تولید داخلی مت‌آمفتامین عمل کرده است.[۶۵] ممکن است کاهش تولید داخلی پس از سال ۲۰۰۴ در کاهش تقاضای داخلی مت‌آمفتامین نقش داشته باشد؛ شیوع سالانه مصرف مت‌آمفتامین در ایالات متحده از ۰٫۷ درصد در سال ۲۰۰۲ به ۰٫۳ درصد در سال ۲۰۰۸ کاهش یافت.[۶۶]

شکل ۲۰)

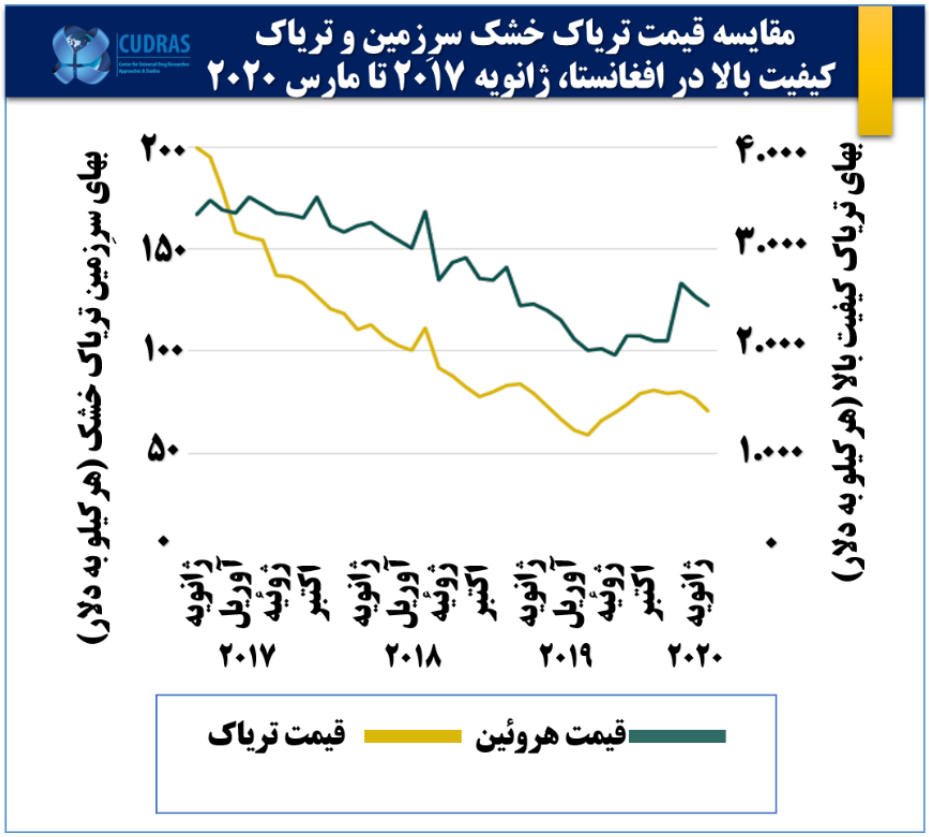

[۶۳] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۶۴] United States Department of Justice, DEA, *National Drug Threat Assessment 2019*.

[۶۵] همان.

[۶۶] United States, Substance Abuse and Mental Health Services Administration, Center for Behavioral Health Statistics and Quality, *Results from the 2014 National Survey on Drug Use and Health: Detailed Tables* (Rockville, Maryland, 2015).

در مقابل، کاهش تعداد آزمایشگاه‌های منحل‌شده پس از سال ۲۰۱۰ با روند صعودی تعداد دیگر شاخص‌ها مطابقت نداشت؛ این مسئله آشکارا به گسترش بازار مت‌آمفتامین از نظر عرضه (افزایش موارد کشف، کاهش قیمت مواد دارای خلوص تعدیل شده) و تقاضا (افزایش نرخ شیوع، آزمایش‌های مثبت در میان نیروی کار عمومی، بستری برای درمان و مرگ و میر) اشاره داشت. خلوص[۶۷] مت‌آمفتامین از ۹۵ درصد در سه ماهه اول ۲۰۱۲ به ۹۸ درصد در سه ماهه اول ۲۰۱۸ افزایش یافت در حالی که قدرت مت‌آمفتامین[۶۸] از ۸۵ به ۹۷ درصد نسبت به مدت مشابه افزایش یافت.[۶۹] این مسئله نشان‌دهنده بهبود دانش فنی گروه‌های جرائم سازمان‌یافته است که در مکزیک مت‌آمفتامین را از انواع مختلف پیش‌ساز P-2-P تولید می‌کنند و به جز آن افزایش کلی عرضه مت‌آمفتامین در ایالات متحده و ظهور ماده‌ای بالقوه مشکل‌سازتر را نشان می‌دهد که با سطح خلوص و قدرت فزاینده بالاتر و در نتیجه افزایش خطر بیش‌مصرفی همراه است.

در حالی که شیوع سالانه مصرف مت‌آمفتامین طی دوره ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ با افزایشی بیش از دو برابری از ۰٫۳ به ۰٫۷ درصد جمعیت ۱۲ ساله و بالاتر در ایالات متحده رسید[۷۰] تعداد روانگردان‌های دخیل در مرگ و میر ناشی از مسمومیت با مواد مخدر در ایالات متحده در همین مدت از ۱۳۰۲ به ۱۲۶۷۶ مورد رسید که معادل افزایشی ۱۰ برابری است. ممکن است میزان فزاینده آلودگی روانگردان‌ها به اوپیوئیدها (مانند فنتانیل و آنالوگ‌های آن) این افزایش را تقویت کرده باشد؛ با این حال مرگ‌های مربوط به روانگردان‌ها به استثنای هرگونه دخالت اوپیوئیدها همچنان افزایشی هشت برابری را نشان داد و از ۸۰۷ مرگ در سال ۲۰۰۸ به ۶۲۷۱ مرگ در سال ۲۰۱۸ رسید.[۷۱]

کاهش عرضه داخلی مت‌آمفتامین که نشانه آن کاهش تعداد تأسیسات تولیدکننده منحل‌شده در ایالات متحده است همگام با افزایش مصرف و افزایش کلی عرضه دارو روی داده است؛ این مسئله را می‌توان با افزایش اهمیت واردات غیرقانونی مت‌آمفتامین غیرقانونی از سایت‌های تولید مخفی در مکزیک توضیح داد که به سرعت در حال رشد است. به گفته مقامات ایالات متحده، به نظر می‌رسد این پدیده نتیجه تلاش گروه‌های جرائم سازمان‌یافته مکزیکی برای تنوع بخشیدن به مجموعه مواد مخدر تولیدشان باشد چون آنها کوشیدند وابستگی خود به کوکائین تولید شده در کشورهای آمریکای جنوبی را کاهش دهند و ترجیح دادند مواد شیمیایی مورد نیازشان را از چین تأمین کنند و خود به تولید مت‌آمفتامین بپردازند. ین سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ محموله‌های مت‌آمفتامین که در امتداد مرز جنوب غربی ایالات متحده رهگیری شده‌اند تقریباً چهار برابر شد.[۷۲]

---

[۶۷] خلوص به صورت سنجش مقدار ماده غیرقانونی موجود در یک نمونه در مقایسه با سایر مواد موجود در نمونه از جمله مواد تقلبی، رقیق کننده یا حلال تعریف می‌شود.

[۶۸] قدرت به عنوان معیار فعالیت دارو از نظر دوز مورد نیاز برای تأثیر بر بدن تعریف می‌شود و برحسب مقدار ایزومر d بسیار قوی موجود در ماده مخدر اندازه‌گیری می‌شود.

[۶۹] United States Department of Justice, DEA, *National Drug Threat Assessment 2019*.

[۷۰] United States, Substance Abuse and Mental Health Services Administration, Center for Behavioral Health Statistics and Quality, *Results from the 2018 National Survey on Drug Use and Health: Detailed Tables* (Rockville, Maryland, 201

[۷۱] United States Department of Justice, DEA, *National Drug Threat Assessment 2019.*

[۷۲] همان.

تولید مت‌آمفتامین در آسیا

منطقه‌ای که در رده بعدی بیشترین تعداد آزمایشگاه منحل‌شده مت‌آمفتامین قرار دارد آسیا است که ۶ درصد از تعداد کل جهانی را در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ به خود اختصاص داد. بیشتر این تاسیسات در چین و جمهوری اسلامی ایران برچیده شد که بر اساس گزارش‌ها در مجموع ۹۴ درصد از کل آزمایشگاه‌های منحل شده در آسیا را تشکیل می‌دادند؛ البته تعدادی آزمایشگاه مخفی مت‌آمفتامین نیز به ترتیب اهمیت در مالزی، فیلیپین، اندونزی، هند، جمهوری کره، میانمار و هنگ کنگ چین برچیده و منحل شد. به علاوه، در سال‌های اخیر تولید مخفی مت‌آمفتامین توسط افغانستان و عراق نیز گزارش شده است. کشورهایی که در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ به عنوان کشورهای منبع مهم برای محموله‌های مت‌آمفتامین در آسیا شناخته شده‌اند شامل میانمار، چین، تایلند، هند و ایران (جمهوری اسلامی) هستند. به نظر می‌رسد تولید مخفی مت‌آمفتامین در آسیا اساساً بر پایه استفاده از سودوافدرین یا افدرین به عنوان پیش‌ساز استوار باشد اگرچه گزارش‌ها از افغانستان حاکی از آن است که افدرین از مواد گیاهی افدرا استخراج می‌شود و به عنوان پیش‌ساز برای مت‌آمفتامین به کار می‌رود.[۷۳] مقامات میانمار و تایلند از کشف مقادیر فزاینده سدیم سیانید و بنزیل سیانید در سال‌های اخیر خبر داده‌اند. این مواد می‌توانند برای ساخت P-2-P استفاده شوند که سپس در تولید آمفتامین یا مت‌آمفتامین به کار می‌رود.[۷۴]

شکل ۲۱)

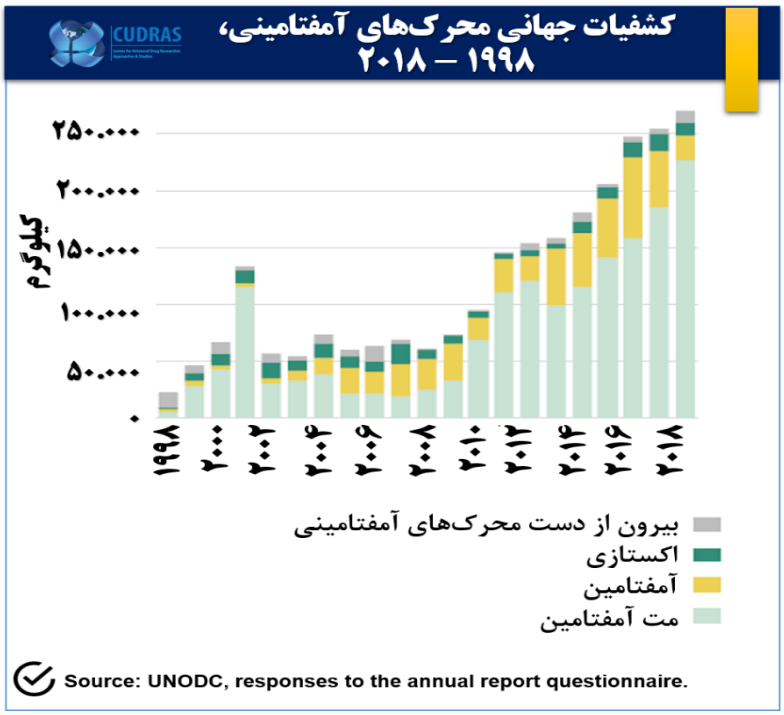

مشابه وضعیت ایالات متحده که تولید مت‌آمفتامین با افزایش تولید آن در همسایگی مکزیک کاهش یافت، هر دو کشور چین و (جمهوری اسلامی) ایران کاهش تولید داخلی را گزارش کردند؛ این روند در کاهش تعداد آزمایشگاه‌های منحل‌شده مت‌آمفتامین در سال‌های اخیر بازتاب می‌یابد که با گسترش تولید مت‌آمفتامین در کشورهای همسایه آنها همگام است.

---

[۷۳] David Mansfield and Alexander Soderholm, "Long read: the unknown unknowns of Afghanistan's new wave of methamphetamine production", London School of Economics, United States Centre, 30 September 2019.

[۷۴] UNODC, *Synthetic Drugs in East and South-East Asia: Trends and Patterns of Amphetamine-type Stimulants and New Psychoactive Substances* (March 2019).

در واقع در سال ۲۰۱۸ جمهوری اسلامی ایران اعلام کرد که بیشتر مت‌آمفتامین یافت شده در خاک این کشور از افغانستان منشأ گرفته است و از آنجا به طور مستقیم یا از طریق پاکستان قاچاق می‌شود.[۷۵] به همین ترتیب چین گزارش داد که منشأ اصلی مت‌آمفتامین کشف و ضبط شده در سال‌های اخیر از میانمار بوده است.[۷۶] اما بر خلاف بسیار از کشورها به نظر می‌رسد کاهش چشمگیر در تولید داخلی مت‌آمفتامین در چین بسیار مهم‌تر از هرگونه افزایش تولید مخفی و واردات از کشورهای همسایه بوده است.[۷۷] [۷۸۷۹] این نکته در کاهش مت‌آمفتامین موجود در فاضلاب در شهرهای سراسر چین نشان داده شده است[۸۰۸۱] و برآوردهای مبتنی بر فاضلاب نشان می‌دهد که میزان مصرف مت‌آمفتامین طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ ۲۶ درصد کاهش یافته است.

تولید مت‌آمفتامین در اروپا

۵ درصد از کل آزمایشگاه‌های منحل‌شده مت‌آمفتامین در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ در سراسر جهان توسط اروپا برچیده شده‌اند؛ بیش از ۹۰ درصد این آزمایشگاه‌ها در چک واقع بوده‌اند (بیشتر «آزمایشگاه‌های آشپزخانه‌ای»)، و ۱۲ کشور دیگر در رده‌های بعدی قرار دارند که به ترتیب نزولی تعداد آزمایشگاه‌های منحل‌شده آلمان، اتریش، بلغارستان، لهستان و اسلواکی هستند.[۸۲] این نکته ظهور تولید مت‌آمفتامین در مقیاس گسترده در هلند و بلژیک را در سال‌های اخیر را نشان می‌دهد که بازتاب آن انحلال سه مرکز بزرگ تولید مت‌آمفتامین کریستالی در آن کشورها است که اتباع مکزیک در آنها نقش داشتند.[۸۳]

چک همچنان کشوری است که نامش بیشتر از هر کشوری در پرسشنامه گزارش سالانه به عنوان منشأ مت‌آمفتامین در اروپا ذکر می‌شود ولی در سال ۲۰۱۸ پیش از چک و لیتوانی از هلند به عنوان کشور منبع اصلی در اروپا (شامل منشأ، آخرین عزیمت و ترانزیت) یاد شد.[۸۴] تولید مت‌آمفتامین در آزمایشگاه‌های غیرقانونی کوچک تا متوسط در چک همچنان عمدتاً مبتنی بر سودوافدرین است؛ این ماده از مواد مخدری استخراج می‌شود که اغلب از ترکیه یا لهستان منشأ می‌گیرند. در مقابل، آزمایشگاه‌های تولید بزرگ‌مقیاس که در سال ۲۰۱۹ در هلند و بلژیک یافت شدند مت‌آمفتامین را با استفاده از پیش سازهای برنامه‌ریزی نشده P-2-P مشابه با روش‌های مورد استفاده در آمریکای شمالی تولید می‌کردند.[۸۵]

---

[۷۵] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۷۶] همان.

[۷۷] UNODC, *Synthetic Drugs in East and South-East Asia: Trends and Patterns of Amphetamine-type Stimulants and New Psychoactive Substances.*

[۷۸] China, National Narcotics Control Commission, *Annual Report on Drug Control in China 2018* (Beijing, 2018).

[۷۹] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۸۰] Trends in methamphetamine and ketamine use in major Chinese cities from 2012 to 2016", poster presentation by Peng Du of the Laboratory of Earth Surface Processes, College of Urban and Environmental Sciences, Peking University at the third international conference "Testing the waters 2017: waste-water-based epidemiology - current applications and future perspectives", held in Lisbon on 26 and 27 October 2017.

[81] Zhe Wang and others, "Reduction in metharnphetarnine consumption trends from 2015 to 2018 detected by wastewater-based epidemiology in Dalian, China", *Drug and Alcohol Dependence,* vol. 194, January 2019, pp. 302-309.

[۸۲] UNODC, responses to the annual report questionnaire. 90 EM

[۸۳] EMCDDA and Europol, *EU Drug Markets Report 2019*.

[۸۴] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۸۵] EMCDDA and Europol, *EU Drug Markets Report 2019*.

تولید مت‌آمفتامین در اقیانوسیه

در اقیانوسیه همه تأسیسات تولیدکننده مت‌آمفتامین که طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ منحل شده‌اند توسط استرالیا و نیوزیلند گزارش شدند که سهم محدودی از کل جهان را تشکیل می‌دادند (۱ درصد). بیشتر آزمایشگاه‌های مخفی در استرالیا همچنان در کوئینزلند و پس از آن ویکتوریا، نیو ساوت ولز و استرالیای جنوبی برچیده می‌شوند. حدود ۷۰ درصد از کل آزمایشگاه‌های مخفی که در سال ۲۰۱۸ در استرالیا منحل شدند به تولید مت‌آمفتامین مربوط بودند و این نسبت در نیوزیلند به ۹۵ درصد رسید.[۸۶] کمتر از ۲ درصد کل آزمایشگاه‌های برچیده شده در استرالیا صنعتی مقیاس بودند.[۸۷]

بین تعداد اوج در سال مالی ۲۰۱۱/۲۰۱۲ و آخرین سال دارای داده(۲۰۱۷)، تعداد آزمایشگاه‌های مخفی منحل‌شده که بیشتر آنها در تولید مت‌آمفتامین دخیل بودند به تدریج در استرالیا کاهش یافت و با افت ۴۵ درصدی به ۴۳۲ آزمایشگاه رسید. به همین ترتیب در نیوزیلند تعداد آزمایشگاه‌های مخفی مت‌آمفتامین از رقم اوج ۱۰۹ در ۲۰۱۱ به ۶۸ در ۲۰۱۸ کاهش یافت (۳۸- درصد).

کشف مواد پیش‌ساز در استرالیا و نیوزیلند نشان می‌دهد که بخش عمده تولید داخلی مت‌آمفتامین همچنان به افدرین و سودوافدرین مرتبط است[۸۸] در حالی که مت‌آمفتامین وارداتی به گونه‌ای فزاینده با استفاده از P-2-P تولید می‌شود که معمولاً قاچاق مت‌آمفتامین از آمریکای شمالی را بازتاب می‌دهد.[۸۹]

با وجود کاهش آشکار تولید داخلی مت‌آمفتامین در استرالیا و نیوزیلند، تحلیل فاضلاب در استرالیا نشان می‌دهد که مصرف کلی مت‌آمفتامین با افزایش ۳۷ درصدی از ۸,۴ تن در سال مالی ۲۰۱۶/۲۰۱۷ به ۱۱/۵ تن در سال مالی ۲۰۱۸ / ۲۰۱۹ رسید.[۹۰]

تولید مت‌آمفتامین در آفریقا

بر اساس تعداد تاسیسات منحل‌شده تولید مت‌آمفتامین، به نظر می‌رسد تولید آن در آفریقا همچنان محدود باشد. این منطقه کمتر از ۰,۱ درصد از کل آزمایشگاه‌های مخفی مت‌آمفتامین را که در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ منحل شده بودند در خود جای می‌داد، اگرچه در واقع تعداد آزمایشگاه‌های مخفی کشف‌شده مت‌آمفتامین که به دفتر مقابله با جرائم و مواد مخدر سازمان ملل گزارش شده بود از ۲ آزمایشگاه در سال در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۷ به ۱۳ آزمایشگاه در سال ۲۰۱۸ افزایش یافت.

بیشتر آزمایشگاه‌های مت‌آمفتامین که در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ در آفریقا منحل شده‌اند در آفریقای جنوبی و پس از آن نیجریه قرار داشتند.

---

[۸۶] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۸۷] Australian Criminal Intelligence Commission, *Illicit Drug Data Report 2017–18* (Canberra, 2019).

[۸۸] E/INCB/2019/4.

[۸۹] Australian Criminal Intelligence Commission, *Illicit Drug Data Report 2017–18*.

[۹۰] Australian Criminal Intelligence Commission, University of Queensland and University of South Australia, *National Wastewater Drug Monitoring Program*, Report No. 9 (2020).

نیجریه به طور منظم انحلال آزمایشگاه‌های مت‌آمفتامین را گزارش کرده است، و همچنین نشانه‌هایی وجود دارد که ظرفیت تولید تاسیسات مخفی شناسایی شده تولید مت‌آمفتامین در سال‌های اخیر در آن کشور رو به افزایش بوده است. علاوه بر این، اطلاعات غیر مستقیم نشان می‌دهد که ممکن است تولید مت‌آمفتامین در سایر کشورهای آفریقا نیز انجام شود. کشورهای مختلف در پاسخ به پرسشنامه گزارش سالانه موزامبیک، جمهوری متحد تانزانیا، کنگو، بنین و سایر کشورهای آفریقای غربی را (به ترتیب نزولی تعداد دفعات اشاره) به عنوان کشورهای مبدأ گزارش کرده‌اند. کشورهای عضو سازمان ملل در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ به طور خاص از نیجریه و پس از آن از غنا و بنین به عنوان کشورهای محل عزیمت برای محموله‌های آفریقایی مت‌آمفتامین نام برده‌اند.

در آفریقا همچنان بخش عمده مت‌آمفتامین بر پایه استفاده از افدرین و سودو افدرین به عنوان پیش‌سازهای اصلی تولید می‌شود.[۹۱] بر خلاف تولید مواد مخدر در مناطق دیگر، به نظر می‌رسد مت‌آمفتامین تولیدشده در آفریقا تا حد زیادی برای مصرف در بازارهای خارج به ویژه در شرق و جنوب شرقی آسیا باشد.[۹۲]

گسترش بازار جهانی مت‌آمفتامین و تمرکز آن در آمریکای شمالی و شرق و جنوب شرقی آسیا

اطلاعات موجود در سطح جهانی در مورد مت‌آمفتامین به گسترش بازار آن طی دو دهه گذشته، به ویژه از سال ۲۰۰۹ اشاره دارد. اطلاعات کیفی در مورد روندهای قاچاق مت‌آمفتامین که توسط کشورهای عضو گزارش شده است، داده‌های مربوط به امکانات و مراکز درمانی مواد مخدر، داده‌های شیوع در کشورها بر اساس داده‌های پیمایشی و قیمت‌ها همه حاکی از آن است که بازار مت‌آمفتامین به ویژه در دو ناحیه پرتقاضا یعنی جنوب شرقی آسیا و آمریکای شمالی در حال گسترش است، در حالی که بخش عمده قاچاق مت‌آمفتامین همچنان درون منطقه‌ای انجام می‌شود.

بخش عمده کشف مت‌آمفتامین همچنان در آمریکای شمالی و شرق و جنوب شرقی آسیای صورت می‌گیرد که به ترتیب ۵۰ و ۴۲ درصد از مقادیر جهانی مت‌آمفتامین کشف‌شده در سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ را به خود اختصاص می‌دادند، در حالی که مقدار مواد مخدر کشف‌شده در اقیانوسیه (۴ درصد)، خاورمیانه و جنوب غربی آسیا (۲ درصد)، جنوب آسیا و اروپا (هر یک ۱ درصد) بسیار کمتر از آن است.

بیشترین مقادیر مت‌آمفتامین کشف‌شده در سال ۲۰۱۸ مقادیر کشف شده در ایالات متحده و پس از آن تایلند و مکزیک بود. افزایش چشمگیر مقادیر ضبط‌شده از سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸ توسط ایالات متحده و تایلند گزارش شد در حالی که مقادیر مت‌آمفتامین ضبط شده در چین کاهش یافت و این کاهش با گزارش تحلیل فاضلاب که کاهش قابل توجه مصرف مت‌آمفتامین در آن کشور را نشان می‌داد سازگاری داشت.

تداوم افزایش قاچاق مت‌آمفتامین در آمریکای شمالی

بین سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸ مقادیر مت‌آمفتامین کشف و ضبط‌شده در آمریکای شمالی با افزایش شش برابری به ۱۱۷ تن رسید. موارد کشف مت‌آمفتامین در آمریکای شمالی بیش از ۹۹ درصد کل مت‌آمفتامین کشف‌شده در قاره آمریکا در سال ۲۰۱۸ را تشکیل می‌داد. موارد کشف گزارش‌شده توسط ایالات متحده آمریکا (۷۱ درصد کل در سال ۲۰۱۸) و پس از آن مکزیک (۲۹ درصد) غالب‌ترین جریان‌ها در آمار کشف منطقه بودند در حالی که مقدار مت‌آمفتامین کشف شده در کانادا (۰,۴ درصد) همچنان محدودتر بود.

---

[۹۱] E/INCB/2019/4.

[۹۲] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

شکل ۲۲)

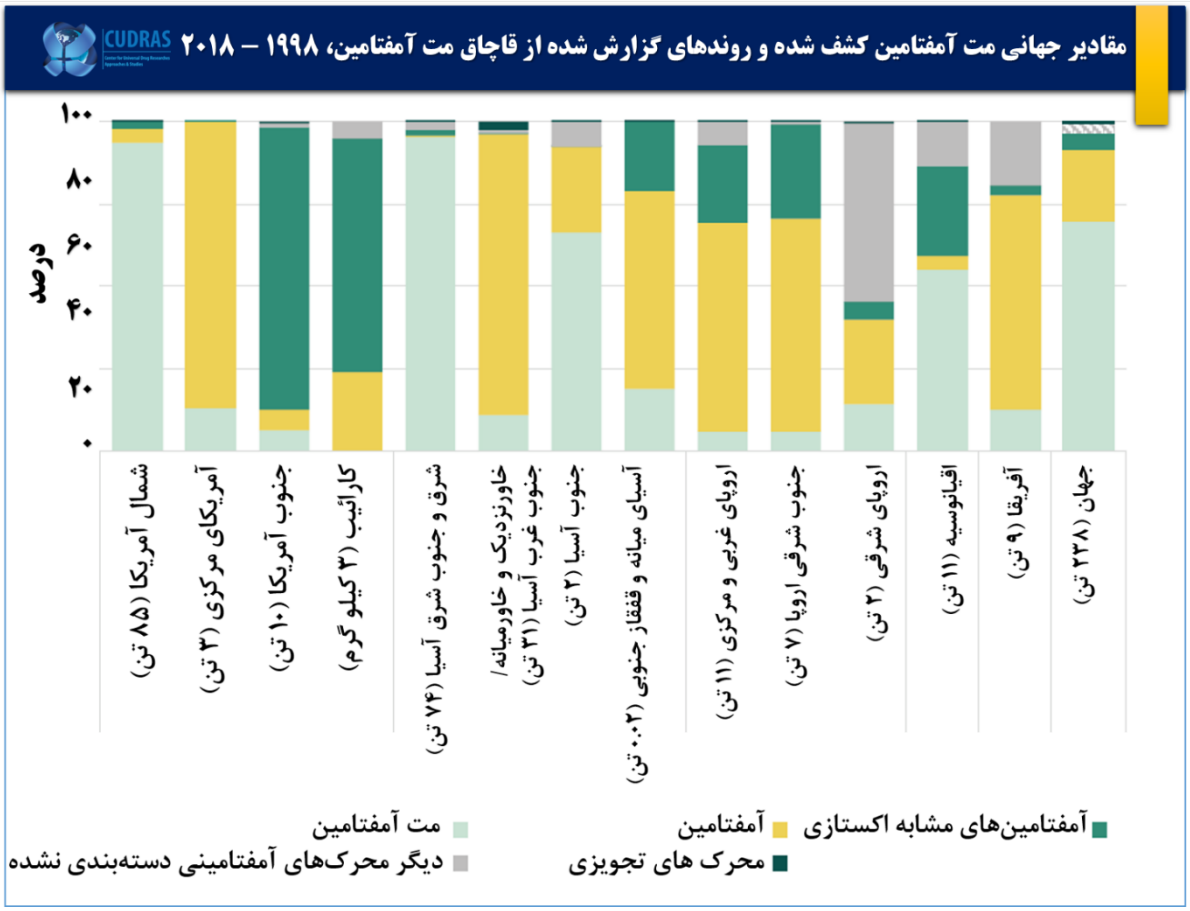

بخش عمده مت‌آمفتامین در ایالات متحده به همین صورت فروخته می‌شود. با این حال گزارش‌هایی نیز از قرص‌های فروخته شده به صورت «اکستازی» حاوی مت‌آمفتامین (به ویژه در میسوری) وجود داشته است.[۹۳] فروش مت‌آمفتامین به شکل قرص‌های تقلبی آدرال[۹۴] پدیده جدیدی است و آزمایشگاه‌های تولیدکننده این داروهای تقلبی در برخی ایالت‌ها به ویژه جورجیا و کالیفرنیا یافت شده است[۹۵]. مضر بودن این شیوه به طور خاص ثابت شده است و در افزایش سریع مرگ‌های مربوط به مت‌آمفتامین در سال‌های اخیر نقش داشته است.[۹۶]

به طور کلی حضور پررنگ مت‌آمفتامین در مناطق غربی، جنوب غربی و جنوب شرقی ایالات متحده حفظ شده است. این حضور با عواملی مانند نزدیکی مرز جنوب غربی به مکزیک و استفاده از زیرساخت بزرگراه بین ایالتی برای پیشبرد اهداف قاچاق مرتبط شده است. با این حال، اخیراً حضور فزاینده مت‌آمفتامین در مناطقی مانند شمال شرق که از نظر تاریخی بازار بزرگی برای مواد مخدر ندارند مشاهده شده است.[۹۷]

---

[۹۳] United States Department of Justice, DEA, *National Drug Threat Assessment 2019*.

[۹۴] مخلوطی از آمفتامین و دکستروآمفتامین که در درمان اختلالات نقص توجه به کار می‌رود.

[۹۵] United States Department of Justice, DEA, *National Drug Threat Assessment 2019*.

[۹۶] همان.

[۹۷] همان.

از آنجا که قاچاق مرزی متآمفتامین در آمریکای شمالی عمدتاً شامل قاچاق از مکزیک به ایالات متحده است، مرز جنوب غربی همچنان نقطه اصلی ورود غیرقانونی متآمفتامین به ایالات متحده است: در سال ۲۰۱۸، ۹۵ درصد موارد کشف متآمفتامین توسط مقامات گمرکی ایالات متحده در مرزهای جنوب غربی یا نزدیک آن انجام شد.[۹۸] بین سال های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ مقدار متآمفتامین کشف‌شده در کل ایالات متحده تقریباً سه برابر شد در حالی که متآمفتامین رهگیری شده در مرزهای جنوب غربی در دوره مشابه چهار برابر شد.[۹۹] روش‌های قاچاق شامل پنهان کردن مواد توسط پیک‌های انسانی در پروازهای تجاری، استفاده از خدمات تحویل بسته، استفاده از کامیون‌وانت و اتوبوس‌های تجاری، و همچنین تحویل کالاهای غیرمعمول مانند پنهان‌سازی در یقه‌های فلزی، تثبیت‌کننده‌های بار، ترانسفورماتورهای الکتریکی و سرمته‌های صنعتی است[۱۰۰]؛ این روش‌ها پیچیدگی روزافزون فعالیت‌های قاچاق متآمفتامین را بازتاب می‌دهد. یک روند نوظهور دیگر طی چند سال گذشته استفاده از هواپیماهای بدون سرنشین بوده است که به راحتی از فراز موانع فیزیکی مرزها عبور می‌کنند و اپراتورهای‌شان در فاصله امنی از محل تخلیه مواد مخدر می‌مانند؛ این روش خطر دستگیری دست‌اندرکاران را کاهش می‌دهد.[۱۰۱]

شکل ۲۳ و ۲۴

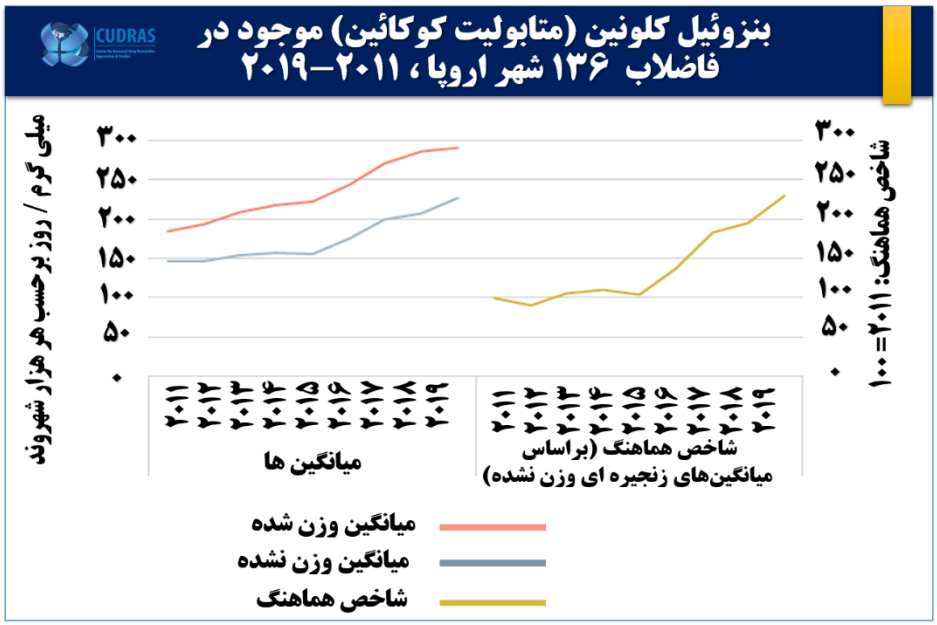

به نظر می‌رسد که تقریباً تمام سازمان‌های تبهکار بزرگ فراملی در مکزیک در قاچاق متآمفتامین به ایالات متحده دخیل باشند. این سازمان‌ها شامل کارتل سینالوا، کارتل نسل جدید جالیسکو، کارتل خوارز، کارتل گلف، کارتل لوس زتاس و سازمان بلتران-لیوا است.[۱۰۲] به موازات آنها، گروه‌های تبهکار موتورسیکلت‌سوار همچنان در توزیع متآمفتامین در داخل ایالات متحده نقش دارند.[۱۰۳]

---

[۹۸] همان.

[۹۹] همان.

[۱۰۰] همان.

[۱۰۱] همان، و سال‌های قبلی.

[۱۰۲] United States Department of Justice, DEA, *National Drug Threat Assessment 2019*.

[۱۰۳] همان.

در طول دهه گذشته افزایش مشارکت گروه‌های مکزیکی جرائم سازمان‌یافته در قاچاق مواد مخدری غیر از کوکائین در گسترش قاچاق مت‌آمفتامین از غرب ایالات متحده به کل کشور از جمله ایالت‌های شرقی که قبلاً از مصرف مضر مت‌آمفتامین در مقیاس گسترده در امان بودند، نقش داشته است.[۱۰۴]

اگرچه هدف و مقصد بخش عمده قاچاق مت‌آمفتامین در ارتباط با آمریکای شمالی بازارهای این ناحیه در بوده است اما مقادیر مت‌آمفتامین کمتری از آمریکای شمالی به ناحیه‌های دیگر از جمله سایر مناطق قاره آمریکا، اقیانوسیه، شرق و جنوب شرقی آسیا و غرب و مرکز اروپا قاچاق می‌شود. به عنوان مثال کشورهای دیگر ایالات متحده را به عنوان محل عزیمت محموله‌های مت‌آمفتامین به مقصد اقیانوسیه (استرالیا و نیوزیلند)، آسیا (ژاپن، فیلیپین، هنگ کنگ، چین و مغولستان) و اروپا (ایرلند) گزارش کرده‌اند.[۱۰۵] علاوه بر این، قاچاق مت‌آمفتامین نه تنها از مکزیک یا از کانادا به ایالات متحده بلکه از ایالات متحده به آن دو کشور نیز گزارش شده است که حاکی از وجود چندین جریان قاچاق دو طرفه بین کشورهای آمریکای شمالی است. وجود مت‌آمفتامین قاچاق‌شده از کانادا در ایالات متحده، آمریکای جنوبی (شیلی)، اقیانوسیه (استرالیا و نیوزیلند) و چند کشور اروپایی (ایسلند و لتونی) گزارش شده است.

علاوه بر قاچاق قابل توجه مت‌آمفتامین از مکزیک به ایالات متحده، در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ قاچاق به کشورهایی در آسیا (ژاپن، جمهوری کره و فیلیپین)، اقیانوسیه (نیوزیلند) و اروپا (بلژیک، پادشاهی متحده بریتانیا و ایرلند شمالی و اسپانیا) نیز تا حد کمتر انجام شده است. اخیراً محموله‌های مت‌آمفتامین نیز در مسیر مکزیک به هلند برای توزیع در اروپا رهگیری شده‌اند؛ علاوه بر این، «آشپزهای مکزیکی مت‌آمفتامین» که با گروه‌های جرائم سازمان‌یافته مکزیک مرتبط بودند پس از شناسایی در عملیات تولید وسیع مت‌آمفتامین در اروپای غربی دستگیر شدند. به عنوان مثال در فوریه ۲۰۱۹ مقامات هلندی یک آزمایشگاه مت‌آمفتامین را که برای متبلورسازی این ماده استفاده می‌شد منحل کردند، حدود ۴۰۰ کیلوگرم مت‌آمفتامین را توقیف کردند و تعدادی از اتباع مکزیک، جمهوری دومنیکن و هلند را در این رابطه دستگیر کردند.[۱۰۶] همچنین در ماه می سال ۲۰۱۹، مقامات هلند به یک قایق رودخانه‌ای در آن کشور حمله کردند که مجهز به یک آزمایشگاه کامل مت‌آمفتامین کریستالی بود[۱۰۷] [۱۰۸]و بیش از ۳۰۰ لیتر روغن مت‌آمفتامین را کشف و ضبط کردند.[۱۰۹] به همین ترتیب در ژوئن ۲۰۱۹ پلیس بلژیک یک سایت بزرگ تولید را منحل کرد که در آن مت‌آمفتامین کریستالی ساخته می‌شد و چهار مکزیکی، دو تبعه هلند و یک بلژیکی را در رابطه با این پرونده دستگیر کرد.[۱۱۰]

---

[۱۰۴] United States, Substance Abuse and Mental Health Services Administration, Center for Behavioral Health Statistics and Quality, *Results from the 2018 National Survey on Drug Use and Health: Detailed Tables.*

[۱۰۵] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۱۰۶] EMCDDA and Europol, *EU Drug Market Report 2019*.

[۱۰۷] Janene Pieters, "Mexican cartel tied to booby-trapped floating drug lab in Dutch police sting", *NL Times*, 13 May 2019.

[۱۰۸] Daniel Boffey, "Booby trap scuppers police raid on Dutch floating crystal meth lab", *Guardian*, 13 May 2019.

[۱۰۹] EMCDDA and Europol, *EU Drug Market Report 2019*.

[۱۱۰] همان.

نشانه‌هایی از گسترش قابل توجه قاچاق مت‌آمفتامین در جنوب شرقی آسیا در سال ۲۰۱۸

مقادیر مت‌آمفتامین کشف‌شده در شرق و جنوب شرقی آسیا طی دوره ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸ افزایش هشت برابری یافت و به حدود ۱۰۰ تن رسید، و داده‌های اولیه برای سال ۲۰۱۹[۱۱۱] افزایش شدیدتر مقادیر مت‌آمفتامین کشف‌شده را به ویژه در جنوب شرقی آسیا نشان می‌دهد؛ همچنین افزایش موارد کشف در سال ۲۰۱۹ توسط کشورهایی از جمله برونئی دارالسلام، کامبوج، هنگ کنگ، چین، اندونزی، ژاپن، جمهوری دموکراتیک خلق لائو، میانمار، فیلیپین، سنگاپور و ویتنام گزارش شد.[۱۱۲]

در بیشتر سال‌های دهه گذشته بیشترین مقدار مت‌آمفتامین کشف و ضبط شده در شرق و جنوب شرق آسیا توسط چین گزارش شده است. اما در سال ۲۰۱۸ برعکس این روند،۶۶ درصد از کل مت‌آمفتامین کشف‌شده در این ناحیه در تایلند، و پس از آن اندونزی (۸ درصد) و مالزی (۸ درصد) و سپس چین (۶ درصد) بوده است[۱۱۳] که تغییرات اساسی در بازار مت‌آمفتامین در جنوب شرقی آسیا یعنی کاهش رونق بازار آن در چین را به موازات افزایش‌ها مداوم در کشورهای آسه‌آن بازتاب می‌دهد.[۱۱۴]

شکل ۲۵)

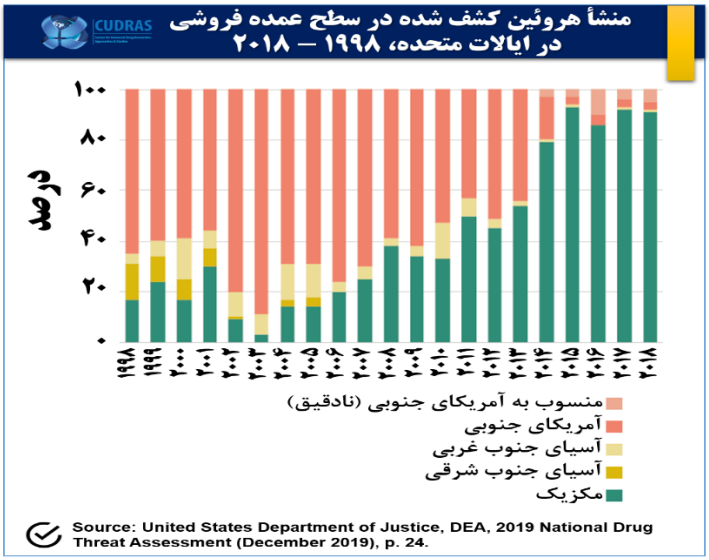

[۱۱۱] ممکن است کشورهای بیشتری افزایش را در سال ۲۰۱۹ نشان داده باشند چون داده‌های موجود برای این سال در مورد برخی کشورها در شرق وجنوب شرقی آسیا ربع چهارم را به طور کامل پوشش نمی‌دهد.

[۱۱۲] UNODC, *Synthetic Drugs in East and Southeast Asia: Latest Developments and Challenges (*May 2020).

[۱۱۳] UNODC, responses to the annual report questionnaire. Different seizure data for 2018, however, were provided by the National Narcotics Control Commission of China to the UNODC global SMART programme for the UNODC report on *Synthetic Drugs in East and Southeast Asia: Latest Developments and Challenges*.

[۱۱۴] UNODC, responses to the annual report questionnaire. Different seizure data for 2018, however, were provided by the National Narcotics Control Commission of China to the UNODC global SMART programme for the UNODC report on *Synthetic Drugs in East and Southeast Asia: Latest Developments and Challenges.*

در حالی که در سال‌های اخیر خلوص معمول قرص‌های مت‌آمفتامین که در آسیای شرقی و جنوب شرقی یافت می‌شوند ثابت مانده است (عمدتاً در بازه ۱۵ تا ۲۵ درصد)،[۱۱۵] قیمت خرده‌فروشی قرص مت‌آمفتامین در چندین کشور این ناحیه به شدت کاهش یافته است که همراه با افزایش مقادیر کشف و ضبط شده نشان می‌دهد که ممکن است عرضه مت‌آمفتامین از تقاضا در شرق و جنوب شرق آسیا پیشی بگیرد. [۱۱۶] [۱۱۷]

میانگین خلوص مت‌آمفتامین کریستالی در شرق و جنوب شرقی آسیای همچنان بسیار بالا است که باز هم عرضه فراوان این ماده را نشان می‌دهد. در سال ۲۰۱۸ میانگین خلوص نمونه‌های تحلیل‌شده در چین به ۹۵ درصد رسید و سایر کشورهای ناحیه (برونئی دارالسلام، کامبوج، اندونزی، مالزی و ویتنام) میزان خلوص را بین ۷۰ تا ۹۰ درصد گزارش کردند.[۱۱۸] در حالی که خلوص همچنان بالا است، قیمت‌های خرده‌فروشی مت‌آمفتامین کریستالی در سال‌های اخیر در چندین کشور ناحیه از جمله کامبوج، اندونزی، ژاپن، جمهوری دموکراتیک خلق لائو، مالزی و میانمار کاهش یافته است[۱۱۹][۱۲۰] که به افزایش دسترس‌پذیری مت‌آمفتامین کریستالی در این ناحیه اشاره دارد.[۱۲۱] قیمت خرده‌فروشی مت‌آمفتامین کریستالی در اندونزی، تایلند و ویتنام در دهه گذشته بیش از پنجاه درصد کاهش داشته است.[۱۲۲] هم زمان میانگین خلوص مت‌آمفتامین کریستالی در تایلند از ۹۰ درصد در سال ۲۰۱۱ به حدود ۹۵ درصد در سال ۲۰۱۹ افزایش یافت و تقریباً همه (۹۹ درصد) نمونه‌های مت‌آمفتامین کریستالی تحلیل‌شده در سال ۲۰۱۹ سطح خلوص بالای ۹۰ را نشان دادند. طی دوره ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۹ درصد خلوص معمولی مت‌آمفتامین کریستالی که در اندونزی و مالزی مورد تحلیل قرار گرفته است نیز افزایش نشان می‌دهد.[۱۲۳] به موازات آن، کاهش چشمگیر قیمت خرده‌فروشی قرص‌های مت‌آمفتامین از کشورهای منطقه مکونگ (شامل کامبوج، جمهوری دموکراتیک خلق لائو، میانمار و تایلند) گزارش شده است. در تایلند قیمت یک قرص مت‌آمفتامین در سال ۲۰۱۹ ۲٫۵۰ دلار گزارش شده است که در مقایسه با ۲۰۱۱ (۸٫۲۰ دلار) ۷۰ درصد کاهش نشان می‌دهد.[۱۲۴]

در مجموع در دهه گذشته با وجود ثبت سالانه رکورد کشف در دوره‌های [۱۲۵]یکسان، قیمت قرص و مت‌آمفتامین کریستالی در چندین کشور منطقه به پایین‌ترین سطح خود رسید. به نظر می‌رسد کاهش قیمت‌ها در افزایش مصرف مت‌آمفتامین و متعاقباً تقاضای درمان بیشتر در رابطه با آن نقش داشته باشد. بنابراین در سال‌های اخیر چندین کشور در جنوب شرقی آسیا افزایش قابل توجهی در پذیرش‌ها و بستری‌های درمانی مرتبط با مت‌آمفتامین گزارش کرده‌اند، از جمله افزایش بیش از ۳۰ برابری تعداد پذیرش‌های درمانی برای مصرف مت‌آمفتامین به گزارش مالزی در طول دوره ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۸.[۱۲۶]

---

[۱۱۵] همان.

[۱۱۶] همان.

[۱۱۷] UNODC, *Synthetic Drugs in East and Southeast Asia: Latest Developments and Challenges*.

[۱۱۸] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۱۱۹] UNODC, *Synthetic Drugs in East and South-East Asia: Trends and Patterns of Amphetamine-type Stimulants and New Psychoactive Substances.*

[۱۲۰] UNODC, *Synthetic Drugs in East and Southeast Asia: Latest Developments and Challenges.*

[۱۲۱] همان.

[۱۲۲] همان.

[۱۲۳] همان.

[۱۲۴] همان.

[۱۲۵] همان.

[۱۲۶] همان.

روندهای عرضه و قاچاق مت‌آمفتامین در چین با روند سایر مناطق تضاد دارد. اطلاعات مربوط به کشفیات و قیمت‌ها حاکی از آن است که بازار مت‌آمفتامین در چین[۱۲۷] (از جمله هنگ کنگ)[۱۲۸] کوچک شده است در حالی که بازارهای خارج از چین گسترش یافته‌اند. در سال‌های اخیر تعداد آزمایشگاه‌های مخفی منحل شده در چین کاهش یافته است[۱۲۹] (هم در رابطه با تولید قرص مت‌آمفتامین و هم برای مت‌آمفتامین کریستالی)[۱۳۰] و این مسئله در مورد مقدار مت‌آمفتامین کشف‌شده در چین نیز مصداق داشته است. به موازات این روند، تعداد مصرف‌کنندگان ثبت‌شده مواد مخدر مصنوعی در چین پس از افزایش در دوره ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷ در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ کاهش یافته است (مصرف کنندگان مت‌آمفتامین بیش از ۹۵ درصد این کل را تشکیل می‌دهند).[۱۳۱] علاوه بر این، تحقیقات انجام شده در چین نیز کاهش مقدار مت‌آمفتامین موجود در فاضلاب را طی سال‌های اخیر نشان داده است که به گفته مقامات چینی پس از کارزارهای سرکوب تولید و مصرف این ماده مخدر پیش آمده است.[۱۳۲،۱۳۳]

این تغییر جهت از چین به عنوان محل اصلی تولید و قاچاق مت‌آمفتامین به سایر کشورهای شرق و جنوب شرقی آسیا نیز به طور غیر مستقیم در داده‌های قاچاق گزارش شده توسط استرالیا منعکس می‌شود. در سال ۲۰۱۵ چین و هنگ کنگ دو نقطه اصلی بارگیری مت‌آمفتامین قاچاق شده به استرالیا بودند، در حالی که در سال‌های مالی ۲۰۱۶/۲۰۱۷ و ۲۰۱۷/۲۰۱۸ مهم‌ترین نقاط بارگیری ایالات متحده و پس از آن تایلند و مالزی بودند.[۱۳۴] در واقع در سال ۲۰۱۸ مقامات استرالیایی گزارش دادند که اهمیت چین به عنوان کشور منبع مت‌آمفتامین کاهش یافته است در حالی که رشد مقادیر مت‌آمفتامین کشف و ضبط شده از منشأ جنوب شرق آسیا عمدتاً در کشورهای مکونگ از جمله جمهوری دموکراتیک خلق لائو، میانمار و تایلند روند نوظهوری داشته است.[۱۳۵]

بخش عمده مت‌آمفتامین موجود در شرق و جنوب شرق آسیای در این ناحیه تهیه می‌شود. با این حال پویایی تولید و قاچاق مت‌آمفتامین در این ناحیه نامشخص‌تر از دیگر ناحیه‌ها است زیرا شاخص‌های موجود الگوهای تا حدی متناقض را نشان می‌دهند. اگرچه در سال‌های گذشته چین و میانمار شناخته‌شده‌ترین کشورهای «منشأ»، «عزیمت» و «ترانزیت» در شرق و جنوب شرق آسیا بوده‌ند اما ممکن است اکنون تولید مت‌آمفتامین به طور وسیع در سراسر ناحیه گسترش یابد، اگرچه مشخص نیست که آیا کشورهایی مانند مالزی یا تایلند که معمولاً به عنوان محل عزیمت و خروج مواد ذکر می‌شوند کشورهای منشأ هستند یا عمدتاً کشورهای محل ترانزیت برای مت‌آمفتامین تولید شده در میانمار هستند. در واقع میانمار، تایلند و جمهوری دموکراتیک خلق لائو را به عنوان کشورهای مقصد اصلی برای محموله‌های مت‌آمفتامین در سال ۲۰۱۸ گزارش کرد، در حالی که مالزی تایلند را به عنوان کشور عزیمت اصلی معرفی کرد.

---

[۱۲۷] همان.

[۱۲۸] همان.

[۱۲۹] UNODC, *Synthetic Drugs in East and South-East Asia: Trends and Patterns of Amphetamine-type Stimulants and New Psychoactive Substances,* p. 27.

[۱۳۰] UNODC, *Synthetic Drugs in East and Southeast Asia: Latest Developments and Challenges*.

[۱۳۱] UNODC, *Synthetic Drugs in East and Southeast Asia: Latest Developments and Challenges*.

[۱۳۲] David Cyranoski, "China expands surveillance of sewage to police illegal drug use", Nature 16 July 2018.

[۱۳۳] Wang and others, "Reduction in methamphetamine consumption trends from 2015 to 2018".

[۱۳۴] Australian Criminal Intelligence Commission, *Illicit Drug Data Report 2017–18*, and previous years.

[۱۳۵] UNODC, response to the annual report questionnaire.

همزمان تعداد آزمایشگاه‌های مخفی مت‌آمفتامین که طی سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۹ در مالزی و همچنین اندونزی و فیلیپین منحل شده‌اند کاهش یافته است[۱۳۶]و از سال ۲۰۱۲ هیچ گونه انحلالی در مورد آزمایشگاه‌های مت‌آمفتامین در تایلند به طور رسمی به سازمان ملل متحد گزارش نشده است.[۱۳۷] این مسئله همراه با افزایش واردات مت‌آمفتامین از این فرضیه پشتیبانی می‌کند که تولید مت‌آمفتامین در این ناحیه احتمالاً در میانمار دستخوش تمرکز یا تقویت بیشتری شده است.[۱۳۸]با این حال گزارش شد که در سال ۲۰۱۸ منبع بخشی از مت‌آمفتامین نیز خارج از این ناحیه و از جمله بنگلادش، هند و ایالات متحده و نیز ایران (جمهوری اسلامی)، مکزیک و نیجریه بوده است (با در نظر گرفتن پنج سال گذشته).[۱۳۹]

در حالی که جریان‌های قاچاق مت‌آمفتامین از شرق و جنوب شرقی آسیا به کشورهای خارج از ناحیه همچنان پایین است، مواردی از قاچاق به مقصدهایی در سراسر جهان گزارش شد که عمدتاً شامل قاچاق از مالزی، تایلند و میانمار در سال ۲۰۱۸ بود یا در صورت تعمیم دوره به ۵ سال گذشته عمدتاً از چین و تایلند انجام می‌شده است. مقصدهای خارج از ناحیه طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۷ شامل کشورهایی در جنوب آسیا، خاور نزدیک و خاورمیانه (عربستان سعودی و همچنین اسرائیل)، اقیانوسیه (استرالیا و نیوزیلند)، آمریکای شمالی (ایالات متحده و همچنین کانادا)، اروپای غربی (به ویژه سوئیس و همچنین ایتالیا، آلمان، فرانسه، اسپانیا و ایسلند)، اروپای شرقی (به ویژه فدراسیون روسیه) و آفریقا (به ویژه آفریقای جنوبی) بودند.[۱۴۰]

مقادیر بالای قاچاق مت‌آمفتامین به اقیانوسیه و سراسر قاره

مقادیر مت‌آمفتامین کشف و ضبط‌شده در اقیانوسیه طی دوره ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۴ افزایش قابل توجهی نشان داد، در حالی که طی دوره ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۸ در میزان سالانه ۵ تا ۶ تن ثابت باقی ماند. استرالیا ۹۰ درصد کل مقادیر کشف‌شده در اقیانوسیه را طی دوره ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۸ به خود اختصاص می‌داد (و نیوزیلند ۱۰ درصد)، در حالی که در دوره ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۴ استرالیا ۹۷ درصد کل مت‌آمفتامین کشف و ضبط شده در ناحیه و نیوزیلند فقط ۳ درصد آن را به خود اختصاص می‌داد. به موازات افزایش قابل توجه مقادیر مت‌آمفتامین کشف و ضبط شده، میانگین خلوص نمونه‌های مت‌آمفتامین در استرالیا نیز به طرز چشمگیری افزایش یافت و از خلوص حدود ۱۰ درصد در دوره ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۰ به ۸۰ تا ۶۰ درصد در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۵ رسید و از آن زمان به بعد به جز کاهش گزارش شده برای تاسمانی (استرالیا) در همان سطح باقی ماند.[۱۴۱] اما ثبات نسبی مقادیر مت‌آمفتامین کشف و ضبط شده طی دوره ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۸ با نتایج آزمایش فاضلاب در استرالیا (که ۵۷ درصد از کل جمعیت کشور را پوشش می‌دهد) مطابقت ندارد؛ این مسئله نشان دهنده افزایش مصرف مت‌آمفتامین از ۸,۴ تن در سال مالی ۲۰۱۶/۲۰۱۷ به ۹,۸ تن در سال ۲۰۱۷/۲۰۱۸ و ۱۱,۵ تن در سال ۲۰۱۸/۲۰۱۹ است.[۱۴۲]

---

[۱۳۶] UNODC, *Synthetic Drugs in East and Southeast Asia: Latest Developments and Challenges.*

[۱۳۷] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۱۳۸] UNODC, *Synthetic Drugs in East and Southeast Asia: Latest Developments and Challenges.*

[۱۳۹] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۱۴۰] همان.

[۱۴۱] Australian Criminal Intelligence Commission, *Illicit Drug Data Report 2017–18.*

[۱۴۲] Australian Criminal Intelligence Commission, University of Queensland and University of South Australia, *National Wastewater Drug Monitoring Program*, Report No. 9.

این نتایج نشان می‌دهد که ممکن است رهگیری‌ها کاهش یافته باشد چون زیرا قاچاقچیان مت‌آمفتامین راه‌های جدیدی برای قاچاق مواد مخدر به کشور و/ یا تولید آن در آزمایشگاه‌های مخفی استرالیا بدون شناسایی شدن پیدا کرده‌اند. با این وجود، داده‌های موجود حاکی از آن است که نرخ رهگیری مت‌آمفتامین در استرالیا بر اساس استانداردهای بین المللی همچنان بالا است.

مت‌آمفتامین موجود در استرالیا و نیوزیلند هم به صورت محلی تولید می‌شود و هم تا اندازه‌ای بیشتر از آمریکای شمالی و آسیا وارد می‌شود. در سال مالی ۲۰۱۷/۲۰۱۸ مت‌آمفتامین عمدتاً از ایالات متحده به استرالیا قاچاق می‌شد و پس از آمریکا تایلند، مالزی، امارات متحده عربی، کانادا، چین (شامل هنگ کنگ)، مکزیک، لبنان، ویتنام و هند قرار داشتند.[۱۴۳] ایالات متحده همچنین کشور اصلی منبع مت‌آمفتامین یافت شده در نیوزیلند در سال ۲۰۱۸ بود و کانادا و در جنوب شرقی آسیا مالزی و جمهوری دموکراتیک خلق لائو در جایگاه‌های بعدی قرار داشتند.[۱۴۴]

شکل ۲۶)

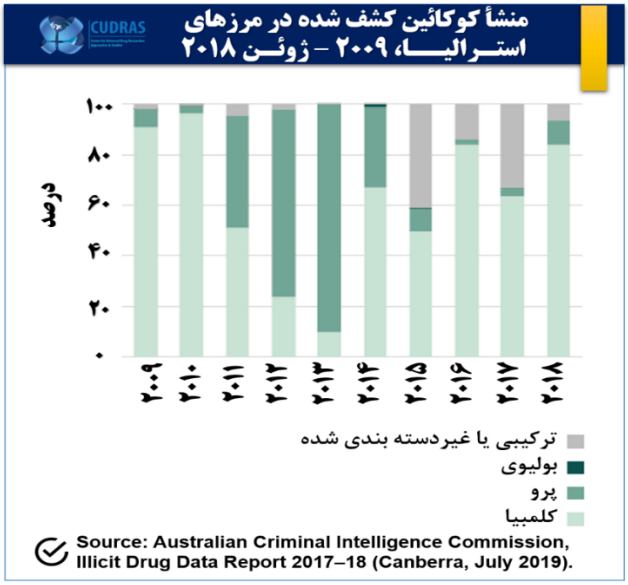

تحلیل شیمیایی کشفیات در مرز استرالیا افزایش فراوانی مت‌آمفتامین تولید شده با استفاده از پیش‌سازهای P-2-P را نشان می‌دهد که از ۲ درصد وزن کل نمونه‌های مت‌آمفتامین تحلیل شده در سال ۲۰۱۰ به ۲۹ درصد در سال ۲۰۱۵ و ۶۴ درصد در دو فصل اول سال ۲۰۱۸ رسیده بود.[۱۴۵] این مسئله نشان می‌دهد که مکزیک و تا حدی ایالات متحده کشورهای اصلی منشأ مت‌آمفتامین کشف شده در مرزهای استرالیا هستند اگرچه به نظر می‌رسد این ماده بیشتر از طریق ایالات متحده به استرالیا قاچاق می‌شود.

مت‌آمفتامین تولیدشده در کانادا و آسیا همچنان عمدتاً با استفاده از افدرین و سودوافدرین تولید می‌شود که نشان می دهد بعید است استرالیا محل اصلی تولید این مت‌آمفتامین باشد.

در واقع داده‌های قیمت در این محل با این فرض سازگار است که آمریکای شمالی را منبع مت‌آمفتامین موجود در اقیانوسیه بدانیم. میانگین قیمت خرده‌فروشی مت‌آمفتامین در استرالیا ۵۲۴ دلار در هر گرم (دامنه ۲۸۰ تا ۵۸۱ دلار)

---

[۱۴۳] همان.

[۱۴۴] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۱۴۵] Australian Criminal Intelligence Commission, *Illicit Drug Data Report 2017–18.*

و در نیوزیلند ۳۴۵ دلار در هر گرم (دامنه ۱۳۸ تا ۸۹۲ دلار) بود.[۱۴۶] این رقم را می‌توان با قیمت ۷۰ دلار (دامنه ۲۳ تا ۱۱۶ دلار) برای هر گرم در کانادا و حدود ۶۶ دلار[۱۴۷] برای هر گرم (دامنه ۱۰ تا ۴۰۰ دلار)[۱۴۸] در ایالات متحده مقایسه کرد. قیمت عمده‌فروشی از این هم پایین‌تر است و ممکن است در ایالات متحده به حدود ۲۲۰۰۰۰ دلار[۱۴۹] در هر کیلوگرم برسد (دامنه ۳۰۰۰ تا ۱۲۰،۰۰۰ دلار)[۱۵۰]، بنابراین قاچاق مت‌آمفتامین از کشورهای گران‌قیمت دیگر در آمریکای شمالی به استرالیا و نیوزیلند هنوز بسیار سودآور است.

اندازه بازار و کشفیات مت‌آمفتامین در استرالیا

تحلیل فاضلاب در استرالیا که برای تخمین میزان سالانه مصرف مت‌آمفتامین در این کشور به کار رفته است رقم ۹،۸ تن در سال مالی ۲۰۱۷/۲۰۱۸ و ۱۱،۵ تن در سال مالی ۲۰۱۸/۲۰۱۹ را نشان داده است.[a] این نکته گویای آن است که احتمالاً در سال تقویمی ۲۰۱۸ حدود ۱۰،۷ تن مت‌آمفتامین در استرالیا مصرف شده است؛ در آن سال مقادیر گزارش‌شده مصرف مت‌آمفتامین معادل ۴،۹ تن بود.[b] با توجه به این که میانگین خلوص در سال ۲۰۱۸ (دو فصل (سه‌ماهه) اول) ۷۷ درصد گزارش شد [c] ممکن است کشفیات تنظیم‌شده از نظر خلوص در آن سال حدود ۳،۸ تن باشد. این نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۸ حدود ۱۴،۵ تن مت‌آمفتامین یا وارد کشور شده است و یا در داخل کشور تولید شده است که به نظر می‌رسد ۳،۸ تن یا ۲۶ درصد از کل آن کشف و ضبط شده باشد و ۱۰،۷ تن آن مصرف شده باشد. این نرخ رهگیری بالا می‌تواند قیمت بالای ماده از جمله قیمت بالای مت‌آمفتامین در استرالیا را توضیح دهد.

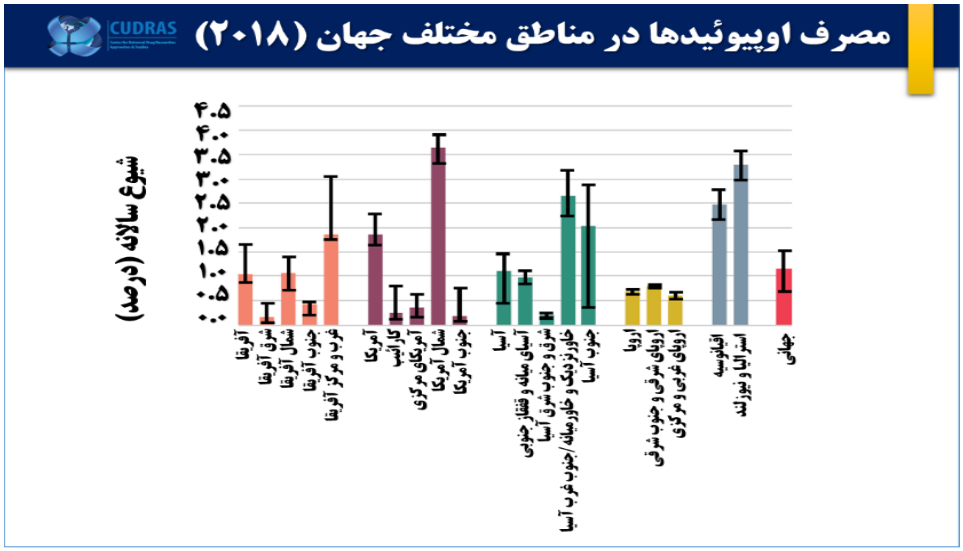

a. Australian Criminal Intelligence Commission, *Illicit Drug Data Report 2017–18.*

b. UNODC, responses to the annual report questionnaire.

c. Australian Criminal Intelligence Commission, *Illicit Drug Data Report 2017–18.*

حجم کشف مت‌آمفتامین در اروپا همچنان پایین است

---

[۱۴۶] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۱۴۷] Based on a purity adjusted price of $65 and a purity level of 94.1 per cent over the period January–December 2017 as reported by DEA of the United States Department of Justice, in *National Drug Threat Assessment 2019.*

[۱۴۸] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۱۴۹] دامنه قیمتی که در پرسشنامه گزارش سالانه در سطح عمده‌فروشی آورده شده است، تقریباً ۱/۳ دامنه قیمتی است که برای سطح خرده‌فروشی ارائه شده است. بنابراین می‌توان انتظار داشت که قیمت خرده‌فروشی حدود ۶۶ دلار در هر گرم با ۲۲ دلار در هر گرم یا ۲۲۰۰۰ دلار در هر کیلوگرم در سطح عمده‌فروشی مطابقت داشته باشد.

[۱۵۰] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

مقدار مت‌آمفتامین رهگیری‌شده در اروپا نسبتاً محدود باقی مانده است. این منطقه با میانگین ۱٫۳ تن کشف در سال کمتر از ۱ درصد مقدار جهانی مت‌آمفتامین کشف شده در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ را به خود اختصاص داده است. اروپای غربی و مرکزی حدود ۵۰ درصد کشفیات کل اروپا، جنوب شرقی اروپا ۳۰ درصد و اروپای شرقی ۲۰ درصد آن را تشکیل می‌دهند.

مقدار مت‌آمفتامین کشف شده در اروپا در سال ۲۰۱۷ به اوج خود رسید که دلیل اصلی آن رکوردزنی مقادیر گزارش شده توسط فدراسیون روسیه در آن سال بود. در سال ۲۰۱۸ فدراسیون روسیه مقادیر کمتری از مت‌آمفتامین کشف‌شده را گزارش کرد چون قاچاق در آن کشور از مت‌آمفتامین به سوی سایر محرک‌های مصنوعی مثلاً بیشتر کاتینون‌ها به ویژه مفدرون و مشتقات آن حرکت کرد. در ترکیه، کشورهای شمال اروپا (دانمارک، فنلاند، نروژ و سوئد)، برخی از کشورهای بالتیک (استونی و لتونی)، لهستان و اسلواکی کاهش کمتری در مقدار مت‌آمفتامین کشف‌شده مشاهده شد. در مقابل، تعدادی از کشورهای اروپای غربی و مرکزی از جمله بلژیک، فرانسه، اسپانیا و انگلستان مقادیر بیشتری از کشف و ضبط مت‌آمفتامین را گزارش کردند؛ چک نیز به عنوان کشوری که به طور منظم بیشترین تعداد آزمایشگاه‌های منحل شده مت‌آمفتامین را در اروپا و همسایگی اتریش گزارش می‌دهد در میان این کشورها بود. افزایش مقادیر مت‌آمفتامین ضبط شده در چک به موازات کاهش تعداد آزمایشگاه‌های مت‌آمفتامین منحل شده در این کشور طی چند سال گذشته پیش رفته است. چنین روندی از کاهش احتمالی تولید مت‌آمفتامین در «آزمایشگاه‌های آشپزخانه‌ای» و افزایش تولید در آزمایشگاه‌های بزرگ‌تر حکایت دارد.

شکل ۲۷)

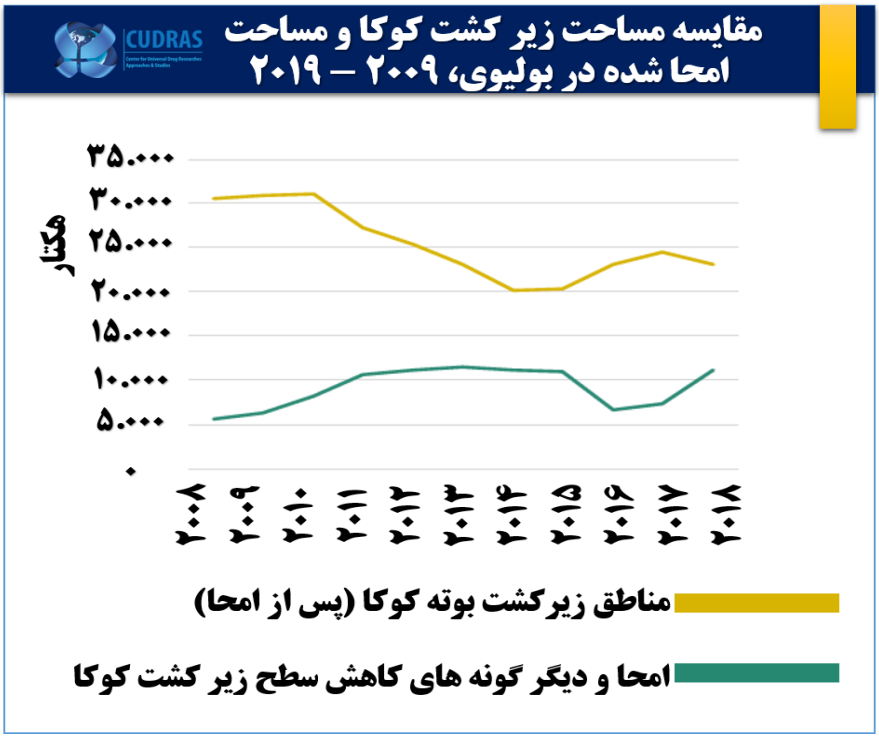

به موازات این روند، به نظر می‌رسد در سال‌های اخیر تولید مت‌آمفتامین در هلند افزایش یافته است. این مسئله تا حدی به این دلیل است که برخی از گروه‌های ویتنامی جرائم سازمان‌یافته که قبلاً در تولید مت‌آمفتامین در چک دخیل بودند آن کشور را به مقصد هلند ترک کردند.[۱۵۱] علاوه بر این، نشانه‌هایی نیز وجود دارد که تولید مت‌آمفتامین

[۱۵۱] EMCDDA and Europol, *EU Drug Market Report 2019*.

در هلند و بلژیک که تا حدی با کمک متخصصان مکزیکی انجام می‌شود[۱۵۲] به جای استفاده از افدرین و سودوافدرین (پیش‌سازهای سنتی مت‌آمفتامین) اتکای فزاینده‌ای بر استفاده از مواد شیمیایی پیش‌ساز کنترل شده گوناگون برای تولید P-2-P دارد و این مت‌آمفتامین در بازارهای خارج از کشور به ویژه در آسیا و اقیانوسیه نیز تولید می‌شود.[۱۵۳] در حالی که در بیشتر سال‌های گذشته (از جمله ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷) برخی کشورهای اروپایی چک را به عنوان کشور اصلی منبع (یعنی کشور مبدأ، عزیمت یا ترانزیت) مت‌آمفتامین موجود در بازارهای‌شان شناسایی کرده‌اند، این روند در سال ۲۰۱۸ تغییر یافت؛ در آن زمان هلند به عنوان کشوری که نامش در گزارش‌ها بیش از همه ذکر شده بود بسیار بالاتر از چک ظاهر شد.[۱۵۴]

وقتی دوره زمانی طولانی‌تری را در نظر بگیریم داده‌ها حاکی از گسترش جغرافیایی قاچاق مت‌آمفتامین در سراسر اروپا خواهد بود. تعداد کشورهایی که کشف این ماده را گزارش کرده‌اند از ۱۲ کشور در سال ۲۰۰۰ به ۳۴ کشور در سال ۲۰۱۸ افزایش یافته است و مقدار کلی مت‌آمفتامین ضبط شده از ۳۰ کیلوگرم در سال ۲۰۰۰ به ۱٫۱ تن در سال ۲۰۱۸ رسیده است. به علاوه، داده‌های مصرف بر اساس تحلیل‌های فاضلاب روند صعودی را در اروپا به ویژه در سال ۲۰۱۹ نشان داده است که در بیشتر شهرهای تحت نظارت افزایش یافته است و به طور کلی افزایشی بیش از ۴۰ درصدی را نسبت به سال قبل نشان می‌دهد؛ بیشترین افزایش‌ها در شهرهای هلند و بلژیک گزارش شده است و شهرهای چک و همسایگی آلمان و اتریش پس از آنها قرار می‌گیرند. به طور کلی ۲۸ شهر اروپا یعنی ۶۴ درصد همه شهرهایی که تحلیل فاضلاب در هر دو سال ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ در آنها انجام شد افزایش مصرف مت‌آمفتامین در سال ۲۰۱۹ را نشان دادند در حالی که کاهش مصرف در ۱۶ شهر گزارش شد.

عرضه آمفتامین

تولید آمفتامین در اروپا همچنان متمرکز است

بر اساس گزارش‌ها، از تعداد کل آزمایشگاه‌های منحل شده آمفتامین در سراسر جهان در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ (۷۴۹ آزمایشگاه)، بیش از نیمی از آنها (۴۱۷ عدد) در اروپا به ویژه در اروپای غربی و مرکزی (۳۱۶) عدد) و به میزان کمتر در اروپای شرقی (۱۰۰ عدد) بوده‌اند. به طور کلی ۱۶ کشور اروپایی به ویژه هلند از انحلال آزمایشگاه‌های مخفی آمفتامین در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ خبر دادند. هلند و به دنبال آن لهستان، لیتوانی و بلژیک کشورهای منبع آمفتامین در اروپا بودند که بیش از همه در گزارش‌ها به آنها اشاره شده بود. گزارش شده است که منبع عمده آمفتامین جنوب شرقی اروپا بلغارستان و ترکیه است. با این حال این احتمال انحراف بالای این آمار وجود دارد زیرا تعدادی از کشورها به ویژه در خاورمیانه که تولید آمفتامین در آن در مقیاس وسیع گزارش شده است ظرفیت بسیار محدودی برای انحلال آزمایشگاه‌ها دارند و بنابراین به درستی در این آمارها نشان داده نمی‌شوند.

نزدیک به یک پنجم کل آزمایشگاه‌های مخفی آمفتامین در سراسر جهان که انحلال آنها در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ گزارش شده بود در آمریکای شمالی و بیشتر در ایالات متحده بودند. با این حال این رقم تنها بخش کوچکی از تعداد کل آزمایشگاه‌های منحل شده ATS در آن منطقه است؛ تولید مخفیانه مت‌آمفتامین جریان غالب بر تولید ATS در این منطقه است.

---

[۱۵۲] همان.

[۱۵۳]

[۱۵۴] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

همچنین گزارش شده است که تعدادی از آزمایشگاه‌های مخفی آمفتامین در اقیانوسیه منحل شده‌اند اگرچه به نظر می‌رسد تولید مت‌آمفتامین در آن منطقه نیز جریان غالب در تولید ATS باشد. هم در استرالیا و هم در نیوزیلند مقدار قابل توجهی افدرین و سودوافدرین کشف و ضبط شده است و این دو ماده در تولید مت‌آمفتامین -و نه آمفتامین- استفاده می‌شوند. در مقابل، معمولاً فقط مقادیر اندکی از پیش‌سازهای آمفتامین یعنی P-2-P و فنیل استیک اسید در اقیانوسیه کشف و ضبط می‌شود.[۱۵۵]

در طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ در آسیا فقط هند و میانمار از تشخیص چند آزمایشگاه آمفتامین خبر دادند، اگرچه مشخص نیست که آزمایشگاه‌های منحل شده در میانمار آمفتامین را این‌گونه تولید می‌کردند یا به معنای وسیع‌تر ATS تولید می‌کردند. در حالی که کشفیات پیش‌سازهای ATS در هر دو کشور عمدتاً افدرین و سودوافدرین بود، مقادیر کمتری P-2-P و فنیل استیک اسید نیز کشف و ضبط شد[۱۵۶]؛ این موارد شواهد غیرمستقیمی فراهم می‌کند که ممکن است علاوه بر تولید چشمگیرتر مت‌آمفتامین تولید آمفتامین نیز تا حدی در آنجا انجام شده باشد. در عین حال نمی‌توان نادیده گرفت که مقداری از P-2-P کشف و ضبط شده برای استفاده در تولید مت‌آمفتامین بوده است.

تولید قرص‌های تقلبی «کپتاگون» یعنی قرص‌های آمفتامین مخلوط با کافئین در خاور نزدیک و خاورمیانه بسیار گسترده‌تر از تولید آمفتامین در جنوب آسیای یا آسیای شرقی و جنوب شرقی است. علائم دریافت شده از کشورهای دیگر در این ناحیه به وجود آزمایشگاه‌های مخفی تولید قرص‌های «کپتاگون» در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ به ویژه در جمهوری عربی سوریه و لبنان اشاره داشت که بخشی برای مصرف داخلی و بخشی برای بازارهای پرسودتر عربستان سعودی و کشورهای حاشیه خلیج فارس و همچنین سودان و لیبی بود. علاوه بر این، کشورهای دیگر ناحیه ایران (جمهوری اسلامی) و اردن را به عنوان کشورهای احتمالی منشأ محموله‌های آمفتامین شناسایی کرده‌اند. اردن گزارش داد که منشأ کل آمفتامین موجود در بازار آن جمهوری عربی سوریه یا لبنان بوده است.

در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ یا در سال‌های گذشته هیچ گزارشی از انحلال آزمایشگاه‌های مخفی کاملاً فعال آمفتامین در آفریقا وجود نداشته است.[۱۵۷] به طور مشابه در این دوره کشورهای آفریقایی هیچ موردی از کشف و ضبط P-2-P پیش‌ساز اصلی مورد استفاده در تولید آمفتامین را به هیئت بین‌المللی کنترل مواد مخدر گزارش نکرده‌اند.[۱۵۸] این وضعیت می‌تواند عدم تولید این ماده در منطقه و/یا ظرفیت محدود برای تشخیص تولید آن را نشان دهد. با این وجود، تلاش‌هایی برای تولید آمفتامین انجام شده است. از جمله مواردی که وجود این تلاش‌ها را نشان داد انحلال یک آزمایشگاه «کپتاگون» در سودان درست قبل از شروع تولید در سال ۲۰۱۵ بود. شیمی‌دانی که در عملیات مشترک پلیس سودان با همکاری اداره مبارزه با مواد مخدر وزارت دادگستری ایالات متحده دستگیر شد از بلغارستان[۱۵۹] بود، کشوری که بیشتر قرص‌های «کپتاگون» اروپا در آزمایشگاه‌های مخفی آن به مقصد نهایی آنها کشورهای خاورمیانه وخاور نزدیک تولید می‌شد. گزارش شده است که در سال ۲۰۱۸ یک آزمایشگاه «کپتاگون» دیگر با ظرفیت تولید ۳۰۰ قرص در دقیقه در خارطوم کشف شده است. در این مورد نه تنها آمفتامین و پیش‌ساز آن فنیلاکتیک اسید بلکه

---

[۱۵۵] E/INCB/2019/4.

[۱۵۶] UNODC, *Synthetic Drugs in East and Southeast Asia: Latest Developments and Challenges.*

[۱۵۷] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۱۵۸] E/INCB/2019/4.

[۱۵۹] Statement given by the delegation of the Sudan on 3 March 2020, at the sixty-third session of the Commission on Narcotic Drugs, held in Vienna.

تئوفیلین نیز کشف شد.[۱۶۰] وجود تئوفیلین نشان می‌دهد که ممکن است هدف اصلی برپایی آزمایشگاه تولید فنتیلین باشد؛ فنتیلین ماده‌ای است که به جای آمفتامین مخلوط با کافئین که امروزه معمولاً با نام «کپتاگون» به فروش می رسد در قرص‌های با مارک تجاری اصلی کپتاگون یافت می‌شود.

اگرچه هیچ‌گونه گزارش رسمی از انحلال آزمایشگاه‌های آمفتامین در آفریقا یا کشف و ضبط پیش‌سازهای آمفتامین وجود نداشته است اما هنوز هم از کشورهای آفریقایی بیشتر توسط سایر کشورهای هم‌قاره آن‌ها به عنوان «کشورهای منشأ» آمفتامین در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ یاد می‌شود (آفریقای جنوبی و موزامبیک از جمله موارد ذکر شده بودند)، در حالی که «کشورهای محل عزیمت» و «ترانزیت» آمفتامین بیشتر کشورهای آفریقای غربی از جمله بنین، بورکینافاسو، غنا و نیجریه و همچنین بوتسوانا در جنوب آفریقا بودند.[۱۶۱] با این حال اصلاً مشخص نیست که شناسایی «کشورهای منشأ» در آفریقا به معنی تولید واقعی آمفتامین در این کشورها باشد. کشورهایی که نام آنها به عنوان «کشورهای منشأ» گزارش شد هم‌زمان مقصد آمفتامین نیز بودند. این مسئله می‌تواند نشان دهد که کشورهای گزارش‌شده به عنوان «منشأ» کشورهای ترانزیت هم بوده‌اند. کشورهایی که در آفریقا به عنوان مقصد آمفتامین در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ گزارش شدند به ترتیب فراوانی ذکر نام در گزارش‌ها شامل آفریقای جنوبی، زامبیا، موزامبیک، سودان، مصر، لیبی، الجزایر، مراکش، نیجریه، زیمبابوه، سیشل و موریس بودند.

نتایج ترکیبی برای قاچاق آمفتامین

در طول دوره ۱۹۹۸ تا ۲۰۱۶ مقادیر آمفتامین کشف شده در سطح جهانی به طور قابل توجهی افزایش یافت و پس از آن با کاهش قابل توجه سالانه همراه بود: ۲۸ درصد کاهش در سال ۲۰۱۷ و ۵۹ درصد کاهش در سال ۲۰۱۸. با این حال به نظر می‌رسد این کاهش‌های سالانه عمدتاً محصول آماری و نتیجه این واقعیت باشد که در تعدادی از کشورهایی که در گذشته سهم قابل توجهی از کل کشف جهانی آمفتامین را به خود اختصاص می‌دادند هیچ داده‌ای در رابطه با کشف آمفتامین به دست نیامده است. این مسئله در سال ۲۰۱۸ به ویژه در مورد پنج کشور در خاورمیانه و آفریقای شمالی[۱۶۲] برقرار بود که در مجموع تقریباً دو سوم (۶۴ درصد) کل آمفتامین جهان را در سال ۲۰۱۶ کشف و ضبط کردند.

با فرض اینکه سطح کشف آمفتامین در همه کشورهایی که گزارشی نداده بودند مطابق با موارد گزارش شده در سال قبل حفظ شده بود، باز هم کاهش در سطح جهانی مشاهده می‌شد اما این کاهش بسیار متعادل‌تر بود.

در سال ۲۰۱۷ کشف P-2-P یعنی ماده شیمیایی پیش‌ساز اصلی برای تولید آمفتامین کاهش چشمگیری نشان داد (۸۰- درصد نسبت به سال قبل)، و به دنبال آن در سال ۲۰۱۸ هم در سطح جهانی (۹ برابر) و هم در همه مناطق به جز آمریکای شمالی (هشت برابر) افزایش چشمگیر یافت،

یعنی در تمام مناطقی که P-2-P عمدتاً در تولید آمفتامین استفاده می‌شود.[۱۶۳] به موازات آن، روندهای قاچاق آمفتامین در سال ۲۰۱۸ به گزارش کشورهای عضو آشکارا صعودی بود که حاکی از ادامه روند صعودی اصلی است که از سال ۲۰۱۲ مشاهده شده است.[۱۶۴]

---

[۱۶۰] Mohamed Daghar, "Drug trafficking: is Sudan a new hub for captagon trafficking?", *ENACT*, 24 June 2019.

[۱۶۱] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۱۶۲] به ترتیب اهمیت: عربستان صعودی، اردن، امارات متحده عربی، مصر و عمان.

[۱۶۳] E/INCB/2019/4.

[۱۶۴] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

شکاف‌های موجود در داده‌های مربوط به کشف از کشورهایی که در گذشته میزان قابل توجهی آمفتامین کشف شده و روند نامنظم در کشف پیش‌سازهای آمفتامین را گزارش کرده‌اند تصویری نسبتاً ترکیبی از قاچاق کلی آمفتامین نشان می‌دهد؛ ممکن است این تصویر با کاهش کلی مقدار آمفتامین کشف و ضبط شده طی دوره ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۸ در سطح جهانی که به دفتر گزارش شده است در تضاد باشد. اطلاعات کیفی گزارش شده توسط کشورها در مورد روندهای قاچاق به گسترش کلی قاچاق آمفتامین اشاره دارد.

شکل۲۸)

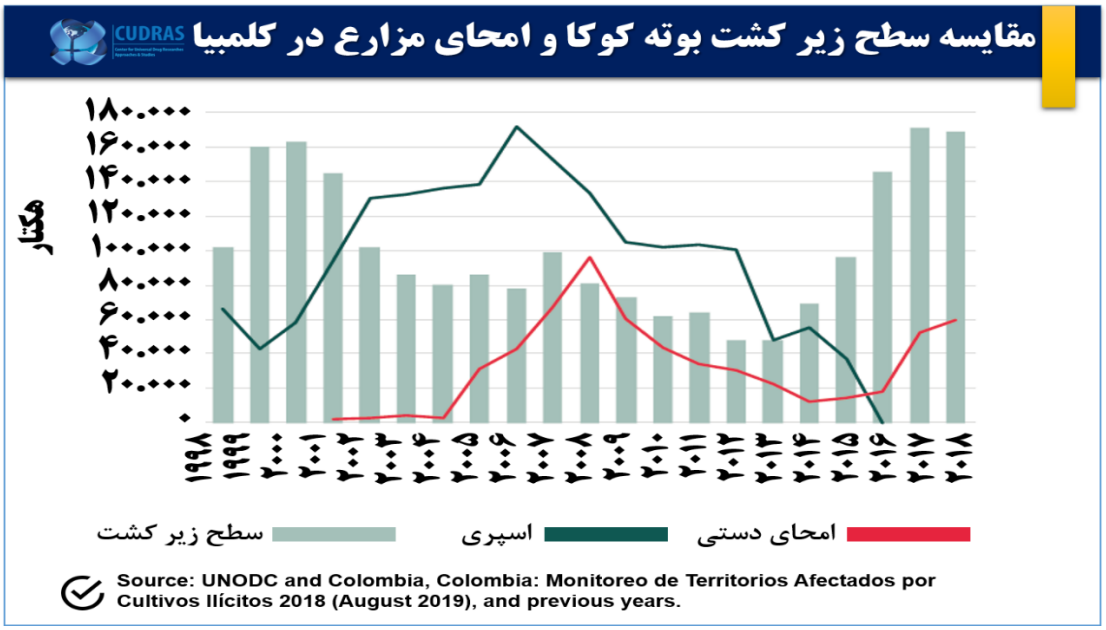

بخش عمده قاچاق آمفتامین همچنان در خاور نزدیک و خاورمیانه و اروپا متمرکز است

اگرچه داده‌های سال ۲۰۱۸ برای کشورهای کلیدی در خاور نزدیک و خاورمیانه در دسترس نبود اما بیش از نیمی (۵۴ درصد) از مقدار جهانی آمفتامین که در سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ کشف شده بود در خاور نزدیک و خاورمیانه/ جنوب-غرب آسیا گزارش شد. حدود ۲۴ درصد از باقی‌مانده این مقدار در اروپا (از جمله ۱۴ درصد در اروپای غربی و مرکزی)، ۱۳ درصد در قاره آمریکا (از جمله ۷ درصد در آمریکای شمالی)، ۶ درصد در آفریقا (بیشتر در شمال آفریقا) و ۱ درصد در اقیانوسیه (بیشتر در استرالیا) کشف و ضبط شده است. مقادیر منطقه‌ای کلی برای اروپا و خاورنزدیک و خاورمیانه / جنوب غربی آسیا نشان می‌دهد که آمفتامین در طول دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ نسبت به مت‌آمفتامین کشفیات بیشتری داشته است که گویای دسترس‌پذیری احتمالاً بالاتر آمفتامین نسبت به مت‌آمفتامین در آن مناطق است.[۱۶۵،۱۶۶]

مقدار کل همه آمفتامین‌های کشف شده در اروپا در سال ۲۰۱۸ اندکی کاهش یافت که عمدتاً به دلیل کاهش مقدار مت‌آمفتامین کشف شده بود اما با این وجود افزایش قابل توجهی در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ نشان داد. مقادیر کشف گزارش شده با آمار گزارش شده در مورد مقدار آمفتامین مصرف شده در اروپا در سال ۲۰۱۸ بر اساس تحلیل فاضلاب

[۱۶۵] E/INCB/2018/1.

[۱۶۶] EMCDDA, *European Drug Report 2018: Trends and Developments* (Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2018).

سازگاری داشت که نشانگر کاهش مصرف مت‌آمفتامین به موازات افزایش مصرف آمفتامین پیش از افزایش چشمگیر مصرف آن دو در سال ۲۰۱۹ است.[۱۶۷]

شکل ۲۹)

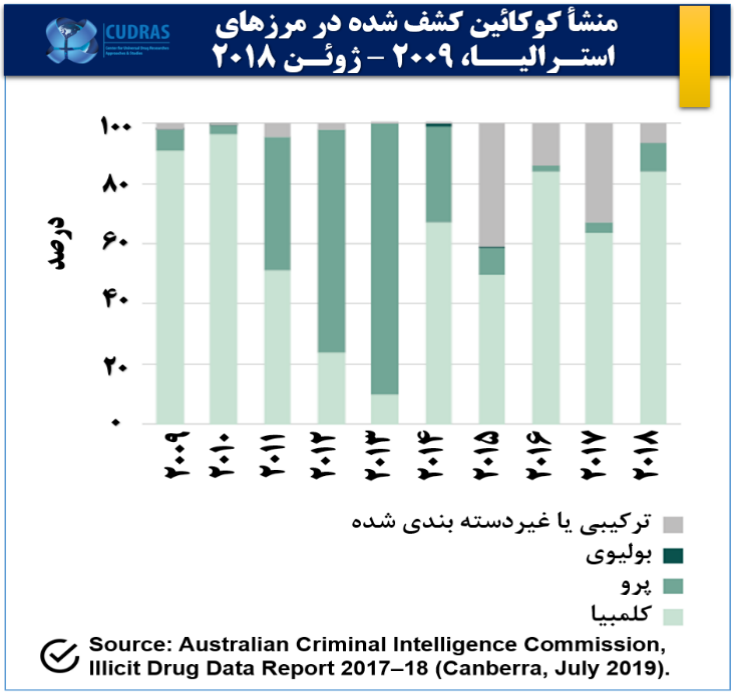

در خاور نزدیک و خاورمیانه/ جنوب غربی آسیا، مقادیر مت‌آمفتامین کشف شده در سال ۲۰۱۸ به طور قابل توجهی افزایش یافت. با این حال به نظر می‌رسد کاهش چشمگیر گزارش مقادیر آمفتامین کشف و ضبط شده در سال‌های اخیر (۳۷ درصد در سال ۲۰۱۷ و ۸۰ درصد در سال ۲۰۱۸) تا حد زیادی محصول محاسبات آماری باشد. بخشی از این کاهش می‌تواند به تغییر دسته‌بندی محرک‌های کشف شده مثلاً «محرک‌های تجویزی» به جای «آمفتامین» مرتبط باشد. مهم‌تر از این مسئله، وقفه در گزارش کشفیات به دفتر مبارزه با مواد مخدر و جرائم سازمان ملل توسط برخی از کشورهایی بود که تحت تأثیر فعالیت‌های عمده قاچاق آمفتامین قرار داشتند. شواهد بسیار زیادی وجود دارد که قاچاق آمفتامین به ویژه قاچاق قرص‌های کپتاگون[۱۶۸] در سال‌های اخیر در خاور نزدیک و خاورمیانه ادامه داشته است. به عنوان مثال INCB در جدیدترین گزارش سالانه خود ذکر کرده است:

[۱۶۷] UNODC calculations based on wastewater data provided by Sewage analysis CORe group Europe (SCORE).

[۱۶۸] «کپتاگون» در اصل نام تجاری رسمی یک ماده دارویی حاوی محرک مصنوعی فنتیلین بود. همان‌طور که امروزه در موارد کشف و ضبط در سراسر غرب آسیا مشاهده می‌شود و در گزارش حاضر به آن اشاره شده است، کپتاگون یک ماده مخدر تقلبی است که درون قرص‌ها فشرده می‌شود؛ این قرص‌ها فقط از نظر ظاهری مشابه کپتاگون با نام تجاری اصلی هستند. ماده فعال موجود در کپتاگون تقلبی آمفتامین است که به طور معمول با چندین ماده تقلبی مانند کافئین و سایر مواد، مخلوط می‌شود.

شکل ۳۰)

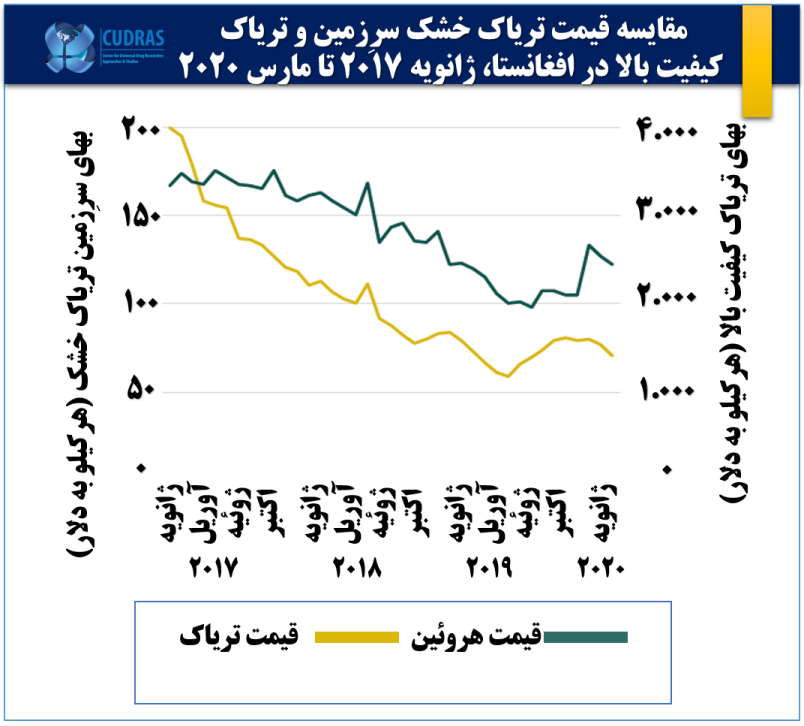

تولید و قاچاق «کپتاگون» تقلبی همچنان به طور جدی بر برخی کشورهای خاورمیانه تأثیر می‌گذارد، کشورهایی که نه تنها بازار مقصد این مواد هستند بلکه به طور فزاینده به منبع کپتاگون تقلبی تبدیل شده‌اند... بی‌ثباتی سیاسی و درگیری‌های حل نشده، فقر و کمبود فرصت‌های اقتصادی در برخی بخش‌های این ناحیه به افزایش قاچاق.. کپتاگون کمک کرده است.[۱۶۹]

a. EMCDDA, Captagon: Understanding Today's Illicit Market, EMCDDA Paper (Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2018).
b. World Drug Report 2008 (United Nations publications, Sales No.E.08.XI.1).
c. EMCDDA, Captagon: Understanding Today's Illicit Market.
d. E/INCB/2018/1.
e. همان.
f. EMCDDA, Captagon: Understanding Today's Illicit Market.
g. E/INCB/2017/1.
h. EMCDDA, Captagon: Understanding Today's Illicit Market.
i. E/INCB/2017/4
j. همان.
k. EMCDDA, Captagon: Understanding Today's Illicit Market.
l. Commission on Narcotic Drugs decision 57/1 (E/2014/28).
m. E/INCB/2019/4.

[۱۶۹] E/INCB/2019/1.

بخش عمده قاچاق آمفتامین همچنان درون‌منطقه‌ای است

به عنوان مثال کشورهای اروپایی گزارش دادند که منشأ بخش عمده آمفتامین قاچاق شده در قلمرو آنها داخل منطقه بوده است (۹۵ درصد کل موارد ذکر شده در پرسشنامه گزارش سالانه در بازه زمانی ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸). اغلب گزارش شده است که منشأ و منبع آمفتامین به مقصد بازار اروپا بیش از همه هلند (۳۷ درصد از کل موارد ذکر شده) بوده است و پس از آن لهستان (۲۰ درصد)، لیتوانی (۱۱ درصد)، بلژیک (۱۰ درصد)، فدراسیون روسیه (۴ درصد) و بلغارستان (۳ درصد) قرار می‌گرفتند. علاوه بر این، مقصد مقادیر اندکی از آمفتامین که به طور غیرقانونی در اروپا تولید می‌شود صادرات به بازارهای مناطق دیگر از جمله قاره آمریکا، آسیا، آفریقا و اقیانوسیه است.

دو کشوری که اغلب به عنوان منشأ و مبدأ آمفتامین (عمدتاً کپتاگون) کشف شده در خاور نزدیک و خاورمیانه/ جنوب غربی آسیا در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ گزارش شده‌اند لبنان و جمهوری عربی سوریه هستند که مجموعاً ۴۰ درصد کل موارد ذکر شده توسط مقامات این منطقه را تشکیل می‌دهند. مقصد نهایی مواد تولید شده در این کشورها با استفاده از هر دو مسیر مستقیم و غیرمستقیم بیشتر کشورهایی در خاور نزدیک و خاورمیانه به ویژه عربستان سعودی و دیگر کشورهای حوزه خلیج فارس به ویژه امارات متحده عربی و قطر است. برخی عملیات انتظامی انجام شده در منطقه مستندات قاچاق بین جمهوری عربی سوریه و لبنان به عنوان کشورهای مبدأ و همچنین کشورهای آفریقای شمالی به ویژه لیبی و سودان را ثبت کرده‌اند.[۱۷۰] در سال ۲۰۱۷ امارات متحده عربی ۴۵ میلیون قرص کپتاگون کشف و ضبط کرد در حالی که ترکیه گزارش داد همچنان از خاک این کشور به عنوان منطقه ترانزیت برای قاچاق و ورود قرص‌هایی استفاده می‌شود که عمدتاً در جمهوری عربی سوریه و در برخی موارد توسط گروه‌های تروریستی و شورشی تولید شده‌اند و در دیگر کشورهای خاورمیانه به بازار عرضه می‌شوند.[۱۷۱] در آوریل ۲۰۱۹ مقامات لبنان در عملیاتی که با مقامات عربستان سعودی هماهنگ شده بود ۱۴۲ کیلوگرم کپتاگون را از یک کامیون یخچال‌دار کشف و ضبط کردند و در ماه می همان سال ۱۰ کیلوگرم از این ماده را در فرودگاه بین‌المللی رفیق حریری بیروت توقیف کردند.[۱۷۲]

در چند مورد از اروپا برای ترانزیت کپتاگون به منظور قاچاق بعدی به عربستان سعودی استفاده شده است. در یک مورد در ژانویه و فوریه ۲۰۱۷ مقامات گمرک فرانسه از رهگیری ۳۵۰۰۰۰ قرص کپتاگون در فرودگاه شارل دوگل پاریس خبر دادند؛ این ماده در قالب‌های صنعتی صادر شده از لبنان پنهان شده بود و برنامه قاچاقچیان حمل آن به چک و قاچاق بعدی از طریق ترکیه به عربستان سعودی بود.[۱۷۳] در دسامبر ۲۰۱۸ مقامات یونان یک کشتی باری با پرچم سوریه را در مدیترانه بازداشت کردند که حامل حدود ۳ میلیون قرص کپتاگون بود و احتمال می‌رفت که مقصد آن لیبی باشد.[۱۷۴] چند ماه بعد در ژوئن-جولای ۲۰۱۹ مقامات یونانی بزرگ‌ترین کشف و ضبط قرص‌های کپتاگون در تاریخ اروپا را در بندر پیراس انجام دادند: حدود ۳۳ میلیون یعنی بیش از پنج تن قرص.

---

[۱۷۰] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۱۷۱] همان.

[۱۷۲] E/INCB/2019/1.

[۱۷۳] Maud Vallereau, “Premières saisies de captagon en France :75000 comprimés à Roissy”, LCI Fait Divers, 30 Mai 2017 Customs Today, “Captagon seizes for first time in France”, 30 May 2017; Radio France International, “Customs seize 135 kg of captagon for first time in France”, 30 May 2017.

[۱۷۴] E/INCB/2019/1.

مبدأ و منشأ این محموله که در سه کانتینر حامل برد فیبری با تراکم متوسط پنهان شده بود بندر لاتاکیا در جمهوری عربی سوریه بود و ظاهراً به مقصد چین حرکت می‌کرد که تا امروز مقصدی غیرمعمول برای محموله‌های کپتاگون بوده است.[۱۷۵] در برخی موارد ممکن است اروپا نیز منبع کپتاگون بوده باشد. مثلاً در فوریه ۲۰۱۹ مقامات بندر ساحلی جده عربستان سعودی ۳۸۴۰۰۰ قرص کپتاگون را که در بار چمن مصنوعی کانتینری از مبدأ روتردام هلند پنهان شده بود کشف و ضبط کردند.[۱۷۶]

قرص‌های کپتاگون در خاور نزدیک و خاورمیانه

از حدود ۱۹۹۰ تا اواسط دهه ۲۰۰۰ آمفتامین تولید شده در کشورهای بالکان به ویژه در بلغارستان منبع اصلی قرص‌های تقلبی «کپتاگون» بود که توسط شبکه‌های تبهکاری بلغارستان و ترکیه در شبه جزیره عربستان فروخته می شد.[a] همچنین تولید آمفتامین شده در ترکیه نیز شروع شد. [b] در اواسط دهه ۲۰۰۰ به نظر می‌رسید عملیات انتظامی در بلغارستان و ترکیه در کاهش تولید غیرقانونی کپتاگون در این دو کشور موفق شده باشد. با این حال از سال ۲۰۱۱ به بعد درگیرها در جمهوری عربی سوریه بر این روند تأثیر داشته است چون طرفین/گروه‌های مختلفی که به دنبال تأمین مالی از طریق مشارکت در تجارت غیرقانونی مواد مخدر بودند انگیزه‌ای برای فعال شدن در تولید کپتاگون به دست آوردند. [c] بی‌ثباتی و درگیری در خاورمیانه در تقویت قاچاق کپتاگون تقلبی در این ناحیه نقش داشت؛[d] عدم کنترل و نظارت به افزایش تولید قرص‌های کپتاگون در برخی از کشورها برای دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ منجر شد که به منبع درآمد اضافی تروریست‌ها و گروه‌های شورشی در خاورمیانه تبدیل شد.[e]

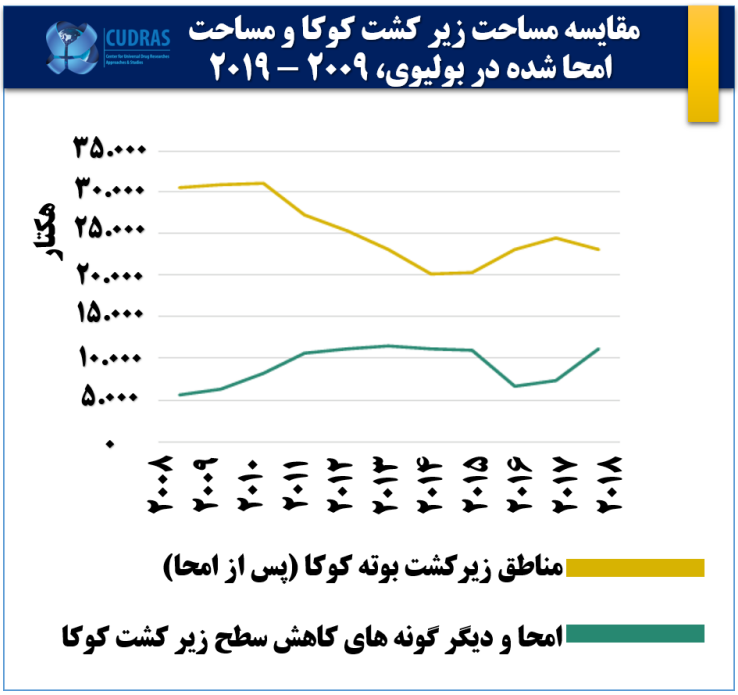

[۱۷۵] همان.

[۱۷۶] UNODC, Drugs Monitoring Platform, based on inform-tion from the Regional Intelligence Liaison Office of the World Customs Organisation for Western Europe.

کپتاگون در اصل نام تجاری یک محصول دارویی حاوی فنتیلین بود تا زمانی که این ماده در سال ۱۹۸۶ تحت کنترل بین المللی قرار گرفت. احتمالاً انحراف فنتیلین از محموله‌های انبار شده موجود تا پایان دهه ۱۹۹۰ ادامه داشته است ولی این محموله‌ها که برخی ظاهراً در بلغارستان واقع شده بودند پایان یافتند. با این حال حتی وقتی ترکیب قرص‌های تقلبی تغییر داده شده بود همچنان از نام و نشان «کپتاگون» استفاده می‌شد و مشخص شد که قرص‌های کپتاگون کشف و ضبط شده به طور فزاینده حاوی آمفتامین بودند که اغلب با کافئین و سایر مواد مخلوط می‌شد. به عنوان مثال تحلیل کشفیات انجام شده در لبنان در سال ۲۰۱۳ نشان داد که چنین قرص‌هایی حاوی ۸ تا ۱۴ درصد آمفتامین، ۱۲ تا ۳۵ درصد کافئین، ۱۰ تا ۱۴ درصد تئوفیلین و ۶ تا ۲۰ درصد پاراستامول است.[f] داده‌های تولید شده در زمینه پیوند گمشده عملیات که بین آوریل ۲۰۱۶ و ژانویه ۲۰۱۷ در کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا انجام شد [g] محتوای متنوع قرص‌های قاچاق شده به عنوان کپتاگون را تأیید کرد و نشان داد که قرص‌هایی که به عنوان کپتاگون فروخته می‌شوند حاوی ترکیبات مختلفی از مواد تشکیل‌دهنده هستند. ترکیب آمفتامین مخلوط با کافئین، تئوفیلین، کینین و پاراستامول به عنوان مواد فعال اصلی بیشتر در قرص‌های تحلیل شده حاصل از کشفیات در اردن، لبنان و امارات متحده عربی یافت شد.[h] این عملیات به کشف تعدادی از پیش‌سازهای اولیه آمفتامین از جمله مشتقات P-2-P متیل گلیسیدیک اسید منجر شد [i] اگرچه نشان داد که بخش عمده آمفتامین موجود در قرص‌های کپتاگون در خاورمیانه (۸۲ درصد) از APAAN تولید شده است [i,j]؛ این پیش‌ساز P-2-P در اکتبر ۲۰۱۴ تحت کنترل بین المللی قرار گرفت.[l] همچنین در سال ۲۰۱۸ تعدادی از کشورهای خاور نزدیک و خاورمیانه به ویژه اردن موارد کشف و ضبط APAAN را گزارش کردند؛ این محصول در اردن از یک آزمایشگاه کپتاگون همراه با بنزیل سیانید کشف شد.[m]

همچنین مستندات قاچاق گسترده کپتاگون از اردن به عربستان سعودی نیز ثبت شده است. در دو رویداد جداگانه، در ژانویه و مارس ۲۰۱۸ مقامات گمرک عربستان سعودی تلاش برای قاچاق قرص‌های کپتاگون به این کشور را خنثی کردند. پیش از آن حدود ۶٫۳ میلیون قرص این ماده طی عملیات در مرز با اردن در سال ۲۰۱۷ کشف شد. اگرچه ممکن است منشا بخشی از این قرص‌ها کشورهای همسایه بوده باشد اما در ژانویه ۲۰۱۸ اردن یک آزمایشگاه مخفی را نیز منحل کرد که به تولید کپتاگون عمدتاً برای بازارهای عربستان سعودی و کشورهای همسایه می‌پرداخت.[۱۷۷]

عرضه «اکستازی»

تولید اکستازی در تمام مناطق انجام می‌شود اما همچنان در اروپا متمرکز است

در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸، ۱۸ کشور در سراسر جهان از انحلال ۴۹۶ آزمایشگاه اکستازی خبر دادند، در حالی که ۳۴ کشور به عنوان کشورهای منشا مواد کشف شده شناسایی شدند. با این وجود، تعدادی از شاخص‌ها نشان می‌دهد که تولید اکستازی عمدتا در اروپا و به ویژه غرب و مرکز این قاره ادامه دارد. دو سوم آزمایشگاه‌های منحل شده اکستازی در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ در اروپا قرار داشته است و پس از آن اقیانوسیه (۱۶ درصد کل جهانی)، آسیا (۹ درصد)، آمریکا (۷ درصد، بیشتر آمریکای شمالی) و آفریقا (۰٫۴ درصد) قرار می‌گیرند. به نظر می‌رسد تمرکز پیوسته تولید اکستازی در اروپا با درجه بالای تخصص شیمیایی، نوآوری و انعطاف‌پذیری متصدیان آزمایشگاه‌های اکستازی در آن منطقه مرتبط است؛ این دست اندرکاران می‌کوشند با شناسایی مداوم مواد جایگزینی که واردات و کاربرد آنها به عنوان مواد اولیه پیش‌سازها آسان باشد بر کمبودهای عرضه پیش‌سازهای سنتی غلبه کنند.

---

[۱۷۷] E/INCB/2018/4.

علاوه بر تعداد آزمایشگاه‌های منحل شده اکستازی، گزارش کشورها در مورد منشأ این ماده نیز به هلند و بلژیک به عنوان کشورهایی که بیشترین اکستازی اروپا را در دوره ۲۰۱۴تا ۲۰۱۸ تولید کرده‌اند اشاره دارد. بیشترین تعداد آزمایشگاه‌های منحل شده اکستازی در این دوره در قاره آمریکا توسط ایالات متحده و پس از آن کانادا و برزیل گزارش شد در حالی که بیشترین تعداد منحل شده در آسیا توسط مالزی و پس از آن اندونزی گزارش شد. بیشتر آزمایشگاه‌های اکستازی در اقیانوسیه در استرالیا منحل شدند.

پیش‌سازهای کنترل‌نشده مبنای فزاینده تولید اکستازی هستند

برخی شاخص‌ها از جمله تعداد آزمایشگاه‌های منحل شده اکستازی، تعداد موارد مربوط به کشف اکستازی، مقادیر اکستازی کشف و ضبط شده و روندهای موجود در قاچاق اکستازی براساس اطلاعات کیفی گزارش شده توسط کشورهای عضو بین سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۸ روند افزایشی نشان می‌دهد؛ این روند حاکی از آن است که در آن دوره میزان عرضه کلی اکستازی افزایش یافته است. علاوه بر این، چندین کشور سطح محتوای MDMA در قرص‌های اکستازی را بیشتر از یک دهه قبل گزارش کرده‌اند (بیش از ۱۰۰ میلی گرم MDMA در هر قرص)، که نشان‌دهنده افزایش احتمالی دسترس‌پذیری آن نیز هست. روند صعودی عرضه جهانی این ماده در نیمه دوم دهه اول هزاره جدید سیری نزولی را دنبال کرد که ناشی از کمبود مواد شیمیایی پیش‌ساز سنتی اکستازی در بازار بود (به ویژه 3,4-MDP-2-P)؛ دلیل عمده این کمبود بهبود کنترل پیش‌ساز در سطح جهانی و به ویژه در چین بود.[۱۷۸] واکنش ابتدایی آزمایشگاه‌های مخفی به این وضعیت استفاده بیشتر از پیش‌سازهای تثبیت شده مانند ایزواسافرول، سافرول و پیپرونال یعنی موادی بود که از قبل تحت کنترل بین‌المللی قرار گرفته بودند اما در برخی کشورها سختگیری کشوری کمتری نسبت به آنها وجود داشت. پس از تشدید کنترل این مواد متصدیان آزمایشگاه‌های مخفی جستجوی مواد جایگزین را آغاز کردند.[۱۷۹]

شکل ۳۱)

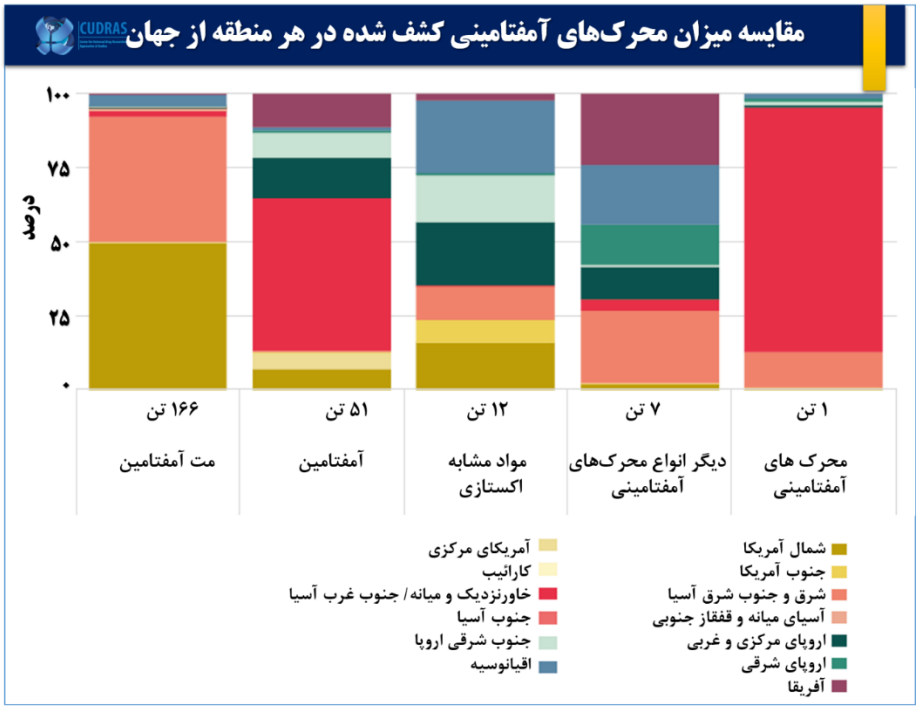

[۱۷۸] World Drug Report 2014 (United Nations publication, Sales No. E.14.XI.7), p. 83; and E/INCB/2013/4.

[۱۷۹] E/INCB/2019/4, and previous years.

افزایش اخیر عرضه اکستازی به موازات شناسایی تعدادی پیش‌ساز جدید روی داد. این مواد شیمیایی شامل چند جایگزین 3,4-MDP-2-P از جمله هلیونال و همچنین «پیش‌سازهای طراحی شده» مانند مشتقات گوناگون 3,4-MDP-2-P متیل گلیسیدیک اسید هستند؛ این مواد با استفاده از پیپرونال در مکان‌هایی تولید می‌شدند که کنترل این ماده با سختگیری کمتری نسبت به سایر کشورها انجام می‌شد. این مواد شیمیایی هیچ گونه کاربرد قانونی ندارند و ظاهرا فقط برای استفاده در تولید مخفیانه «اکستازی» تولید می‌شوند.[۱۸۰] این پیش‌سازهای طراحی شده تحت کنترل بین‌المللی قرار نداشتند و دست‌اندرکاران می‌توانستند آنها را به راحتی در سراسر جهان به آزمایشگاه‌های مخفی منتقل کنند و در آنجا برای تولید اکستازی به 3,4-MDP-2-P تبدیل کنند.[۱۸۱] بر خلاف این وضعیت، 3,4-MDP-2-P متیل گلیسیدات و 3,4-MDP-2-P متیل گلیسیدیک اسید[۱۸۲] در سال ۲۰۱۹ تحت کنترل بین‌المللی قرار گرفتند[۱۸۳]. با این حال به نظر می‌رسد دست‌اندرکاران آزمایشگاه‌های مخفی تعدادی ماده دیگر از جمله هلیونال (۲-متیل-۳-(۳و۴-متیلن دی اکسی فنیل پروپانال) را شناسایی کرده‌اند که می‌تواند در تولید مت‌آمفتامین و MDMA استفاده شود.[۱۸۴]

قاچاق اکستازی طی دوره ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۶ افزایش یافته است اما روندها از آن زمان حالت ترکیبی یافته است

همان‌طور که مقدار مواد مخدر ضبط شده هم نشان می‌دهد، قاچاق اکستازی به موازات افزایش تقاضای آن در سطح جهانی در دوره ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۷ گسترش یافت. پس از آن قاچاق این ماده طی دوره ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۱ به دلیل کمبود پیش‌سازها در بازار با کاهش رو به رو شد؛ این کمبود عمدتاً به دلیل بهبود کنترل 3,4-MDP-2-P توسط چین بود.[۱۸۵،۱۸۶] پس از ۲۰۱۱ قاچاق اکستازی مجدداً افزایش یافت زیرا تولید مخفیانه MDMA به سوی استفاده از پیش سازهای کنترل نشده پیش رفت.[۱۸۷،۱۸۸] این روندها در اطلاعات کیفی گزارش شده توسط کشورهای عضو نیز منعکس شده است.

در دروه ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۸ کشفیات اکستازی در سطح جهانی بیش از دو برابر افزایش یافت و از ۴,۴ تن در سال ۲۰۱۱ به ۱۲ تن در سال ۲۰۱۸ رسید. در این دوره تقریباً در همه مناطق افزایش قابل ملاحظه‌ای در کشف اکستازی روی داد. در اروپا میزان کشف این ماده بیش از سه برابر شد و از ۱,۸ تن در سال ۲۰۱۱ به ۶,۳ تن در سال ۲۰۱۸ رسید. این روند همگام با نشانه‌های گسترش مداوم «بازار اکستازی» از جمله افزایش استفاده از پیش‌سازهای آن در تولید مواد مخدر در منطقه، کاهش قیمت اکستازی و افزایش بسیار شدید محتوای MDMA قرص‌های اکستازی از پایین‌ترین میزان در سال ۲۰۰۹ پیش رفت.

---

[۱۸۰] E/INCB/2018/4.

[۱۸۱] UNODC, “Global Smart Update: the ATS market – 10 years after the 2009 Plan of Action”, vol. 22 (October 2019).

.

[۱۸۲] E/CN.7/2019/9.

[۱۸۳] E/INCB/2019/4.

[184] E/INCB/2018/4.

[۱۸۵] UNODC, “Global Smart Update 2012”, vol. 7 (March 2012.(

[۱۸۶] World Drug Report 2014; and E/INCB/2013/4.

[۱۸۷] UNODC, “Global Smart Update 2012.”

[۱۸۸] E/INCB/2017/4.

میانگین محتوای MDMA این قرص‌ها در دوره ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۷ در کشورهای اتحادیه اروپا بیش از دو برابر شد [۱۸۹]و غلظت بسیار بالای MDMA در برخی بسته‌های این ماده منجر به افزایش آسیب و حتی مرگ و میر ناشی از مصرف اکستازی شد.[۱۹۰]

با این وجود، روند در سطح جهانی برای دوره ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۸ چندان مشخص نبود. در حالی که اطلاعات کیفی گزارش شده توسط کشورهای عضو از افزایش مداوم فعالیت‌های قاچاق اکستازی در سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ حکایت دارد، مقادیر جهانی اکستازی کشف شده در سال ۲۰۱۷ ثابت ماند اما در سال ۲۰۱۸ (۱۴ درصد) کاهش یافت. تعداد کل موارد کشف گزارش شده اکستازی در سال ۲۰۱۷ ۸ درصد کاهش یافت اما از سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸ مجدداً ۱۷ درصد افزایش یافت و در نتیجه ۷ درصد بیشتر از سال ۲۰۱۶ بود.[۱۹۱] سایر شاخص‌های بازار نیز روندهای ترکیبی را نشان می‌دهند. مثلا داده‌های انگلیس و ولز (بریتانیا) نشان‌دهنده کاهش مصرف سال گذشته اکستازی در سال مالی ۲۰۱۶/۲۰۱۷ و به دنبال آن افزایش مصرف در سال ۲۰۱۷/۲۰۱۸ و سطوح همچنان بالاتر مصرف اکستازی در ۲۰۱۹ / ۲۰۱۸ است.[۱۹۲] داده‌های فاضلاب مربوط به اروپا حاکی از افزایش مداوم مصرف اکستازی در سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ است[۱۹۳] [۱۹۴]در حالی که داده‌های فاضلاب برای استرالیا سطح پایدار مصرف در سال ۲۰۱۸ افزایش قابل توجه آن را در سال ۲۰۱۹ نشان می‌دهد.[۱۹۵] داده‌های پیمایش ملی خانوارها در رابطه با مصرف اکستازی در ایالات متحده الگوی پایداری را در دوره ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۸ نشان داد[۱۹۶] در حالی که شیوع سالانه مصرف اکستازی در میان دانش‌آموزان دبیرستانی بین سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۸ کمی کاهش یافت و به دنبال آن در سال ۲۰۱۹ در میان دانش‌آموزان مقطع دهم افزایش داشت.[۱۹۷] به طور کلی روند مصرف اکستازی به گزارش کشورهای عضو براساس منابع کمی و کیفی اطلاعات سطح پایداری را در سال ۲۰۱۷ نشان می‌دهد که پس از آن با افزایش در سال ۲۰۱۸ همراه بوده است.[۱۹۸]

---

[۱۸۹] EMCDDA, European Drug Report 2019: Trends and Deve-opments (Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2019), p. 31.

[۱۹۰] همان، ص۳۱.

[۱۹۱] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۱۹۲] United Kingdom, Home Office, Drug Misuse Appendix tables: Findings from the 2018/19 Crime Survey for England and Wales, Statistical Bulletin No. 21/19 (London, 2019.(

[۱۹۳] UNODC calculations based on data provided by SCORE Europe to UNODC.

[۱۹۴] EMCDDA, "Wastewater analysis and drugs: a European multi-city study", Perspectives on Drugs Series (Lisbon ,March 2019.(

[۱۹۵] Australian Criminal Intelligence Commission, University of Queensland and University of South Australia, National Wastewater Drug Monitoring Program.

[۱۹۶] nited States, Substance Abuse and Mental Health Services Administration, Center for Behavioral Health Statistics and Quality, Results from the 2018 National Survey on Drug Use and Health: Detailed Tables.

[۱۹۷] United States, National Institute on Drug Abuse, Trends and Statistics, "Monitoring the Future" (updated January2020.

.

[۱۹۸] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

شکل ۳۲)

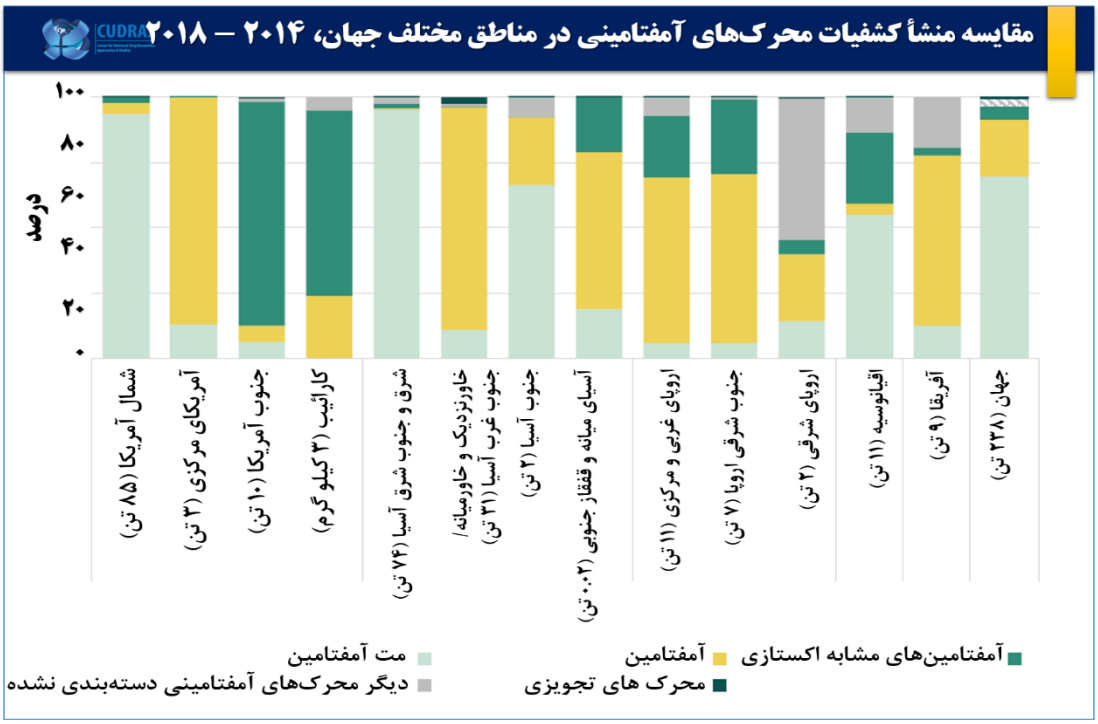

به طور کلی در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ ۱۰۰ کشور کشف اکستازی را گزارش کردند در حالی که تعداد این کشورها در دوره ۱۹۹۴ تا ۱۹۹۸، ۶۲ عدد بود؛ این اختلاف نشان می‌دهد که قاچاق اکستازی طی دو دهه گذشته از نظر جغرافیایی گسترش یافته است.

در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ اروپا بار دیگر با سهم ۳۸ درصدی از کشفیات جهانی بیشترین مقدار منطقه‌ای کشف را داشت و پس از آن اقیانوسیه و قاره آمریکا قرار داشتند که هر کدام یک چهارم کل جهانی را به خود اختصاص می‌دادند.

مقادیر کل اکستازی کشف و ضبط شده در قاره آمریکا در سال ۲۰۱۸ افزایش یافت و این افزایش در درجه اول مقدار بیشتر کشف گزارش شده در آمریکای شمالی و تا حد کمتر آمریکای مرکزی و کارائیب را منعکس می‌کند. در مقابل، مقادیر اکستازی کشف شده در آمریکای جنوبی از زمان اوج آن در سال ۲۰۱۶ به شدت کاهش یافته است که اساسا کاهش گزارش کشف توسط شیلی و مقادیر کمتر کشف گزارش شده توسط برزیل و آرژانتین در دوره ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸ را بازتاب می‌دهد. از سوی دیگر، اروگوئه، پاراگوئه و اکوادور در آن دوره افزایش کشف اکستازی را گزارش کردند.

بیشتر اکستازی کشف شده در اروپا در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ همچنان در غرب و مرکز اروپا رهگیری می‌شود (۵۶ درصد از کل اروپا)، در حالی که بیشترین میزان اکستازی رهگیری شده در اقیانوسیه در استرالیا گزارش شد (۹۸ درصد).

بخش عمده اکستازی کشف شده در قاره آمریکا در آمریکای شمالی رهگیری شد (دو سوم کل). در آسیا بیشترین میزان کشف در آسیای شرقی و جنوب شرقی (۹۶ درصد) و بیشترین کشف در آفریقا در شمال آفریقا (۹۲ درصد) بوده است.

غلبه قاچاق اکستازی در اروپا، آسیای جنوب شرقی و استرالیا نیز در کشفیات قابل توجه مواد مخدر گزارش شده به دفتر مواد مخدر سازمان ملل منعکس شده است. به نظر می‌رسد موارد کشف اکستازی در آفریقا بسیار محدود باشد،

که سطح پایین تولید داخلی و قاچاق این ماده را نشان می‌دهد، اگرچه ممکن است این مسئله مشکل گزارش‌دهی باشد زیرا حتی اگر چنین کشف‌هایی انجام شود لزوماً به دفتر مواد مخدر سازمان ملل گزارش نمی‌شوند.

نقشه ۵)

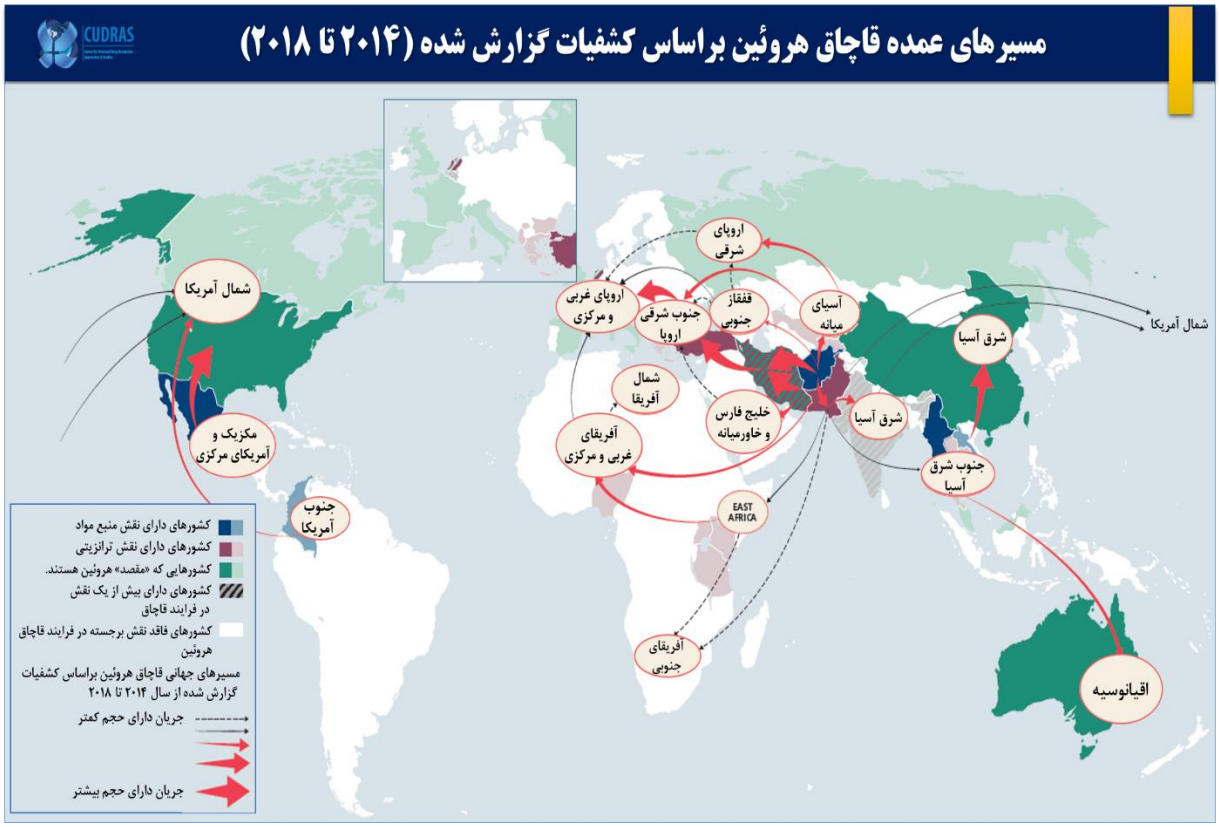

Source: UNODC, responses to the annual report questionnaire, and individual drug seizure database

در سال ۲۰۱۸ برای اولین بار ترکیه بیشترین میزان اکستازی کشف شده کلی کشوری را گزارش کرد؛ مقامات این کشور گزارش دادند که منشا اکستازی کشف و ضبط شده آنها عمدتاً هلند و بلژیک بوده است. بر اساس میزان کشفیات پس از ترکیه ایالات متحده استرالیا و بلژیک قرار می‌گرفتند. بیشترین میزان کشف اکستازی در آسیا توسط اندونزی و مالزی گزارش شد. بیشترین کشف اکستازی در آفریقا توسط مراکش گزارش شد و این ماده عمدتاً از هلند و بلژیک منشأ گرفته بود و مقصد آن بازار داخلی بود. بعد از مراکش آفریقای جنوبی قرار داشت که گزارش داد منشا اکستازی کشف و ضبط شده در آن کشور هلند بوده است که با هدف مصارف خانگی یا صادرات به مقصد چین تولید شده است. برخلاف سایر محرک های آمفتامینی، اکستازی به مقدار زیاد نه تنها به صورت درون منطقه‌ای بلکه در سطح بین منطقه‌ای نیز به ویژه از اروپا به سایر مناطق قاچاق می‌شود. در سطح جهانی ۸۱ درصد از کل موارد ذکر شده به عنوان کشورهای مبدأ یا خروج اکستازی در پاسخ به پرسشنامه گزارش سالانه به کشورهای اروپایی مربوط بود و پس از آن کشورهای آسیا (۱۰ درصد) و آمریکا (۷ درصد) قرار داشتند. نام هلند و بلژیک همچنان بیش از هر کشوری به عنوان منبع اکستازی در سراسر جهان ذکر می‌شود که به ترتیب ۴۱ و ۱۴ درصد از کل موارد اشاره به کشورها به عنوان مبدأ اکستازی در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ را به خود اختصاص می‌دادند. تعدادی از دیگر کشورهای اروپایی عمدتاً از اروپای غربی و مرکزی از جمله به ترتیب نزولی آلمان، اسپانیا، انگلستان، فرانسه و بلغارستان نیز اغلب به عنوان کشورهای مبدأ یا عزیمت محموله‌های اکستازی موجود در بازارهای اروپا و مناطق دیگر در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ ذکر شده‌اند.

کشورهایی که مکرر از آنها به عنوان کشورهای مبدأ یا محل عزیمت اکستازی در آسیا یاد می‌شود شامل چین، مالزی و هند و در قاره آمریکا ایالات متحده است.

به نظر می‌رسد تولید اکستازی در مناطقی غیر از اروپا بیشتر برای مصرف در منطقه تولید باشد، اگرچه موارد استثنایی نیز وجود دارد.

کشورها در اقیانوسیه نه تنها تولید محلی اکستازی و واردات آن از اروپا بلکه حمل آن از کشورهای آسیا را نیز گزارش می‌دهند. در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ کشورهای اصلی مبدأ یا عزیمت اکستازی در اروپا به گزارش کشورهای اقیانوسیه هلند، پس از آن بریتانیا و آلمان، و از آسیا، چین و اسرائیل بوده‌اند.

شکل ۳۴)

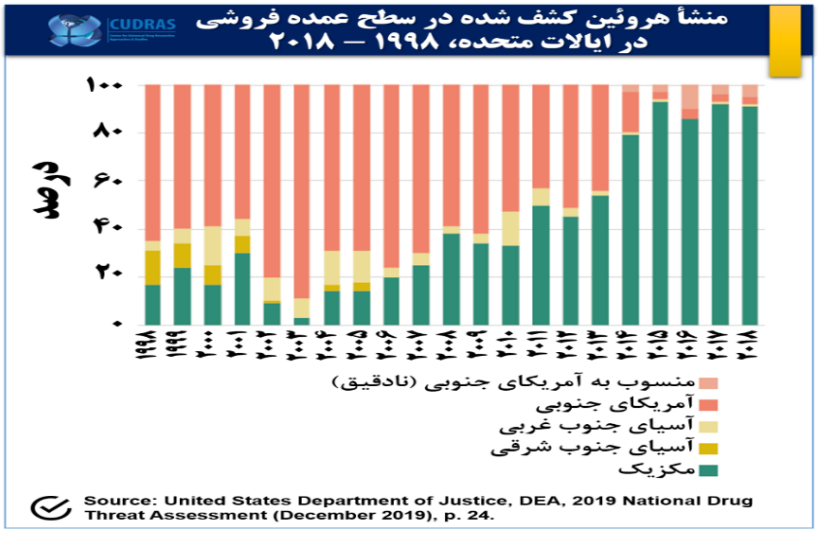

در سال مالی ۲۰۱۷/۲۰۱۸ استرالیا بار دیگر به طور عمده نام برخی کشورهای اروپایی را به عنوان نقاط اصلی بارگیری اکستازی گزارش کرد (مثلا هلند، پس از آن آلمان، فرانسه، اسپانیا، انگلستان و بلژیک) و چین نیز از این نقاط بود[۱۹۹]. با این حال با اهمیت روزافزون فروش اکستازی در شبکه زیرزمینی و تحویل بعدی آن از طریق پست (روش مورد استفاده برای ۹۹ درصد از کل MDMA ورودی به استرالیا (کشف شده) و ۹۲ درصد در نیوزیلند در سال ۲۰۱۸)، به نظر می‌رسد اهمیت اروپا به عنوان منطقه اصلی منبع اکستازی که ظاهراً قرص‌های MDMA با کیفیت‌تر ارائه می دهد افزایش یافته است، در حالی که به نظر می‌رسد در سال‌های اخیر اهمیت آسیا به عنوان منطقه منبع محموله‌های MDMA به اقیانوسیه کاهش یافته است. [۲۰۰] در سال مالی ۲۰۱۷/۲۰۱۸ برای اولین بار استرالیا ترکیه را به عنوان کشور اصلی ترانزیت برای محموله‌های اکستازی از اروپای غربی به اقیانوسیه گزارش کرد. ترکیه مسئول ۳۰ درصد از کل مقادیر اکستازی کشف و ضبط شده در استرالیا بود که شناسایی کشور ترانزیت آن امکان‌پذیر بود؛ پس از ترکیه آلمان (۲۰ درصد) و هلند (۱۵ درصد) قرار داشتند.[۲۰۱]

به نظر می‌رسد اکستازی تولید شده در آمریکای شمالی به مقصد آسیا جریان قاچاق بین منطقه‌ای دیگری در این زمینه باشد. برخی کشورهای آسیایی علاوه بر اشاره به واردات اکستازی از اروپا (۵۱ درصد از کل موارد اشاره به

---

[۱۹۹] Australian Criminal Intelligence Commission, Illicit Drug Data Report 2017–18.

[۲۰۰] نسبت کشورهای آسیایی ذکر شده به عنوان کشور مبدا ، عزیمت یا ترانزیت از ۱۹ درصد کل موارد ذکر شده توسط کشورهای اقیانوسیه در دوره ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۳ به کمتر از ۷ درصد در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ کاهش یافته است (دفتر مقابله با جرایم و مواد مخدر، پاسخ به پرسشنامه گزارش سالانه).

[۲۰۱] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

کشورهای مبدأ و عزیمت در دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸) و تولید محلی در آسیا (۴۲ درصد) به آمریکای شمالی (۸ درصد موارد ذکر شده) به عنوان منبع اصلی اکستازی در بازارهای خود اشاره کردند.

در آسیا کشورهای اصلی مناطق دیگر که به عنوان کشورهای مبدأ و عزیمت اکستازی شناسایی شده‌اند شامل برخی کشورهای اروپایی از جمله هلند، برخی کشورهای آسیایی مانند مالزی، چین و هند و از قاره آمریکا ایالات متحده بوده است. با وجود کاهش چشمگیر میزان اکستازی کشف شده در آسیا در سال ۲۰۱۸ (۵۹ درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۷)، مقدار ماده کشف شده در سال ۲۰۱۸ (۱,۲ تن) همچنان تقریباً دو برابر مقدار کشف شده در سال ۲۰۱۰ (۶۶۰ کیلوگرم) بود.

شکل ۳۵)

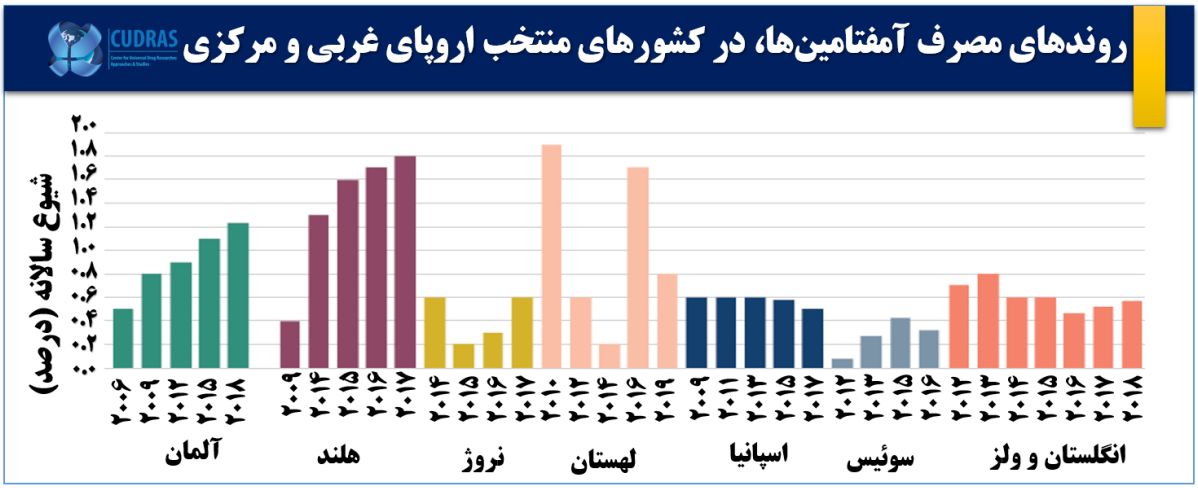

بر خلاف وضعیت بازارهای اکستازی در مناطق دیگر، مقدار اکستازی کشف شده در آمریکای شمالی از ۴,۷ تن در سال ۲۰۱۵ به ۰,۹ تن در سال ۲۰۱۷ کاهش یافت، و پس از آن در سال ۲۰۱۸ به ۲ تن رسید. در حالی که اپراتورهای آزمایشگاه‌های مخفی در اروپا پس از سال ۲۰۱۱ با استفاده از پیش‌سازهای مختلف موفق شدند بر کمبود پیش‌ساز اصلی اکستازی یعنی 3,4-MDP-2-P غلبه کنند[۲۰۲] اکستازی در آمریکای شمالی همچنان با استفاده از پیش سازهای سنتی تولید می‌شد. این روش در سال ۲۰۱۷ هنوز مورد تأیید بود؛ در آن زمان در ونکوور کانادا بیش از ۴۰۰۰ لیتر 3,4-MDP-2-P که برای تولید نزدیک به ۴ تن اکستازی کافی است در تاسیسات آزمایشگاهی یک کانتینر تجاری کشف شد که از ویتنام وارد کشور شده بود.[۲۰۳] بااین حال تکیه به مواد شیمیایی پیش‌ساز سنتی در ترکیب با بهبود کنترل به این معنی بود که تولید محلی اکستازی در آمریکای شمالی کاهش یافته است و این کاهش در کاهش تعداد آزمایشگاه‌های شناسایی شده اکستازی[۲۰۴] و افت مقادیر کشف پیش‌سازهای اکستازی در آمریکای شمالی بازتاب یافت.[۲۰۵]

---

[۲۰۲] E/INCB/2018/4.

[۲۰۳] Canada Border Services Agency, “Over 4,000 litre of MDP-2P precursor drug seized at the Vancouver Container Exam Facility”, news release, 18 July 2017.

[۲۰۴] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۲۰۵] E/INCB/2019/4.

احتمالاً این کاهش در تولید داخلی MDMA به گزارش‌هایی در مورد وجود مت‌آمفتامین در قرص‌های تقلبی اکستازی در بازار ایالات متحده منجر شده است.[۲۰۶] همچنین اخیراً نشانه‌هایی از ظهور مواد اولیه پیش‌سازهای اکستازی در آمریکای شمالی وجود داشته است؛[۲۰۷]

با این حال در سال ۲۰۱۸ نه ایالات متحده و نه کانادا انحلال آزمایشگاه‌های اکستازی را گزارش نکردند. [۲۰۸] در هر صورت اگرچه مشارکت و نقش طولانی‌مدت گروه‌های تبهکار آسیایی در تولید اکستازی در کانادا[۲۰۹] (با استفاده از مواد شیمیایی پیش‌ساز قاچاق‌شده از شرق و جنوب شرق آسیا به کانادا) و قاچاق متعاقب قرص‌های اکستازی از کانادا به ایالات متحده ادامه داشت[۲۱۰] [۲۱۱]در سال ۲۰۱۸ واردات اکستازی از اروپا افزایش یافت که بخش عمده آن از هلند و بلژیک بود.[۲۱۲]

---

[۲۰۶] United States Department of Justice, DEA, National Drug Threat Assessment 2019.

[۲۰۷] E/INCB/2019/4.

[۲۰۸] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

[۲۰۹] United States Department of Justice, DEA, 2018 National Drug Threat Assessment (October 2018.)

[۲۱۰] همان.

[۲۱۱] United States Department of Justice, DEA, National Drug Threat Assessment 2019.

[۲۱۲] UNODC, responses to the annual report questionnaire.

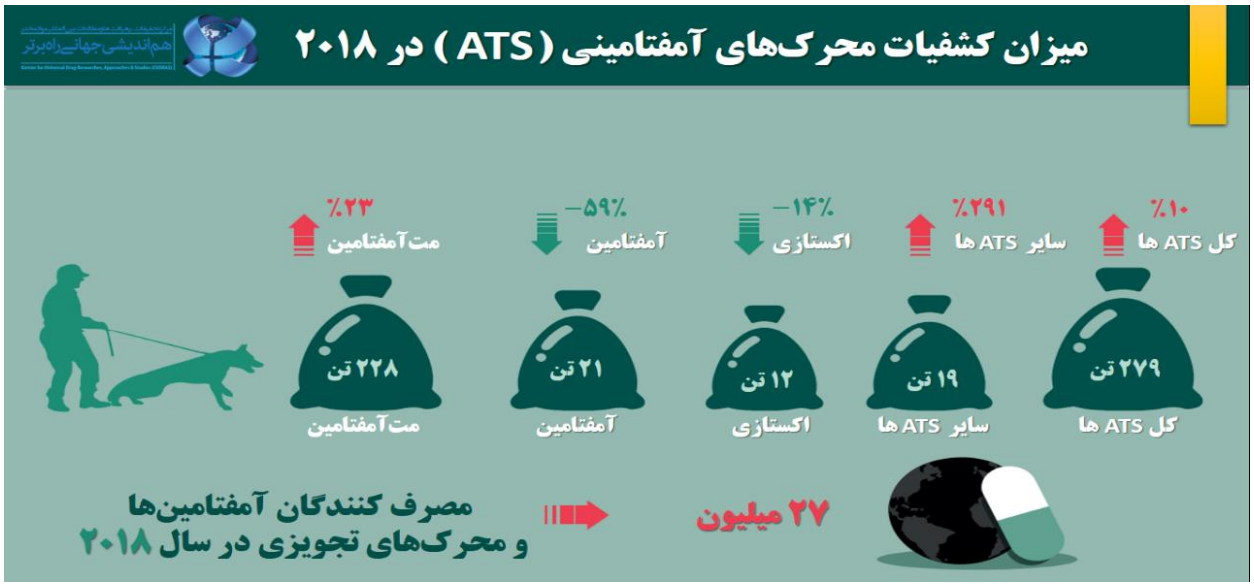

کشت کانابیس

کشت و تولید غیرقانونی کانابیس بر تمام مناطق تأثیر می‌گذارد

برخلاف سایر مواد مخدر بر پایه گیاه که کشت و تولید آنها تنها در تعداد محدودی از کشورها متمرکز است، کانابیس تقریباً در همه کشورهای جهان تولید می‌شود. در دوره ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ کشت گیاه کانابیس توسط ۱۵۱ کشوری گزارش شد که ۹۶ درصد جمعیت جهان را در خود جای می‌دادند و این گزارش‌دهی از طریق شاخص‌های مستقیم (مانند کشت یا ریشه‌کنی گیاهان شاهدانه و ریشه‌کنی سایت‌های تولید کانابیس) یا شاخص‌های غیرمستقیم (مانند کشف گیاهان شاهدانه و منشأ کشفیات گزارش شده توسط سایر کشورهای عضو) انجام شده است.

بیشتر کشورها سیستم جامعی برای نظارت بر مناطق زیر کشت غیرقانونی کانابیس ندارند. در حال حاضر اطلاعات موجود برای انجام برآوردهای جهانی علمی و دقیق از مساحت زیر کشت غیرقانونی کانابیس کافی نیست. علاوه بر این، بیشتر برآوردها از مساحت مناطق زیر کشتی که به دفتر مواد مخدر سازمان ملل گزارش شده است به طور کلی با استانداردهای علمی مطابقت ندارد.

داده‌های موجود برای شاخص‌های غیر مستقیم کشت کانابیس مقادیری را نشان می‌دهد که سال به سال نوسان بسیار زیادی دارد و روندهای متضادی را نشان می‌دهد، بنابراین شناسایی هرگونه روند مشخص در کشت جهانی کانابیس دشوار می‌شود. مثلا داده‌های گزارش شده برای سال ۲۰۱۸ افزایش مقادیر گزارش شده گیاهان شاهدانه کشف شده و نیز مساحت ریشه‌کن شده زیر کشت را نسبت به سال قبل نشان می‌دهد؛ این داده‌ها همچنین نشان می‌دهند که تعداد گیاهان شاهدانه ریشه کن شده و نیز تعداد سایت‌های کانابیس ریشه‌کن شده در سراسر جهان کاهش چشمگیری دارد. در حالی که داده‌های گزارش شده برای این شاخص‌ها در طول سال روندهای متفاوتی نشان داده‌اند اطلاعات کیفی در مورد روندهای گزارش شده توسط کشورهای عضو نشان می‌دهد که کشت جهانی کانابیس در دوره ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷ به ویژه از ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷ گسترش یافته است و پس از آن در سال ۲۰۱۸ کاهش یافته است. کاهش کلی گزارش

شده در سال ۲۰۱۸ نتیجه گزارش کاهش توسط ۱۳ کشور گزارش وضعیت پایدار توسط ۸ کشور و گزارش افزایش توسط ۹ کشور است.

کشت کانابیس در فضای باز همچنان گسترده‌تر از کشت در فضای بسته است

در سطح جهانی کشت کانابیس در فضای باز همچنان از نظر جغرافیایی گسترده‌تر از کشت در محیط داخلی است. به طور کلی طی دوره ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۸ ۸۸ کشور کشت کانابیس در فضای باز، فعالیت‌های انتظامی مرتبط با کشت کانابیس در فضای باز (ریشه‌کن سازی، کشف گیاهان شاهدانه، کشف سایت‌های تولید کانابیس) یا روندهای مربوط به کشت کانابیس در فضای باز را گزارش کرده‌اند[۲۱۳] در حالی که فقط ۶۴ کشور برای فعالیت‌های مرتبط با کشت در محیط داخلی داده گزارش کردند. بعضی از کشورها هر دو حالت کشت کانابیس در محیط داخلی و فضای باز را گزارش کردند.

کشورهای دارای کشت و/یا تولید وسیع احتمالی کانابیس

علاوه بر برآوردهای مستقیم کمیاب از مناطق زیر کشت کانابیس، چندین کشور در مورد تعدادی از شاخص‌های غیرمستقیم کشت و / یا تولید کانابیس از جمله «تعداد هکتار کانابیس ریشه‌کن شده»، «تعداد گیاهان شاهدانه ریشه کن شده»، تعداد سایت‌های کانابیس ریشه‌کن شده، تعداد گیاهان کانابیس کشف شده و منشأ کانابیس کشف و ضبط شده گزارش داده‌اند. تحلیل شاخص‌های مستقیم و غیرمستقیم برای دوره ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ به تعدادی از کشورها اشاره دارد که احتمالاً در مقایسه با کشورهای دیگر در همان منطقه یا ناحیه کشت کانابیس قابل توجهی دارند.

قاره آمریکا:

- آمریکای شمالی: مکزیک و ایالات متحده، سپس کانادا
- آمریکای جنوبی: پاراگوئه و برزیل و پس از آنها کلمبیا، پرو و شیلی
- آمریکای مرکزی: گواتمالا و کاستاریکا
- کارائیب: جامائیکا

آفریقا:

- مراکش و همچنین نیجریه، اسواتینی وسودان، اگرچه کشت در سایر کشورهای آفریقایی از جمله آفریقای جنوبی، مالاوی، زامبیا، جمهوری دموکراتیک کنگو، لسوتو و غنا نیز گسترده است.

اروپا:

- اروپای غربی و مرکزی: هلند و پس از آن ایتالیا، بریتانیا و ایرلند شمالی، اسپانیا و بلژیک
- اروپای جنوب شرقی: آلبانی
- اروپای شرقی: فدراسیون روسیه و اوکراین

آسیا:

- خاور نزدیک و خاورمیانه
- جنوب غربی آسیا: افغانستان، پاکستان و لبنان
- آسیای میانه: قرقیزستان و تاجیکستان

---

[۲۱۳] اطلاعات کیفی در مورد روندهای گزارش شده توسط کشورهای عضو برای سال‌های قبل از ۲۰۱۲ در دسترس نیست؛ بنابراین برای این تحلیل از دوره ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۸ استفاده می‌شود.

- آسیای جنوبی: هند و همسایگان نپال
- جنوب شرقی آسیا: اندونزی و فیلیپین

اقیانوسیه:

- استرالیا

***

شکل ۳۶)

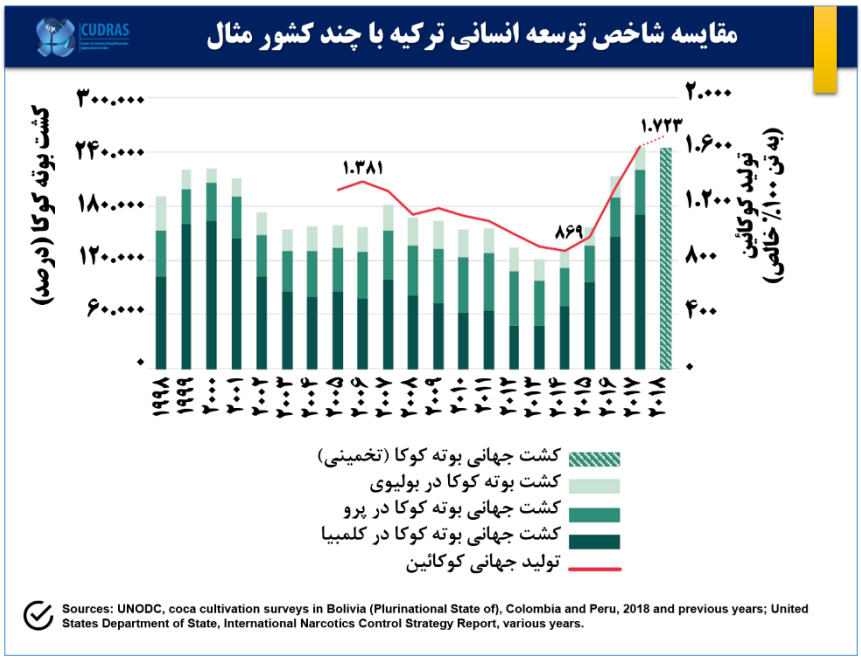

شکل ۳۷)

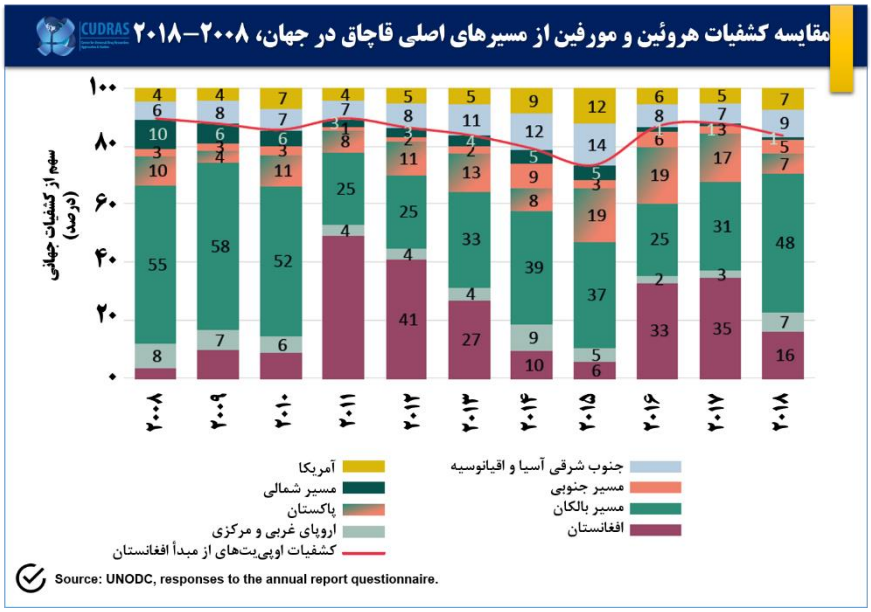

شکل ۳۸)

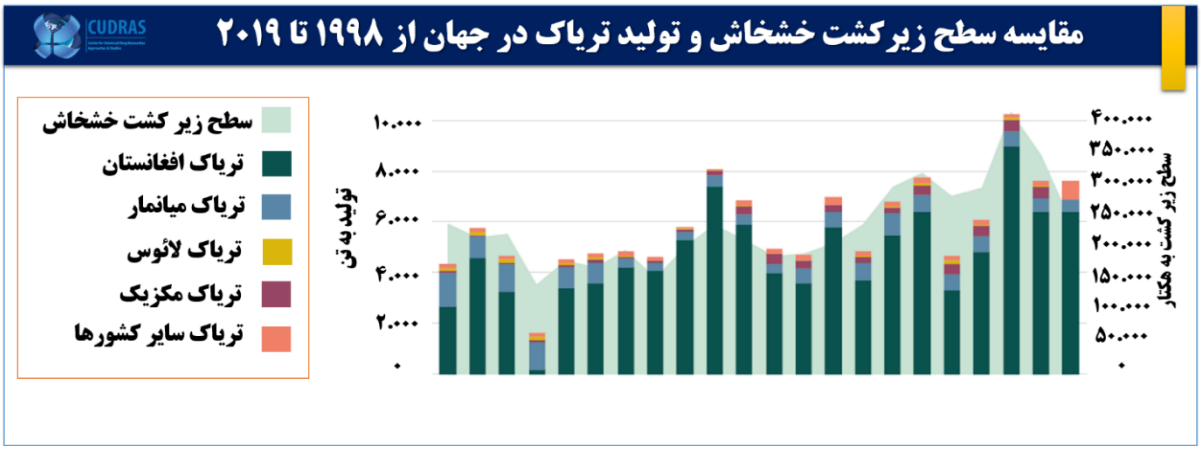

در حالی که تولید کانابیس در فضای باز در سرتاسر جهان مشاهده می‌شود بیشتر کشورهایی که کشت در فضای بسته را گزارش می‌دهند کشورهای اروپایی و آمریکایی به ویژه ایالات متحده و کانادا در آمریکای شمالی و کشورهای آمریکای مرکزی و جنوبی از جمله شیلی، اروگوئه، کلمبیا و اکوادور هستند. به نظر می‌رسد کشت کانابیس در فضای بسته در خارج از این مناطق محدودتر است و چند کشور اقیانوسیه (استرالیا و نیوزیلند) و آسیا (شامل اسرائیل، ارمنستان و گرجستان و پس از جمهوری اسلامی ایران، ازبکستان و هنگ کنگ چین) را تحت تأثیر قرار می‌دهد. کشورهای آفریقایی تاکنون هیچ گونه گزارشی از کشت کانابیس در محیط داخلی توسط به دفتر مبارزه با جرائم و مواد مخدر ارائه نکرده‌اند.

بارزتر بودن رشد کشت کانابیس در محیط داخلی نسبت به رشد کشت در فضای باز

کشت کانابیس در محیط‌های داخلی در طول سال‌ها از نظر جغرافیایی بیشتر از کشت در فضای باز گسترش یافته است و طی دهه گذشته تعداد کشورهایی که این نوع کشت را گزارش می‌کنند به طور قابل توجهی بیشتر از تعداد کشورهای گزارش کننده کشت در فضای باز بوده است.

به همین ترتیب، اطلاعات کیفی در مورد روندهای گزارش شده توسط کشورهای عضو نشان می‌دهد که با وجود افزایش کشت کانابیس در فضاهای باز و بسته طی دوره ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۸ به نظر می‌رسد که کشت در محیط داخلی بیش از کشت در فضای باز رشد کرده است. به طور میانگین ۴۳ درصد از کشورهای گزارش‌دهنده روندهای کشت در محیط داخلی در طول دوره ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۸ شاهد افزایش آن بودند و کاهش تنها در ۲۰ درصد آنها روی داد که به طور کلی به «رشد خالص» ۲۳ درصدی در میان تمام کشورهای گزارش‌دهنده روند کشت داخلی می‌رسد. این رشد خالص کشت در محیط داخلی تقریباً سه برابر «رشد خالص» کلی محاسبه شده برای کشورهایی بود که در دوره ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۸ روندهای کشت کانابیس در فضای باز را گزارش می‌دادند (۸ درصد). داده‌های روند برای سال ۲۰۱۸ افزایش مداوم کشت داخلی را نشان می‌دهد در حالی که به نظر می‌رسد کشت در فضای باز نسبت به یک سال قبل کاهش یافته باشد.

روند کاهشی مقادیر جهانی کشف کانابیس با وجود افزایش کشف کانابیس

شکل ۳۹)

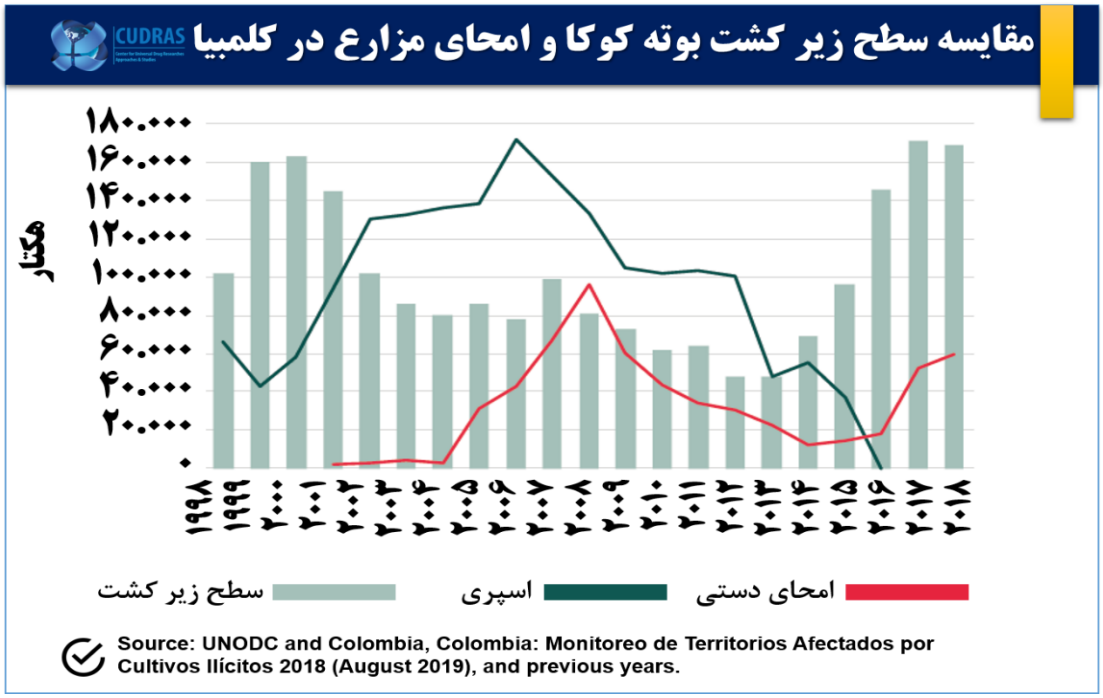

تعداد موارد کشف کانابیس (مواد گیاهی و رزین) با وجود نوسان‌های سالانه روند افزایشی بلند مدت را نشان می‌دهد. در سال ۲۰۱۸ به طور کلی ۱٫۴ میلیون مورد کشف مرتبط با کانابیس به دفتر مبارزه با جرایم و مواد مخدر سازمان ملل گزارش شد در حالی که این میزان در سال ۲۰۰۸ یک میلیون مورد (۴۰ درصد) کمتر بود. اگر فقط موارد گیاهی و رزین کانابیس در نظر گرفته شود افزایش نسبی از این هم شدیدتر خواهد بود (+ ۵۰ درصد، از ۰٫۹ میلیون مورد به ۱٫۳ میلیون مورد). در دوره ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ به طور میانگین ۶۷ کشور در سال چنین موارد کشفی را گزارش کرده‌اند. در مقابل، بر اساس گزارش میانگین ۱۳۰ کشور در سال، مقادیر گیاه و رزین کانابیس کشف شده در دوره ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ ۲۴ درصد کاهش یافت و به ۵،۶۱۰ تن در سال ۲۰۱۸ رسید. البته شواهد واضحی در رابطه با دلایل این کاهش وجود ندارد اما افزایش تعداد جهانی مصرف‌کنندگان کانابیس در آن دوره نشان می‌دهد که این روند کاهش توزیع کلی کانابیس را منعکس نمی‌کند. کاهش مقادیر گزارش شده کانابیس کشف شده به احتمال زیاد نتیجه تعداد کم گزارش‌ها در برخی مناطق و تغییر اولویت‌های مقامات انتظامی به ویژه در قاره آمریکا است زیرا این منطقه که بیشترین میزان کانابیس کشف شده در سطح جهان را به خود اختصاص می‌دهد بیشترین کاهش را از نظر مقدار مطلق گزارش کشفیات تجربه کرده است. در سطح جهانی، گزارش مقدار کانابیس کشف شده در سال ۲۰۱۸ ۱۱ درصد نسبت به سال قبل کاهش داشت در حالی که کاهش در همه مناطق به جز اروپا گزارش شد.

شکل ۴۰)

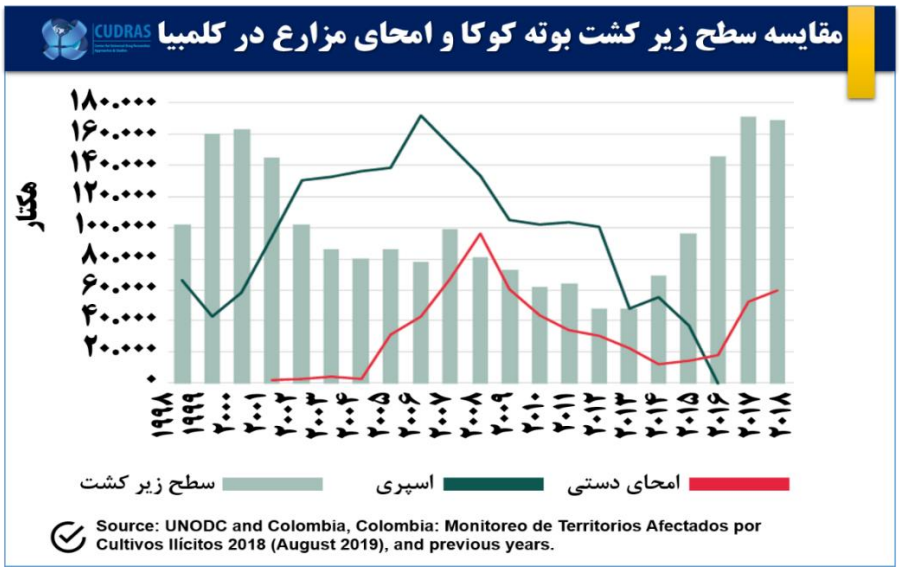

شکل ۴۱)

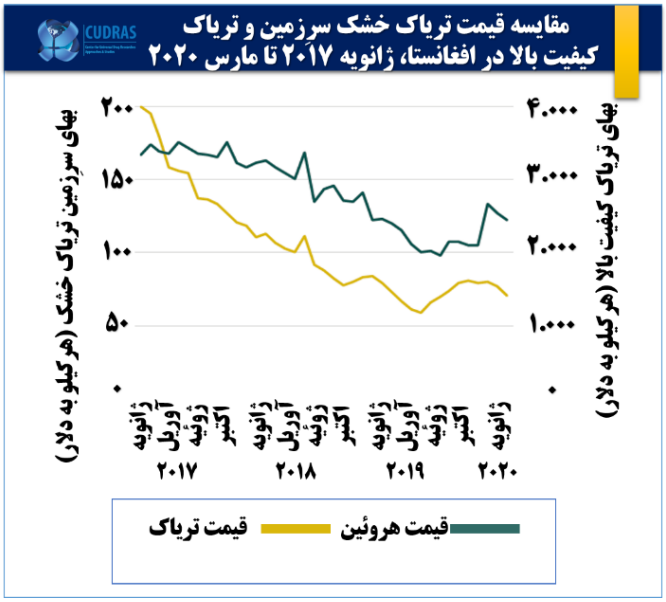

هم‌زمان، داده‌ها نشان می‌دهد که در سطح جهان موارد کشف گیاه کانابیس در مقایسه با کشف رزین آن در چند کشور متمرکزتر است. در حالی که سه کشور گزارش دهنده بیشترین مقادیر کشف و ضبط گیاه کانابیس ۴۴ درصد از کل کشف و ضبط جهان در سال ۲۰۱۸ را تشکیل می‌دادند، کشف رزین کانابیس از این هم متمرکزتر بود: سه کشور ۶۱ درصد کل مقدار کشف جهانی رزین کانابیس در سال ۲۰۱۸ را تشکیل می‌دادند.

مقادیر جهانی گیاه کانابیس کشف شده به شدت تحت تأثیر آزادسازی بازارهای کانابیس در آمریکای شمالی قرار دارد

بیشترین مقادیر مواد گیاهی کانابیس کشف شده در سال ۲۰۱۸ مقادیری بود که در قاره آمریکا گزارش شده بود (۶۲ درصد کل مواد) و آمریکای جنوبی ۴۴٪ از مقدار کل جهان را به خود اختصاص می‌داد. نکته قابل توجه کاهش قابل توجه سهم کشف آمریکای شمالی است که مدت‌ها ناحیه گزارش دهنده بزرگ‌ترین کشفیات گیاه کانابیس بوده است: به طور میانگین سهم ۵۰ درصدی از مقدار کل جهان در دوره ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ به ۱۷ درصد در سال ۲۰۱۸ رسید،

یعنی کمتر از کل مقدار آفریقا در آن سال (۱۹ درصد). بزرگ‌ترین کشف منطقه‌ای گزارش شده پس از آن در سال ۲۰۱۸ مربوط به آسیا و اروپا بود.

مقدار گیاه کانابیس کشف شده در سال ۲۰۱۸ با ۱۶ درصد کاهش نسبت به سال قبل، به ۴۳۰۳ تن کاهش یافت که کمترین میزان از سال ۱۹۹۹ بود. در مقایسه با سال ۲۰۱۰، میزان کشف شده در سطح جهانی۳۴ درصد کاهش یافت که بیشتر به دلیل به کاهش گزارش شده در آمریکای شمالی (۸۴-درصد) و کاهش چشمگیر گزارش شده توسط مکزیک، ایالات متحده و کانادا است. به نظر می‌رسد بحث‌ها و سیاست‌ها با هدف آزادسازی بازار کانابیس از جمله تغییر قانون‌گذاری برای مواد مخدر در کانادا و برخی از حوزه‌های قضایی ایالات متحده، قانونی‌سازی تولید، توزیع و مصرف تفریحی کانابیس نقشی اساسی در این زمینه داشته است. در مقابل، مقادیر گیاه کانابیس کشف شده در بقیه جهان طی دوره ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ تقریباً دو برابر شد (آمریکای جنوبی: ۱۹۴+ درصد؛ اقیانوسیه: ۹۴+ درصد؛ اروپا: ۷۳+ درصد؛ آسیا: ۷۱+ در صد)؛ آفریقا: ۵۳ +درصد). شاخص جهانی قاچاق گیاه کانابیس براساس اطلاعات کیفی گزارش شده توسط کشورهای عضو در مورد روند قاچاق آن نیز در همین دوره افزایش یافت، اگرچه به نظر می‌رسد این روند در سال ۲۰۱۸ در حال تثبیت بوده باشد.

عمده قاچاق گیاه کانابیس همچنان درون‌منطقه‌ای است

بخش عمده گیاه کانابیس تولید شده در یک منطقه در همان منطقه مصرف می‌شود. بنابراین قاچاق یک منطقه عمدتاً درون منطقه‌ای می‌ماند و بیشتر از طریق جاده‌ای انجام می‌شود نه دریایی یا هوایی.

طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸، بیشترین موارد ذکر شده به عنوان کشور مبدأ، عزیمت و ترانزیت گیاه کانابیس در پرسشنامه گزارش سالانه به ترتیب اهمیت موارد زیر بوده‌اند:

آمریکا:

- آمریکای شمالی: مکزیک، ایالات متحده و کانادا
- آمریکای جنوبی: پاراگوئه و کلمبیا
- آمریکای مرکزی: گواتمالا
- کارائیب: جامائیکا

آفریقا:

- آفریقای غربی و مرکزی: غنا و نیجریه
- جنوب آفریقا: موزامبیک، اسواتینی و مالاوی
- آفریقای شرقی: جمهوری متحد تانزانیا، اوگاندا و کنیا
- شمال آفریقا: مراکش

اروپا:

- هلند و آلبانی

آسیا:

- جنوب شرقی آسیا: میانمار
- جنوب آسیا: هند
- خاور نزدیک و خاورمیانه / جنوب غربی آسیا: افغانستان
- آسیای مرکزی و ماورای قفقاز: قرقیزستان و به دنبال آن قزاقستان

تنها استثنا اقیانوسیه است که بیشتر گیاه کانابیس از خارج منطقه (از ایالات متحده، کانادا و هلند) به آن وارد می شود.

شکل ۴۲)

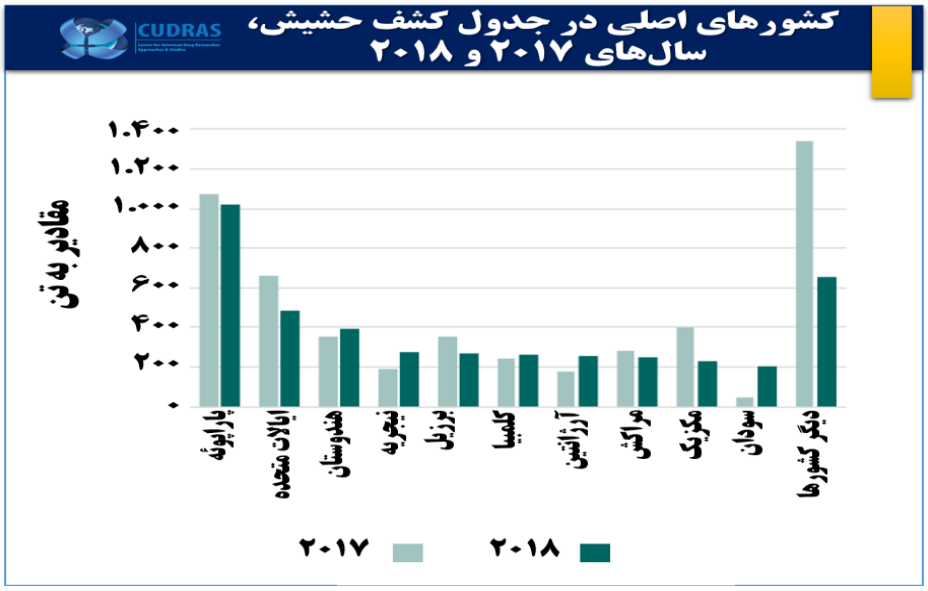

در سال ۲۰۱۸، بیشترین مقدار گیاه کانابیس کشف شده در سراسر جهان همچنان موارد گزارش شده توسط پاراگوئه و پس از آن ایالات متحده و هند بود. گزارش شده است که گیاه کانابیس تولید شده در پاراگوئه عمدتاً به مقصد کشورهای همسایه برزیل (۷۷ درصد) و آرژانتین (۲۰ درصد) منتقل می‌شود. در طول دوره ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ بزرگ‌ترین کشفیات گیاه کانابیس در سراسر جهان در ایالات متحده روی داد و پس از آن مکزیک، پاراگوئه، کلمبیا، نیجریه، مراکش، برزیل، هند و مصر قرار می‌گرفتند.

افزایش مقدار رزین کانابیس کشف شده در سال ۲۰۱۸

روند صعودی مقادیر جهانی کشف رزین کانابیس طی دوره ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۶ در سال ۲۰۱۷ متوقف شد اما کشفیات آن دوباره در سال ۲۰۱۸ افزایش یافت. به موازات این، شاخص روند قاچاق رزین کانابیس در سال ۲۰۱۸ همچنان رو به افزایش بود که افزایش کلی قاچاق آن را در سطح جهانی در سال ۲۰۱۸ نشان می‌دهد.

شکل ۴۳)

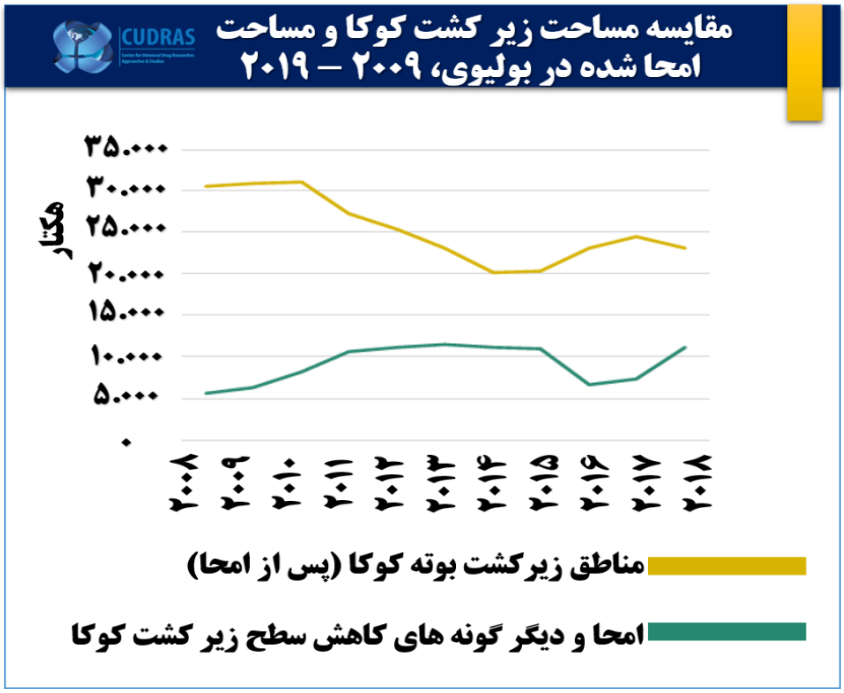

شکل ۴۴)

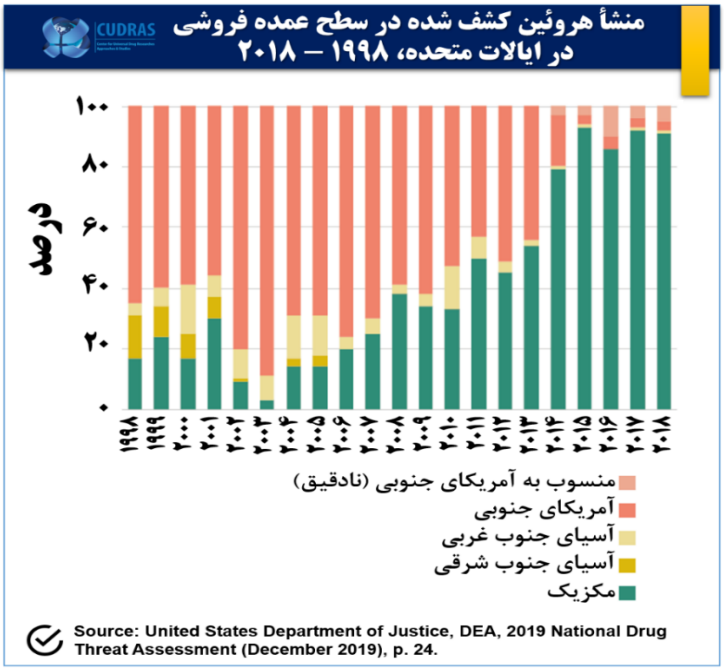

قاچاق رزین کانابیس از نظر جغرافیایی متمرکزتر از قاچاق گیاه کانابیس است. در سال ۲۰۱۸ بیش از نیمی از کل رزین کانابیس در اروپای غربی و مرکزی (۵۱ درصد) کشف و ضبط شد و پس از آن خاور نزدیک و خاورمیانه/ جنوب غربی آسیا (۳۷ درصد) و شمال آفریقا (۸ درصد) قرار داشتند. این سه ناحیه ۹۶ درصد از کل رزین کانابیس کشف شده در سراسر جهان را در سال ۲۰۱۸ به خود اختصاص می‌داد. در سال ۲۰۱۸ مانند بیشتر سال‌های پیش از آن بیشترین مقدار رزین کانابیس توسط اسپانیا و پس از آن پاکستان، افغانستان و جمهوری اسلامی ایران کشف شد. اسپانیا و پس از آن پاکستان و مراکش بزرگ‌ترین کشفیات رزین کانابیس طی دوره ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ را گزارش کردند. مراکش با گزارش ۴۷ هزار و ۵۰۰ هکتار مساحت زیر کشت کانابیس در سال ۲۰۱۸ همچنان در پرسشنامه گزارش سالانه عمده‌ترین منبع رزین کانابیس در سراسر جهان بوده است که در بیش از یک پنجم موارد به عنوان کشور مبدأ

اصلی رزین کانابیس کشف شده در سراسر جهان طی دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ ذکر شده است؛ پس از مراکش افغانستان قرار داشت که طبق یک نظرسنجی دفتر مقابله با مواد مخدر در سال ۲۰۱۰ مساحتی بین ۹۰۰۰ تا ۲۹۰۰۰ هکتار زیر کشت کانابیس داشت.[۲۱۴] رزین کانابیس تولید شده در مراکش عمدتاً برای عرضه در بازارهای دیگر در شمال آفریقا و بازارهای اروپای غربی و مرکزی تهیه می‌شود. مقداری از رزین کانابیس با منشأ مراکشی نیز به اروپای شرقی و جنوب شرقی قاچاق می‌شود. بیشترین میزان رزین کانابیس با این منشأ و به مقصد اروپا ابتدا به اسپانیا حمل می‌شود و از آنجا به سایر بازارهای منطقه قاچاق می‌شود. به مدت چندین سال از جمله دوره ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ کشورهای اروپایی اسپانیا را به عنوان کشور اصلی محل عزیمت و ترانزیت رزین کانابیس می‌شناسد و پس از آن از هلند نام می‌برند.

به نظر می‌رسد افغانستان دومین کشور مهم در زمینه تولید رزین کانابیس در سراسر جهان باشد که ۱۹ درصد از کل موارد جهانی ذکر شده در پرسشنامه گزارش سالانه در بازه زمانی ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ را به خود اختصاص می‌دهد؛ پس از افغانستان پاکستان و لبنان قرار می‌گیرند. رزین کانابیس تولید شده در این کشورها اساساً برای حمل به کشورهای دیگر در خاور نزدیک خاورمیانه/آسیای جنوبی و جنوب غربی د رنظر گرفته می‌شود، اگرچه رزین کانابیس از منشأ افغانستان در آسیای میانه، اروپای شرقی و اروپای غربی و مرکزی نیز شناسایی شده است. جمهوری اسلامی ایران گزارش داد که منشأ اصلی رزین کانابیس یافت شده در خاک آن از افغانستان (و پس از آن پاکستان) است و مقصد حدود ۶۵ درصد آن کشورهای شبه جزیره عربستان، ۱۵ درصد قفقاز و ۲۰ درصد برای مصرف داخلی است. رزین کانابیس منشا گرفته از لبنان عمدتاً در خاور نزدیک و خاورمیانه و تا حدودی در اروپای غربی و مرکزی یافت می‌شود.

شکل ۴۵)

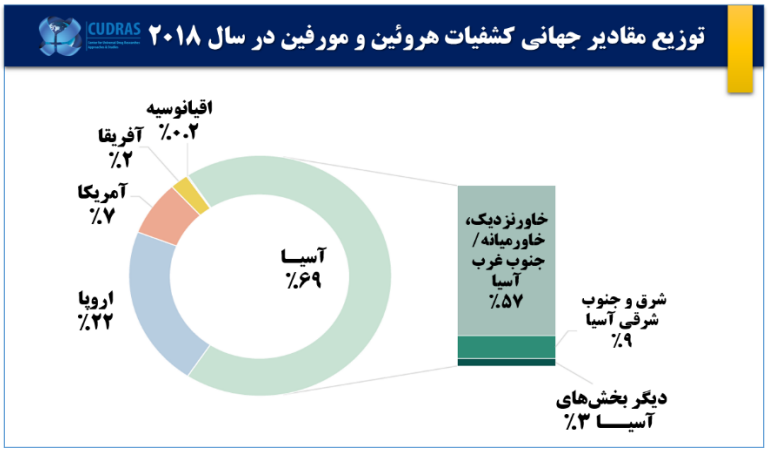

[۲۱۴] UNODC and Ministry of Counter Narcotics of Afghanistan, Afghanistan: Cannabis Survey 2010 (Vienna, 2011.)

پیوست

با توجه به اینکه پیوست های کتابچه های شش‌گانه همواره بر روی وب‌سایت **UNODC** موجود است به دلیل مطول بودن از درج مجدد آن خودداری می‌کنیم. علاقه‌مندان می‌توانند این بخش را در لینک زیر دنبال کنند:

https://wdr.unodc.org/wdr2020/en/maps-and-tables.html

واژه نامه

محرک های آمفتامینی: گروهی از مواد متشکل از محرک‌های مصنوعی تحت کنترل کنوانسیون مواد روان‌گردان سال ۱۹۷۱ و از گروه موادی به نام آمفتامین‌ها که شامل آمفتامین، مت‌آمفتامین، متاکاتینون، و مواد گروه «اکستازی» (۳،۴-متیلن دی‌اکسی- مت‌آمفتامین (MDMA) و مواد مشابه (آنالوگ‌های) آن است.

آمفتامین‌ها: گروهی از محرک های آمفتامینی که شامل آمفتامین و مت‌آمفتامین است.

شیوع سالانه: تعداد کل افراد در یک محدوده سنی معین که در سال گذشته حداقل یک بار ماده مخدر معینی را مصرف کرده‌اند تقسیم بر تعداد کل افراد در همان محدوده سنی؛ این پارامتر به صورت درصد بیان می‌شود.

خمیر کوکا (یا پایه کوکا): عصاره برگ‌های بوته کوکا. محصول خالص‌سازی خمیر کوکا کوکائین (پایه و هیدروکلرید).

کوکائین «کراک»: پایه کوکائین که از طریق فرآیندهای تبدیل از کوکائین هیدروکلرید به دست می‌آید تا آن را برای استعمال مناسب کند.

نمک کوکائین: کوکائین هیدروکلرید.

مصرف مواد مخدر: مصرف مواد روانگردان کنترل‌شده برای اهداف غیرپزشکی و غیر علمی، مگر اینکه خلاف آن ذکر شده باشد.

فنتانیل‌ها: فنتانیل و مواد مشابه آن.

مواد روانگردان جدید: موادی که به صورت خالص یا به شکل آماده مورد سوء مصرف قرار می‌گیرند و تحت کنترل کنوانسیون واحد مواد مخدر سال ۱۹۶۱ یا کنوانسیون ۱۹۷۱ نیستند، اما می‌توانند تهدیدی برای سلامت جامعه باشند. در این زمینه، واژه «جدید» لزوماً به مواد اختراع شده جدید اشاره نمی‌کند بلکه به موادی گفته می‌شود که اخیراً در دسترس قرار گرفته‌اند.

اوپی‌یت‌ها: زیرمجموعه‌ای از اوپیوئیدها شامل محصولات مختلف مشتق شده از گیاه خشخاش از جمله تریاک، مرفین و هروئین.

اوپیوئیدها: اصطلاحی عمومی که هم به اوپی‌یت‌ها و هم به آنالوگ‌های مصنوعی آنها (عمدتاً اوپیوئیدهای تجویزی یا دارویی) و ترکیبات ساخته شده در بدن اشاره دارد.

مصرف‌کنندگان پر مخاطره مواد مخدر: افرادی که در مصرف پرخطر مواد مخدر مشارکت می‌کنند. به عنوان مثال افرادی که مواد مخدر تزریق می‌کنند، افرادی که به صورت روزانه مواد مخدر مصرف می‌کنند و/ یا افرادی که ابتلای آنها به اختلالات مصرف مواد مخدر (مصرف آسیب‌رسان یا وابستگی به مواد مخدر) براساس معیارهای بالینی موجود در *راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی* (ویرایش پنجم) انجمن روان‌پزشکی آمریکا، یا *طبقه‌بندی بین‌المللی بیماری‌ها و مشکلات مرتبط با سلامت* (ویرایش دهم، سازمان بهداشت جهانی) تشخیص داده شده باشد.

افرادی که از اختلالات مصرف مواد مخدر رنج می‌برند/ افراد مبتلا به اختلالات مصرف مواد مخدر: زیرمجموعه‌ای از افراد مصرف‌کننده مواد مخدر. مصرف آسیب‌رسان مواد و وابستگی ویژگی‌های اختلالات مصرف مواد مخدر هستند. افراد مبتلا به این اختلالات به درمان، مراقبت‌های بهداشتی و اجتماعی، و توانبخشی نیاز دارند.

مصرف آسیب‌رسان مواد مخدر: در *طبقه‌بندی آماری بین المللی بیماری‌ها و مشکلات سلامت مرتبط* (ویرایش دهم) به عنوان الگوی مصرفی که باعث آسیب به سلامت جسمی و روانی می‌شود تعریف شده است.

وابستگی: در *طبقه‌بندی آماری بین المللی بیماری‌ها و مشکلات سلامت مرتبط* (ویرایش دهم) به عنوان مجموعه‌ای از پدیده‌های فیزیولوژیکی، رفتاری و شناختی تعریف شده است که پس از مصرف مکرر مواد مخدر ایجاد می‌شوند و به طور معمول شامل تمایل شدید به مصرف مواد، مشکل و دشواری در کنترل مصرف، پافشاری در مصرف با وجود پیامدهای آسیب‌رسان و مضر، قائل شدن اولویت بیشتر برای مصرف مواد مخدر نسبت به سایر فعالیت‌ها و تعهدات، افزایش تحمل و گاهی حالت محرومیت فیزیکی هستند.

اختلالات مصرف مواد یا مواد مخدر: در *راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی* (ویرایش پنجم) به عنوان الگوهایی از علائم ناشی از مصرف مکرر یک ماده با وجود تجربه مشکلات یا اختلال در زندگی روزمره در نتیجه آن مصرف مواد تعریف شده‌اند. اختلال مصرف مواد می‌تواند بسته به تعداد علائم شناسایی شده خفیف، متوسط یا شدید باشد.

پیشگیری از مصرف مواد مخدر و درمان اختلالات مصرف مواد مخدر: هدف «پیشگیری از مصرف مواد مخدر» ممانعت یا از شروع مصرف مواد مخدر یا ایجاد تأخیر در آن و جلوگیری از گذار حالت فرد به اختلالات مصرف مواد مخدر است. وقتی فرد دچار اختلال مصرف مواد مخدر شود به درمان، مراقبت و توانبخشی نیاز خواهد داشت.

گروه بندی های منطقه ای

گزارش جهانی مواد مخدر از تعدادی نام‌گذاری منطقه‌ای و ناحیه‌ای استفاده می‌کند که رسمی نیستند و به شرح زیر تعریف می‌شوند:

- شرق آفریقا: بوروندی، کومور، جیبوتی، اریتره، اتیوپی، کنیا، ماداگاسکار، موریس، رواندا، سیشل، سومالی، سودان جنوبی، اوگاندا، جمهوری متحد تانزانیا و مایوت
- شمال آفریقا: الجزایر، مصر، لیبی، مراکش، سودان و تونس
- آفریقای جنوبی: آنگولا، بوتسوانا، اسواتینی، لسوتو، مالاوی، موزامبیک، نامیبیا، آفریقای جنوبی، زامبیا، زیمبابوه و ریونیون
- غرب و مرکز آفریقا: بنین، بورکینافاسو، کابو ورده، کامرون، جمهوری آفریقای مرکزی، چاد، کنگو، ساحل عاج، جمهوری دموکراتیک کنگو، گینه استوایی، گابن، گامبیا، غنا، گینه، گینه بیسائو، لیبریا، مالی، موریتانی، نیجر، نیجریه، سائو تومه و پرینسیپ، سنگال، سیرالئون، توگو و سنت هلن
- کارائیب: آنتیگوا و باربودا، باهاماس، باربادوس، کوبا، دومینیکا، جمهوری دومنیکن، گرنادا، هائیتی، جامائیکا، سنت کیتس و نویس، سنت لوسیا، سنت وینسنت و گرنادین‌ها، ترینیداد و توباگو، آنگویلا، آروبا، بونیر هلند، جزایر ویرجین انگلیس، جزایر کیمن، کوراکائو، گوادلوپ، مارتینیک، مونتسرات، پورتوریکو، سابای هلند، سنت اوستاتیوس هلند، سنت مارتن، جزایر ترک و کایکوس و جزایر ویرجین ایالات متحده
- آمریکای مرکزی: بلیز، کاستاریکا، السالوادور، گواتمالا، هندوراس، نیکاراگوئه و پاناما
- آمریکای شمالی: کانادا، مکزیک و ایالات متحده آمریکا، برمودا، گرینلند و سنت پیر و میکلون
- آمریکای جنوبی: آرژانتین، بولیوی (کشور چندملیتی)، برزیل، شیلی، کلمبیا، اکوادور، گویان، پاراگوئه، پرو، سورینام، اروگوئه، ونزوئلا (جمهوری بولیواری) و جزایر فالکلند (مالویناس)

- آسیای میانه و ماورای قفقاز: ارمنستان، آذربایجان، گرجستان، قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان، ترکمنستان و ازبکستان
- آسیای شرقی و جنوب شرقی: برونئی دارالسلام، کامبوج، چین، جمهوری دموکراتیک خلق کره، اندونزی، ژاپن، جمهوری دموکراتیک خلق لائو، مالزی، مغولستان، میانمار، فیلیپین، جمهوری کره، سنگاپور، تایلند، تیمور لست، ویتنام، هنگ کنگ، چین، ماکائو، چین و استان تایوان چین
- آسیای جنوب غربی: افغانستان، ایران (جمهوری اسلامی) و پاکستان
- خاور نزدیک و خاورمیانه: بحرین، عراق، اسرائیل، اردن، کویت، لبنان، عمان، قطر، عربستان سعودی، کشور فلسطین، جمهوری عربی سوریه، امارات متحده عربی و یمن
- جنوب آسیا: بنگلادش، بوتان، هند، مالدیو، نپال و سریلانکا
- اروپای شرقی: بلاروس، جمهوری مولداوی، فدراسیون روسیه و اوکراین
- اروپای جنوب شرقی: آلبانی، بوسنی و هرزگوین، بلغارستان، کرواسی، مونته نگرو، مقدونیه شمالی، رومانی، صربستان، ترکیه و کوزوو

- غرب و مرکز اروپا: آندورا، اتریش، بلژیک، قبرس، چک، دانمارک، استونی، فنلاند، فرانسه، آلمان، یونان، مجارستان، ایسلند، ایرلند، ایتالیا، لتونی، لیختن اشتاین، لیتوانی، لوکزامبورگ، مالت، موناکو، هلند، نروژ، لهستان، پرتغال، سان مارینو، اسلواکی، اسلوونی، اسپانیا، سوئد، سوئیس، پادشاهی متحده بریتانیا و ایرلند شمالی، جزایر فارو، جبل الطارق و سلطنت مقدس (واتیکان)

اقیانوسیه (شامل چهار ناحیه):

- استرالیا و نیوزیلند: استرالیا و نیوزیلند
- پلینزی: جزایر کوک، نیوئه، ساموآ، تونگا، تووالو، پلینزی فرانسه، جزایر توکلائو و والیس و فوتونا
- ملانزی: فیجی، پاپوآ گینه نو، جزایر سلیمان، وانواتو و کالدونیای جدید
- میکرونزی: کریباتی، جزایر مارشال، میکرونزی (ایالات فدرال)، نائورو، پالائو، گوام و جزایر ماریانای شمالی

این مجموعه که متشکل از ۶ کتابچه با عنوان کلی *«گزارش جهانی مواد مخدر در سال ۲۰۲۰»* است، طیفی ارزشمند از اطلاعات و تحلیل‌هایی که می‌تواند به جامعه جهانی در اجرای توصیه‌های عملیاتی مشخصی کمک کند، از جمله تعهدات دولت‌های عضو در سند نهایی نشست ویژه مجمع عمومی در خصوص مواد مخدر که در سال ۲۰۱۶ برگزار شد.

کتابچه نخست خلاصه ای از ۵ کتابچه بعدی را با اشاره به یافته‌های کلیدی و برجسته ساختن توصیه‌های اجرایی آنها به دست می‌دهد. کتابچه دوم بر تقاضای مواد تمرکز کرده و نگاهی جهانی به حجم و روند مصرف مواد می‌اندازد، از جمله اختلال های مصرف مواد و پیامدهای آن برای سلامتی افراد. سومین کتابچه به زنجیره عرضه مواد می‌پردازد و آخرین برآوردها و روندها درباره تولید و قاچاق، اوپی‌یت‌ها، کوکائین، محرک‌های آمفتامینی، و کانابیس را به دست می‌دهد. در کتابچه چهارم گروهی از مسائل چندوجهی، همچون ماکرودینامیک‌هایی که گسترش و افزایش پیچیدگی بازار مواد را درپی داشته مورد بررسی قرار می‌گیرد و همچنین نگرانی‌هایی که به طور فزاینده در این زمینه در حال زیادتر شدن است نیز از نظر گذرانده می شود: از جمله این نگرانی ها می توان به بحران جهانی و چند وجهی اوپیوئیدها، تغییرات سریع بازار، شکل گیری بازار مواد روانگردان جدید، استفاده از دارک نت برای عرضه مواد و نیز تحولاتی که در مناطق مختلف به سمت قانونی کردن مصرف غیرپزشکی کانابیس رفته است. کتابچه پنجم ارتباط شاخصه های اجتماعی – اقتصادی را با اختلال‌های مصرف مواد مورد بررسی قرار می دهد، از جمله در سطوح کلان، جماعتی و فردی. نهایتاً کتابچه ششم به دیگر مسائل مرتبط با مواد مخدر از جمله مناظره بین المللی درباره مسئله مواد که عمق شواهد درباره آن بسیار کم است، از جمله دسترسی به داروهای تحت کنترل، همکاری بین المللی در زمینه های مخدری، توسعه جایگزین در مناطق عمده کشت مواد و زنجیره مواد مخدر و جرایم می پردازد.

همچون سال‌های گذشته، *«گزارش جهانی مواد مخدر در سال ۲۰۲۰»* هدف ارتقای سطح درک جهان از معضل مواد مخدر و مشارکت بیشتر و بهینه‌تر در زمینه همکاری های بین المللی به منظور مقابله با پیامدهای سوء آن برای سلامتی، حکمرانی و امنیت، را دنبال می‌کند. ضمیمه‌های آماری را می‌توانید همچنین در وب‌سایت UNODC دنبال کنید:

wdr.unodc.org

Vienna International Centre, PO Box ۵۰۰, ۱۴۰۰ Vienna, Austria Tel : +(۴۳) (۱) ۲۶۰۶۰-۰, Fax: +(۴۳) (۱) ۲۶۰۶۰-۵۸۶۶,

www.unodc.org